

Møteinkalling

Utvalg: **Nordreisa miljø-, plan og utviklingsutvalg**

Møtested: Telefommøte: Ring 800 88 860, Deltaker PIN: 448633#, Telefonmøte

Dato: 23.06.2017

Tidspunkt: 11:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 77 58 80 15, eller til postmottak@nordreisa.kommune.no – ved forfallsmelding på e-post er vi til dere motta en bekrefstelse på at den er registrert, dersom dere ikke mottar en slik bekrefstelse MÅ dere ta kontakt pr. telefon.

Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utv.saksnr	Sakstittel	U.Off	Arkivsaksnsr
PS 58/17	Referatsaker		
RS 149/17	Virksomhetsrapport drift og utvikling mai 2017		2016/677
PS 59/17	Søknad dispensasjon fra reguleringsplan "Fiskerihavn Oksfjord"		2017/644
PS 60/17	Innspill til planprogram regional plan for reindrift		2017/423

PS 58/17 Referatsaker

RESULTATRAPPORT

Frister: 1. kvartal: 15. april 2. kvartal: 5. august 3. kvartal: 15. oktober Årsrapport: 1. februar å.e
Eller den 10. i hver måned (månedsrapportring)

RAPPORTDATO	NAVN	KLARGJORT AV
19. juni 2017	Sektor for drift og utvikling	Dag Funderud

STATUS – MÅLOPPNÅELSE IFT ØKONOMIPLAN/VIRKSOMHETSPLAN

Målsettinger fra Virksomhetsplanen

Virksomhetsplanen ble sluttført 1.mars i år og under vil vi rapportere i forhold til den.

Felles for sektoren

Virksomhetsplan er ferdig, arbeid med innføring av tidsregistrering behandles i AMU og ADM utvalget i juni.

Anleggsdrift

Er i gang med flere av tiltakene innen VA. Har brukt store ressurser i mai med forebyggende flomberedskap. Årsplan vann/avløp følges i hovedsak. Etterslep på veivedlikeholdet er stort. Det planleggesreasfaltering av to veger i sommer, men behovet er mye større.

Byggdrift

Er ferdig med: ombygging Lillebo, EPC prosjekter er ferdig med fase II og starter nå på fase III. Skifte av dør andre etasje Halti, ombygging skranke Halti, montering av nytt pasientvarslingsanlegg Omsorgssenteret, bygd inn trappeinngang Sørkjosen skole, montert dørkontroll Bo og kultur, ny innerdør hovedinngang Sonjatun, rettet avfukter svømmehallen, skiftet defekt kjøleanlegg Sonjatun kjøkken, repr defekt ventilasjonsanlegg Halti 1, repr fryserom Sonjatun, repr varmeanlegg Sørkjosen skole og repr dusjanlegg i idrettshallen.

Påbegynt arbeid: Startet opp ombygging Voksenopplæringen. tilpassing for kulturskolen i Samfunnshuset, ombygging NAV. Er ellers i gang med flere av tiltakene. Sliter med gjennomføring av tiltak pga stor utskifting av vaktmestre. Situasjonen blir normal fra august.

Innkjøp av fire kjøretøy er gjennomført.

Renhold

Er ferdig med klargjøring av Lillebo, og oppgradere Idrettshallen og er ellers i gang med flere av tiltakene. Jobbet mye med oppfølging av sykemeldte. Arbeidet har gitt gode resultater så langt i år.

Utvikling

Er ferdig med forskrift motorferdsel, åpning for rasting på vann sluttbehandlet i mpu og kst. Planlegging og gjennomføring av Påskelandsbyen. Jobber fortløpende med forvaltingssaker, og er ellers i gang med flere av tiltakene som reguleringsplaner for Storslett og Sørkjosen, trafiksikkerhetsplan, forprosjekt Hjellnes, og flere av prosjektene innen næring mm. Søknader om produksjonstilskudd i jordbruksfondet fikk nytt forvaltningsssystem i år og del av søknaden som hadde søknadsfrist var 15.5. Overgangen har hittil gått fint.

Investering

Er i gang med flere av tiltakene: Ombygging Oksfjord skole snart ferdig, ekstrakostnad 100 000 for anleggssbidrag til ny trafo, ombygging skoler og barnehager for å forhindre overgrep, ombygging glassgang Storslett skole forventet mindreforbruk på ca 100 000 pga endrede planer og isolering inne og ikke bygging av nytt tak og sluttføring Guleng III. Veg Moan skole oppstart strøm og lysarmatur slutten av juni. Byggekomiteen behandlet utredning heldøgnsbemannede omsorgsboliger for eldre, og oversendte den til Helse og omsorg. Videre, Leonard Isaksens veg, det jobbes med anbudsdocumenter utarbeides både for renovering og riving og oppbygging. Forprosjekt ny kirkegård godt i gang. Prosjektering ny svømmehall i startfasen. Sluttarbeid Storslett skole uteområde planlegging av de siste tiltakene. Jobber med kostnadsoverslag Samfunnshuset ombygging til kulturskolen. Rotsundelv skole tak, vurderer utsettelse til 2018 pga mangel på egne folk.

STATUS - ØKONOMI

ANSVAR 6	REGNSKAP	BUDSJETT	FORBRUK I %	AVVIK
Lønn	10 934 592,85	24 746 698,00	44,19	324 181
Øvrige utgifter	12 613 836,15	25 974 919,00	48,56	-1 781 879
Inntekter	-5 422 078,85	-12 569 448,00	43,13	-190 731

ANSVAR 5	REGNSKAP	BUDSJETT	FORBRUK I %	AVVIK
Lønn inkl sosiale utg	1 869 579,61	4 575 523,00	40,86	212 304
Øvrige utgifter	2 161 739,16	5 845 630,00	36,98	275 914
Inntekter	-9 638 213,92	-18 710 796,00	51,51	-282 533

KOMMENTARER TIL AVVIK:

KAP 6

Pr mai skal lønnsutgiftene være 45,5 %, mens øvrige skal være inntil 41,7 %. Inntektene skal ligge på 41,7 %.

Totalt så ligger lønnsutgifter på 44,19 %, dvs 1,31% under prognosene. Sektoren har noen vakanser inn byggdrift. Anleggsdrift er sterkt sesongpreget, og det vil også regnskapet bære preg av. Utvikling ligger noe over. Det er totalt utbetalt sykepenger som utgjør mer enn merforbruket. Sykepengerefusjoner kommer en mnd på etterskudd.

Brann har kvartalsvis oppgjør lønn for all variabel tid og for ca 30 % av vaktgodtgjørelsen. Vei har vaktgodtgjørelse for vinterhalvåret, men ikke om sommeren.

ØVRIGE UTGIFTER ligger 6,86 % over prognosene, mot 8,89 % i april. Dette skyldes innkjøp gjort både innen byggdrift og renhold tidlig på året, forsikring for hele året betalt i januar, kjøp av interkommunal tjenester mm. Byggdrift har i løpet av våren hatt mange reparasjoner jf oversikt over og ligger derfor over budsjett. Kostnad mva på kr 2.139.470 er tatt hensyn til. Vei har store utgifter i vinterhalvåret til brøyting mv.

INNTEKTER: ligger 1,43% over prognosene mot 9,61% i mai. Ekstra inntekter for gods over havn 660.000 og statstilskudd veteraner 896.000 som kommer en gang i året. Den reelle inntekter ligger derfor litt under prognosene, men flere av inntektspostene har store variasjoner fra mnd til mnd. Inntekt mva på kr 2.139.470 er tatt hensyn til.

Havn, brann og park har budsjetterte inntekter. Brann og park sine inntekter posteres vanligvis på høsten

KAP 5

Pr mai skal lønnsutgiftene være 45,5 %, mens øvrige skal være inntil 41,7 %. Inntektene skal ligge på 50 %. (to av fire terminer er inntekstført)

LØNN VANN OG AVLØP: Hjemmevakt VA gjøres opp hvert kvartal med utbetaling i mars, juni, september og desember. Lønnsutgifter under budsjett da 40 % stilling står ubesatt pga bemanning løypekjører/driftsoperatør. Disse midlene vil benyttes til noe ekstrahjelp i sesongen.

ØVRIGE UTGIFTER VA: Med bakgrunn i stor fare for flom er det brukt noe ekstra penger i forebyggende arbeid. I tillegg er det satt inn et ekstratiltak jr egen sak 1.juni i MPU.

INNTEKTER VA: Avgifter faktureres hver 3 måned, og vil derfor være skjev i forhold til forbrukstabellen. Inntekter ligger på 51 % og ansees som normalt for perioden.

ANSVAR 551 FEIING INTERKOMMUNALT:

Inntekter faktureres 4 ganger pr år.

Utgifter betales en gang pr år etter faktura fra interkommunalt samarbeid Nord Troms Brannvesen.

KONTERINGSLISTE LØNN

Lønnslister er gjennomgått.

Renhold, en er kontrakt feil i januar. Det er rettet opp sees fra februar.

Innen Utvikling har det skjedd en endring av lønn i januar og et seniortillegg er ikke kommet med i Arena. Prosjektledere er kontrakt på feil prosjekt. Det er rettet opp i februar sees fra mars.

MEDARBEIDERE

SYKEFRAVÆR 6,18 %

Januar totalt 6,80 % fordelt på

Staben 1,52 %
Anleggsdrift, 1,44 %
Byggdrift 0,33 %
Renhold 12,35 %
Utvikling 14,2 %

Innen renhold 1 som er langtids SM (30% stilling). 4 stk som var korttids SM i januar.

Korttidsfraværet utgjør: 2,12%. Innen Utvikling er to langtidssykemeldt

Februar totalt 6,25 % fordelt på

Staben 5,83 %
Anleggsdrift, 7,54 %
Byggdrift 0,00 %
Renhold 5,35 %
Utvikling 14,1 %

Innen renhold er det en langtids og to korttids sm. Korttidsfravær utgjør: 1,63%

Innen Utvikling er to langtidssykemeldt

Mars totalt 5,74 % fordelt på

Staben 1,81 %
Anleggsdrift, 1,73 %
Byggdrift 1,02 %
Renhold 8,02 %
Utvikling 13,6 %

Innen Renhold er en langtids sykemeldt, noen korte sykemeldte, korttidsfravær utgjør: 1,21%

Innen Utvikling er to langtidssykemeldt

Anleggsdrift gjelder en kortere sykemelding.

April totalt 6,18 % fordelt på

Staben 2,25 %
Anleggsdrift, 4,48 %
Byggdrift 0,36 %
Renhold 8,59 %
Utvikling 12,52 %

Innen Renhold er en langtids sykemeldt, noen korte sykemeldte, korttidsfravær utgjør: 4,9 %

Innen Utvikling er to langtidssykemeldt

Anleggsdrift gjelder en langtidssykemeldt

SIST GJENNOMFØRTE MEDARBEIDERUNDERSØKELSE:

Medarbeiderundersøkelse ble gjennomført i 2014.

Resultatet fra medarbeiderundersøkelsen fra oktober 2014 er presentert og drøftet med ansatt i januar 2015. Det Det ble etter det lagt en oppsummering og en tiltaksplan. Det planlegges en ny undersøkelse i år. Arbeidet er ikke startet opp.

Ny medarbeiderundersøkelse gjennomført i mai 2017.

MEDARBEIDERSAMTALER (sett kryss)

Ikke påbegynt () Påbegynt (x) Fullført ()

Januar Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 0 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført	Februar Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 5 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført	Mars Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 5 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført
April Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 5 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført	Mai Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 5 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført	Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 0 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført
Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 0 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført	Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 0 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført	Staben/ledere 0 av 8 gjennomført Anleggsdrift 0 av 10 gjennomført Byggdrift 0 av 15 gjennomført Renhold 0 av 26 gjennomført Utvikling 0 av 5 gjennomført

Arbeidet med medarbeidersamtalene har så vidt startet opp. Hoveddelen av samtalene vil gjennomføres etter at medarbeiderundersøkelsen er gjennomført.

RESULTATOPPNÅELSE

Sektorens målsettinger deles inn organisasjon og tjenestetilbud. Innen organisasjon er målsettingene:

- 100 % gjennomføring av medarbeidersamtaler
- 92% arbeidsnærvær
- Stolthet over egen arbeidsplass, 4.

Målsetting om å levere tjenester og utføre forvaltningsoppgaver av høy kvalitet slik at antall klager blir på et minimum.

Mål om arbeidsnærvær er nådd i mars med 93,78 %

STATUS PÅ INTERN KONTROLL

OPPFØLGING AV POLITISKE VEDTAK

Møtedato	Snr	Tittel	Vedtak	Status	Merknader
25.01.2017	PS 3/17	Felles gebyrregulativ for tjenester innenfor brannområdet med virkning fra 01.01.17 - Kommunene Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy og Kåfjord, innfører felles gebyrregulativ for tjenester innenfor brannområdet med virkning fra 01.01.17	Kommunene Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy og Kåfjord, innfører felles gebyrregulativ for tjenester innenfor brannområdet med virkning fra 01.01.17	Ferdig	Sluttbehandlet i KST
25.01.2017	PS 8/17	Opprettelse av stilling som driftsleder Byggdrift		Ferdig	Stillingen besatt, oppstart 1.august 2017
25.01.2017	PS 9/17	Oppstart av lokal forskrift om utvidet båndtvang, Nordreisa kommune	I medhold av forvaltningsloven § 37 legges starter arbeidet opp med lokal forskrift for utvidet båndtvang for hunder i Nordreisa kommune.		Forslag lages og tas opp i Mpu før det senes på høring
25.01.2017	PS 11/17	Oversendelsesforslag fra kommunestyret -endringer av betalingsatser		Ferdig	Gebyrregulativ oppdatert
25.01.2017	PS 12/17	Samarbeidsavtale mellom Nordreisa scooter og båtforening og Nordreisa kommune om stikking og merking av scooterløyper	Miljø, plan og utviklingsutvalget godkjenner vedlagte forslag til samarbeidsavtale mellom Nordreisa scooter og båtforening og Nordreisa kommune om stikking, merking og skilting av alle scooterløypene i kommunen samt brøyting av parkeringsplassene ved løypestart/slutt.	Ferdig	Avtale underskrevet av ordfører og sendt ut
		Orienteringssaker/spørsmål:			
		Ungdomsrepresentant stilte spørsmål om utelys ved Storslett skole.	Administrasjonen opplyste at det skulle settes opp to lyskastere på nordveggen av samfunnshuset. Dette vil bli gjort snart. Videre planlegges det å settes opp to lysstolper på uteområdet, en ved Tufteparken og en ved basketballbanen. Dette vil bli gjort til våren/sommeren.		Prosjektledere følger opp

		Parkeringsproblemer bak Coop og Marits butikk. Erfaringene etter utsendt brev i desember er gode.	Flere har flyttet seg, men det er fortsatt noen biler igjen. Utvalget drøftet saken og anbefalte at hvis de siste ikke flytter seg så er neste steg lapp på ruta og til slutt borttauing.		Anleggsdrift følger opp																									
	KST febr	Trespråklig administrasjonsnavn	Kommunestyret vedtar oppstart av arbeidet med trespråklig kommunenavn for Nordreisa kommune med mål om å søke Kommunal- og moderniseringsdepartement om å få ta i bruk parallellnavn på samisk og kvensk for kommunenavnet Nordreisa kommune. Endelig skrivemåter forelegges for kommunestyret før det sendes søknad til departementet. Følgende rekkefølge skal brukes på skiltene; norsk, samisk og kvensk		Sendt på høring til lag og foreninger																									
	KSt	Trespråklig navn på bygde og grundenavn	Sak fra 2009		Sendt på høring til lag og foreninger																									
09.03.2017	PS 18/17	Innkomne for slag til veinavn til Moan skole og boligfelt på Lunde.	Nordreisa kommune fremmer følgende forslag til navn: Rosaveien, på ny vei fra Muoniovegen til Moan skole. Endelig vedtak gjøres etter at navnforslaget har vært inne hos navnekonsulentene		Oversent navnekonsulenter																									
	24/17	Budsjettregulering drift og utvikling 1-2017	Videre gjøres følgende regulering: <table border="1"> <thead> <tr> <th>Konto</th> <th>Ansvar</th> <th>Funksjon</th> <th>Beløp</th> <th>Kommentarer</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>16511</td> <td>690</td> <td>330</td> <td>-837 000,00</td> <td>Olje intekter havn</td> </tr> <tr> <td>12404</td> <td>693</td> <td>332</td> <td>837 000,00</td> <td>Olje brytekostnader nye kontrakter</td> </tr> <tr> <td>12500</td> <td>670</td> <td>130</td> <td>410 000,00</td> <td>Ny Trafo</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>-410 000,00</td> <td>Depoissonsfond</td> </tr> </tbody> </table>	Konto	Ansvar	Funksjon	Beløp	Kommentarer	16511	690	330	-837 000,00	Olje intekter havn	12404	693	332	837 000,00	Olje brytekostnader nye kontrakter	12500	670	130	410 000,00	Ny Trafo				-410 000,00	Depoissonsfond	Ferdig	Videresendt fsk og kst
Konto	Ansvar	Funksjon	Beløp	Kommentarer																										
16511	690	330	-837 000,00	Olje intekter havn																										
12404	693	332	837 000,00	Olje brytekostnader nye kontrakter																										
12500	670	130	410 000,00	Ny Trafo																										
			-410 000,00	Depoissonsfond																										
	25/17	Driftsutgifter vintervedlikehold 2017-2022 - Finansiering	1. Rådmannen gis fullmakt til å inngå kontrakter basert på alternativ 1, samt innkjøp/leasing av kjøretøy etter dette alternativ. 2. Merkostnader kr 1952000 innarbeides i budsjett 2018	Ferdig	Videresendt fsk og kst. Avtaler underskrevet																									
	26/17	Hovedplan vann 2017-2025 - Høring	Hovedplan vannforsyning 2017-2025 legges ut til offentlig ettersyn i perioden 07.04 – 08.05.2017.		Er sendt på høring, ta opp andre gang i juni																									
	27/17	Avløpspumpestasjon Guleng - sanering og flytting	Flytting av tiltak «Guleng pumpestasjon, sanering og flytting» fra 2020 til 2017 godkjennes. Tiltaket finansieres gjennom avløpsgebyrer som dekker kapitalkostnader. Gebyrnivå endres ikke som følge av endret tidspunkt for tiltaket.		Planlegging i gang																									
	29/17	Høring av revisjonsdokument for Kvænangen-reguleringen i Kvænangen og Nordreisa kommuner	Nordreisa kommune ber NVE om å vurdere om minstevannføring kan være aktuelt, vurdere om det er andre tiltak som kan forbedre miljøforholdene i Mollejohka istedenfor eller i tillegg til minstevannføring, samt innføre moderne miljøvilkår.	Ferdig	Videresendt kst, høringssvar sendt til NVE																									

	31/17	Prosjekt "Øya ved Storslett bru"	Miljø-, plan- og utviklingsutvalget stiller seg positiv til prosjektidéen og til å utvikle den videre. Nordreisa kommune påtar seg rollen som prosjekteier i nært samarbeid med Halti-miljøet. Sektorleder peker ut hvem som skal delta i arbeidsgruppen fra kommunens side.		Det er gjennomført møte med SVV der planene ble presentert
	32/17 Kst 15/17	Salg av Solvoll ungdomshus	KST vedtak: 1. Det igangsettes et utredningsarbeid for å ivareta de aktiviteter som i dag er i Solvoll gamle skole. Alternative lokaler er Storslett samfunnshus og gamle kinosalen. Saken med kostnadsoverslag legges fram for kommunestyret i juni 2017. Brukerne involveres. 2. Eventuelt salg av Solvoll gamle skole legges fram for kommunestyret etter at pkt 1 er ivaretatt. Til en eventuell sak om salg må det gjøres en vurdering av byggets verneverdi og byggets kulturhistoriske verdi som et av kommunens få bygg fra før 2. verdenskrig. I den sammenheng må det også utredes hvilke muligheter der finnes for tilskudd fra ulike instanser til oppgradering og eventuell flytting av bygget.		Følges opp av prosjektleider
	33/17	Sluttbehandling: Lokal forskrift om motorferdsel med snøskuter på islagte vann for å raste i Nordreisa kommune, Troms	Lokal forskrift om motorferdsel med snøskuter på islagte vann for å raste i Nordreisa kommune, Troms, vedtas jf. Forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vassdrag § 4a.		Oversendt Kst og sluttbehandlet. Vedtaket er kunngjort.
		Lekeplass i Trekanten, det er gjort en risikovurdering av å ha lekeplass i trekanten. Konklusjonen er at det ikke er mulig å sikre dette tilstrekkelig. Det foreslås derfor å flytte den til våren	MPU bifalt		Sektor for Oppvekst og kultur har gjennomført en prosess og lekeapparatet blir flyttet til Oksfjord oppvekstsenter
	37/17	Forslag til forskrift: Utvidet båndtvang for hunder i Nordreisa	I medhold av forvaltningsloven § 37 legges forslag om forskrift for utvidet båndtvang for hunder ut til høring.		
	38/17	Framtidig bruk av Bergmo bru	Bergmo bru stenges for biltrafikk ved skilting fra og med september 2017. Utbedringstiltak for fagverk og betong-/armeringsskader gjennomføres innen 2022. Tiltakets kostnad på kr 1,68 mill kroner innarbeides i økonomiplanen for 2019-2022.		
	39/17	Framtidig bruk av Rotsundelv bru	Utbedring av skader på Rotsundelv bru innarbeides som tiltak i budsjett 2018 med kr 1,04 mill kroner. Rotsundelv bru stenges fra og med september 2017 for større kjøretøy, akseltrykk over 3 tonn, med unntak av brøytebil og skolebuss. Ytterligere trafikkbegrensninger over Rotsundelv bru vurderes i sammenheng med tiltak langs E6 på senere tidspunkt.		

	40/17	Hovedplan vann 2017 - 2025 - Sluttbehandling	Nordreisa kommune godkjenner Hovedplan vannforsyning 2017 – 2025. Handlingsprogram innarbeides i budsjett og økonomiplan.		Sendes KST for sluttbehandling
	41/17	Høyderedskap ved redningsinnsats - næringsutvikling	Nordreisa kommune anskaffer brukt liftbil innen utgangen av 2019. Investeringen på inntil 1,5 millioner dekkes ved bruk av disposisjonsfond. Bygging av garasje med kostnadsramme på 1,75 mill kroner innarbeides som tiltak i budsjett for 2018. Årlige driftsutgifter totalt kr 115.000 innarbeides i budsjett fra 2019.		Sendes KST for sluttbehandling
	46/17	Klisterreglement for Nordreisa idrettshall	Nordreisa Miljø-, plan og utviklingsutvalg vedtar klisterreglement for Nordreisa idrettshall slik det foreligger. Ansvaret må tydeliggjøres. Administrasjonen redigerer det inn før utsending.		Gjennomgått og oppdatert
	47/17	Opprensing overvannsgrøft sentrum Storslett	Opprensing av overvannsgrøft mellom Nordreisa kirke og Reisaelva iverksettes. Kostnader dekkes innenfor driftsbudsjetten.		Arbeidet startet opp
	53/17	Utbedring Nordkjosveien	Saken utsettes til neste møte i Miljø, plan og utviklingsutvalget		
	54/17	Oppstart av lokal forskrift for vannscooter, Nordreisa kommune	I medhold av forvaltningsloven § 37 startes arbeidet opp med lokal forskrift for vannscooter i Nordreisa kommune.		
	55/17	Oppsetting av skilt og monument for markering av nasjonalparklandsbyen	Miljø, plan og utviklingsutvalget vedtar følgende plassering for Stakebåtmonumentet og skilt på innfartsveien fra sør ved Flomstad. Videre plasseres skilt langs FV 865 ved innkjøringen til Lundefjellvegen		
	56/17	Høring - anmodning om merking til søknad om utvidelse av eksisterende deponi	Nordreisa kommune ingen anmerkninger til søknaden om utvidelse av deponi på Galsomælen. Kommunen vil anmode om at sikringen mot flygeavfall styrkes når utvidelsen av deponiet anlegges.		Oversendt høring til FM
	57/17	Midlertidig nedgradering av Gamle Dalaveg og Vinneleysvegen fra bruksklasse Bk8 til Bk6	Gamle Dalavei i Nordreisa kommune nedgraderes midlertidig fra bruksklasse Bk8 til Bk6 fra KM 3,3 til veienden, gjelder ikke for buss i rutetrafikk. Vinneleysveien i Nordreisa kommune nedgraderes midlertidig fra bruksklasse Bk8 til Bk6 fra KM 0,0 til veienden, gjelder ikke for buss i rutetrafikk. Reduksjonen gjelder til veien er rustet opp eller til det er slutt på tele i bakken. Vedtaket gjøres i henhold til vegloven § 9	Ferdig	Gjennomført

STATUS PÅ INNMELDTE OG LUKKEDE AVVIK

Det er kommet inn ett avvik til Byggdrift som er lukket.

GJENNOMFØRTE KONTROLLER, RESULTATER OG IVERKSATTE TILTAK

Vi har mottatt rapporter etter branntilsyn. Det er en gjenganger for flere bygg at det mangler branntegninger.

Det ble gjennomført et prosjekt fra mai til august 2016 med å digitalisere alle byggetegninger. Det gjenstår fortsatt noe arbeid, men vi planlegger å bruke interne ressurser for å ferdigstille arbeidet.

UTFØRTE RISIKOANALYSER:

Ingen i 2017

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
59/17	Nordreisa miljø-, plan og utviklingsutvalg	23.06.2017

Søknad dispensasjon fra reguleringsplan "Fiskerihavn Oksfjord"

Henvisning til lovverk:

Plan- og bygningsloven kap. 19

Vedlegg

- 1 Brev Søknad om dispensasjon fra reguleringsplan Fiskerihavn Oksfjord 01 06 2017
- 2 Søknad disp regplan Fiskerihavn Oksfjord - Kvittering nabovarsel del + del 21 01 06 2017
- 3 Søknad disp regplan Fiskerihavn Oksfjord - Opplysninger gitt i nabovarsel 01 06 2017

Rådmannens innstilling

I medhold av plan- og bygningslovens § 19-4 godkjennes som omsøkt, omdisponering av inntil 1,9 dekar av formålet friområde til formål industri/næring i reguleringsplan med planid. 19422003-005.

Saksopplysninger

Kommunen har mottatt søknad om dispensasjon fra reguleringsplan «Fiskerihavn Oksfjord» med planid. 19422003_005. Søknaden er sendt av Konzept Arkitektur Bygg & Plan på vegne av tiltakshaver Oksfjord båtforening. Det søkes om å omdisponere et areal på ca. 1,9 dekar fra næværende reguleringsformål friområde til formål industri/næring. Friområdet er på totalt 9,1 dekar. Bakgrunnen for søknaden er at en fisker har behov for å sette opp et lager til sin næringsdrift.

Søknaden er nabovarslet. Det er ikke mottatt noen protester/merknader.

Figur 1 Illustrasjon utsnitt reguleringsplan Fiskerihavn - nytt formål markert

Gjelden regulering av berørt området er vist i understående utsnitt av gjeldende reguleringsplan.

Figur 2 Utsnitt reguleringsplan Fiskerihavn Sørkjosen - gjeldende plan

Vurdering

Det er ikke avsatt formålsområde til næring i gjeldende reguleringsplan. Dette må sies å være en mangel siden havna også skal brukes av yrkesfiskere. Den delen av friområdet det søkes dispensasjon for, ligger inneklemt mellom veg og område avsatt til grendehus. Den viktigste delen av friområdet ned mot Oksfjordelva blir ikke berørt. Det er et konkret byggebehov for lager for lokale fisker som vi har fått opplyst at det haster med. I samråd med havnesjefen har en funnet at omsøkt areal er det mest egnede området for formålet.

Kommunen har vurdert at fordelene ved dispensasjon er klart større enn ulempene, jf. § 19-2 andre avsnitt i plan- og bygningsloven. En vektlegger spesielt at det ikke har framkommet noen naboprotester.

Nordreisa kommune
Utvikling
9151 Storslett

Kopi av brevet til :
Naboer iht. nabolist fra Nordreisa kommune.

Oksfjord utviklingslag v/ Rune Bjerkli
Postboks 301
9156 Storslett

Oksfjord grendehus A/L v/ Harald Nyvoll
Øvergårdveien 78
9151 Storslett

Deres ref:	Vår ref:	Arkivkode	Dato
	Geir Lyngsmark		01.06.2017

Søknad om dispensasjon fra reguleringsplanen for Fiskerihavn Oksfjord plan –ID 19422003_005 – Areal for industri og næringsvirksomhet.

På vegne av Oksfjord båtforening som er tiltakshaver, søkes det herved om dispensasjon fra gjelden reguleringsplan Fiskerihavn Oksfjord plan –ID 19422003_005.
Det søkes dispensasjon til å endre formål fra Friområde til Industri / næringsformål som markert med stiplet linje på understående illustrasjon.

Figur 1 Illustrasjon utsnitt reguleringsplan Fiskerihavn - nytt formål markert

Gjelden regulering av berørt området er vist i understående utsnitt av gjeldende reguleringsplan.

Figur 2 Utsnitt reguleringsplan Fiskerihavn Sørkjosen - gjeldende plan

Formålet med søknaden om dispensasjon er å legge til rette for næringsutvikling tilknyttet Oksfjord havn. Planområdet har i dag ingen areal med formål som det kan etableres industri eller næringsvirksomhet på. Oksfjord båtforreng har registrert behov for slike areal for å tilrettelegg for etablering av næringsvirksomhet tilknyttet havna i Oksfjord og ønsker å bidra til en bedre tilrettelegging for næringsetablering i området.

Tiltakshaver er Oksfjord båtforeing v/ Geir Sagelv, Øvergårdveien 434 , 9151 Storslett.

Kopi av dette brevet tilsendes all naboen iht. nabolisten fra Nordreisa kommune samt Oksfjord utviklinglag og Oksfjord grendehus.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Geir Sagelv".

Vedlegg:

Kvittering Nabovarsel
Opplysninger gitt i nabovarsel.

KONZEPT Arkitektur Bygg og Plan

Postadresse:
Flomstadveien 1
9151 Storslett

Besøksadresse:
Flomstadveien 1
9151 Storslett

Telefon/ mobil:
905 42 118

Bankkonto: 4740 270 3136
Org.nr: 970 127 135

Kvittering for nabovarsel sendes kommunen sammen med søknaden

Nabovarsel kan enten sendes som rekommendert sending, overleveres personlig mot kvittering eller sendes på e-post mot kvittering. Med kvittering for mottatt e-post menes en e-post fra nabo/gjenboer som bekrefter å ha mottatt nabovarselen. Ved personlig overlevering vil signatur gjelde som bekreftelse på at varslet er mottatt. Det kan også signeres på at man gir samtykke til tiltaket.

Tiltaket gjelder

Eiendom/ byggested	Gnr. 57	Bnr. 35	Festenr. Adresse Oksfjord havn	Seksjonsnr.	Bygningsnr.	Bolignr.	Kommune Nordreisa
					Postnr. 9151	Poststed Storslett	

Følgende naboer har mottatt eller fått rek. sending av vedlagte nabovarsel med tilhørende vedlegg:

Nabo-/gjenboereiendom				Eier/fester av nabo-/gjenboereiendom			
Gnr. 75	Bnr. 57	Festenr. 2	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn Stein Roger Hammari		Dato sendt e-post RA 0167 5396 1NO	
Adresse Oksfjord havn				Adresse Haugsetveien 105		Kvittering vedlegges	
Postnr. 9151	Poststed Storslett			Postnr. 9151	Poststed Storslett		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboereiendom				Eier/fester av nabo-/gjenboereiendom			
Gnr. 57	Bnr. 2	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn Gudrun Karoline Karres		Dato sendt e-post RA 0167 5397 5NO	
Adresse Oksfjord havn				Adresse Haugsetveien 105		Kvittering vedlegges	
Postnr. 9151	Poststed Storslett			Postnr. 9151	Poststed Storslett		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboereiendom				Eier/fester av nabo-/gjenboereiendom			
Gnr. 57	Bnr. 5	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn Statkog SF		Dato sendt e-post RA 0167 5398 9NO	
Adresse Oksfjord havn				Adresse Postboks 63		Kvittering vedlegges	
Postnr. 9151	Poststed Storslett			Postnr. 7801	Poststed Namsos		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboereiendom				Eier/fester av nabo-/gjenboereiendom			
Gnr. 57	Bnr. 28	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn Oksfjord grendehus A/L v/H. Nyvoll		Dato sendt e-post RA 0167 5399 2NO	
Adresse Oksfjord havn				Adresse Øvergårdveien 78		Kvittering vedlegges	
Postnr. 9151	Poststed Storslett			Postnr. 9151	Poststed Storslett		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboereiendom				Eier/fester av nabo-/gjenboereiendom			
Gnr. 57	Bnr. 53	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn Eilert Osvald Bassø		Dato sendt e-post RA 0167 5400 9NO	
Adresse Oksfjord havn				Adresse Nedre Maryborgveg 10		Kvittering vedlegges	
Postnr. 9151	Poststed Storslett			Postnr. 9010	Poststed Tromsø		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Det er per dags dato innlevert rekommendert sending til ovennevnte adressater.

Samlet antall sendinger: 5 Sign.

127443 Dato:
16-2017

Ergs

Kvittering for nabovarsel sendes kommunen sammen med søknaden

Nabovarsel kan enten sendes som rekommendert sending, overleveres personlig mot kvittering eller sendes på e-post mot kvittering. Med kvittering for mottatt e-post menes en e-post fra nabo/gjenboer som bekrefter å ha mottatt nabovarselen. Ved personlig overlevering vil signatur gjelde som bekreftelse på at varslet er mottatt. Det kan også signeres på at man gir samtykke til tiltaket.

Tiltaket gjelder

Eiendom/ byggested	Gnr. 57	Bnr. 35	Festenr. Adresse Oksfjordhavn	Seksjonsnr. Bygningsnr. Postnr. 9151	Bolignr. Poststed Storslett	Kommune Nordreisa
					Postnr. 9151	Poststed Storslett

Følgende naboer har mottatt eller fått rek. sending av vedlagte nabovarsel med tilhørende vedlegg:

Nabo-/gjenboerelendom				Eier/fester av nabo-/gjenboerelendom			
Gnr. 57	Bnr. 54	Festenr. Adresse Oksfjord havn	Seksjonsnr. Postnr. 9151	Eiers/festers navn Ellif Helmer Johanse Adresse Guleng 25	Postnr. 9151	Poststed Storslett	Denne del klisteres på kvittering RA 0167 5402 6NO Kvittering vedlegges Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for ☐ mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for ☐ samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboerelendom				Eier/fester av nabo-/gjenboerelendom			
Gnr. (57)	Bnr. 54	Festenr. Adresse Oksfjord Havn	Seksjonsnr. Postnr. 9151	Eiers/festers navn Oksfjord utviklingslag Adresse RUNE RØVERLI .PB 301	Postnr. 9156	Poststed Storslett	Denne del klisteres på kvittering RA 0167 5401 2NO Kvittering vedlegges Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for ☐ mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for ☐ samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboerelendom				Eier/fester av nabo-/gjenboerelendom			
Gnr.	Bnr.	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn		Dato sendt e-post	
Adresse				Adresse		Kvittering vedlegges	
Postnr.	Poststed			Postnr.	Poststed		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for ☐ mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for ☐ samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboerelendom				Eier/fester av nabo-/gjenboerelendom			
Gnr.	Bnr.	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn		Dato sendt e-post	
Adresse				Adresse		Kvittering vedlegges	
Postnr.	Poststed			Postnr.	Poststed		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for ☐ mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for ☐ samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Nabo-/gjenboerelendom				Eier/fester av nabo-/gjenboerelendom			
Gnr.	Bnr.	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiers/festers navn		Dato sendt e-post	
Adresse				Adresse		Kvittering vedlegges	
Postnr.	Poststed			Postnr.	Poststed		Poststedets reg.nr.
Personlig kvittering for ☐ mottatt varsel	Dato	Sign.		Personlig kvittering for ☐ samtykke til tiltaket	Dato	Sign.	

Det er per dags dato innlevert rekommendert sending til ovennevnte adressater.

Samlet antall sendinger: 2 Sign.

127443 Dato:
16-2017 ERG

Opplysninger gitt i nabovarsel sendes kommunen sammen med søknaden

(Gjenpart av nabovarsel)

Pbl § 21-3

Tiltak på eiendommen:

Gnr.	Bnr.	Festenr.	Seksjonsnr.	Eiendommens adresse	Postnr.	Poststed
57	35			Oksfjordhavn	9151	Storslett
Eier/fester				Kommune		
Nordreisa kommune				Nordreisa kommune		

Det varsles herved om

☐ Nybygg	☐ Anlegg	☐ Endring av fasade	☐ Riving
☐ Påbygg/tilbygg	☐ Skilt/reklame	☐ Innhegning mot veg	☐ Bruksendring
☐ Midlertidig bygning, konstruksjon eller anlegg		☐ Antennesystem	☐ Opprettning/endring av matrikkelenhet (eiendomsdeling) eller bortfeste
			☐ Annet

Dispensasjon etter plan- og bygningsloven kapittel 19

☐ Plan- og bygningsloven med forskrifter	☐ Kommunale vedtekter	☒ Arealplaner	☐ Vegloven
---	--	---	-----------------------------------

Vedlegg nr.
B – 1**Arealdisponering**

Sett kryss for gjeldende plan

☐ Arealdel av kommuneplan	☒ Reguleringsplan	☐ Bebyggelsesplan

Navn på plan

Fiskerihavn Oksfjord plan –ID 19422003_005.

Beskriv nærmere hva nabovarslet gjelder

Søkand om dispensasjon fra gjelden reguleringsplan Fiskerihavn Oksfjord plan –ID 19422003_005.
 Endring av formål på Friareal til formål for industri og næringsvirksomhet.

Se eget følgebrev vedlegg B1.

Vedlegg nr.
Q –**Spørsmål vedrørende nabovarsel rettes til**

Foretak/tiltakshaver

KONZEPT arkitektur bygg og plan , Flomstadveien 1 , 9151 Storslett

Kontaktperson, navn Geir Lyngmark	E-post glyngmark@hotmail.no	Telefon	Mobil 90542118
Søknaden kan ses på hjemmeside: (ikke obligatorisk):	Nordreisa kommune		

Merknader sendes til

Eventuelle merknader skal være mottatt innen 2 uker etter at dette varsel er sendt.
 Ansvarlig søker/tiltakshaver skal sammen med søknad sende innkomne merknader og redegjøre for ev. endringer.

Navn KONZEPT arkitektur bygg og plan	Postadresse Flomstadveien 1
Postnr. Poststed 9151 Storslett	E-post glyngmark@hotmail.no

Følgende vedlegg er sendt med nabovarslelet

Beskrivelse av vedlegg	Gruppe	Nr. fra – til	Ikke relevant
Dispensasjonssøknad/vedtak	B	1 — 1	☐
Situasjonsplan	D	—	☒
Tegninger snitt, fasade	E	—	☒
Andre vedlegg	Q	—	☒

Underskrift

Tilsvarende opplysninger med vedlegg er sendt i nabovarsel til berørte naboer og gjenboere.
 Mottagere av nabovarsel fremgår av kvittering for nabovarsel.

Sted Storslett	Dato 17/17	Underskrift/Ansvarlig søker eller tiltakshaver
Gjenfas med blokkbokstaver		Geir Lyngmark

Saksfremlegg

Utvalgssak	Utvalgsnavn	Møtedato
60/17	Nordreisa miljø-, plan og utviklingsutvalg	23.06.2017

Innspill til planprogram regional plan for reindrift

Henvisning til lovverk:

Vedlegg

- 1 Regional plan for reindrift i Troms
- 2 Høring og offentlig ettersyn av planprogram samt varsel om oppstart av regional plan for reindrift
- 3 Særutskrift - høringsprosess planprogram regional plan for reindrift

Rådmannens innstilling

Innspill til regional plan for reindrift fra Nordreisa kommune

Retningslinjer for arealbruk og regionale planbestemmelser:

Nordreisa kommune vil fremheve viktigheten i at ved utarbeidelse av retningslinjer og regionale planbestemmelser må det tas hensyn til de utvidede behov landbruksnæringa har for utmarksbeite. Det må ikke lages bestemmelser som hindrer bondene i å bruke sin beiterett i utmarka.

Kule pk. 8: Landbruk og reindrift, og påfølgende momenter bør konkretiseres:

Fra landbrukets side bør det komme frem at kommunene vil legge til rette for større bruk av inngjerde innmarksbeiter for små- og storfe. Dette gjelder spesielt for småfeinæringen der man vil utnytte fulldyrka mark i større grad til slott, enn til beite på grunn av klimatiske endringer med avlingstap ved overvintring i tillegg til økende rovdyrproblematikk. Samtidig presser

Fylkesmannens miljøvernavdeling på for at småfebønder som har middels til store tap skal utøve tidlig nedsanking for å komme unna rovdylene på høsten. Dette legger grunnlaget for mer lokal inngjerding av utmarksarealer til beredskapsarealer for tidlig nedsanking som stedvis vil komme i konflikt med reindriftsnæringen.

Pr. i dag er inngjerding av utmark, samt sperregjerder søknadspliktig der berørt reinbeitedistrikt skal høres, uavhengig hvor dette er i kommunen.

Forøvrig støttes forslagene til innspill fra Nord Troms regionråd av 18.05.2017

Saksopplysninger

Viser til høring og offentlig ettersyn av planprogram samt varsel om oppstart av regional plan for reindrift, med svarfrist 7.juli 2017.

Fylkesrådet i Troms har utarbeidet forslag til planprogram - regional plan for reindrift i Troms.

Planprogrammets innhold

Planprogrammet - regional plan for reindrift i Troms består av seks kapitler. Kapittel 1 er innledning. Kapittel 2, 3 og 4 har fokus på rammevilkår og handlingsrom for videre planarbeid, men beskriver også reindriftens organisering og forvaltning av næringen. Denne delen av planprogrammet bærer derfor preg av å også være et opplysningsdokument. Kapittel 5 og 6 i planprogrammet tar for seg formål og tema for planarbeidet, samt organisering og medvirkning i prosessen.

Tema som skal blyses, beskrives og utdypes i det videre planarbeidet er:

- Arealutfordringer
- Reindriften som næringsaktør
- Kulturell bærekraft

Virkninger av planen

I planprogrammet beskrives hvilke virkninger regional plan for reindrift i Troms vil få når den er utarbeidet. Den juridiske virkningen som regional plan vil få er avhengig av de planvirkemidler som vedtas. Virkemidlene er ment som rettledning og styring for kommunenes planarbeid og som grunnlag for innsigelser i saker etter plan- og bygningsloven. Planen vil også uttrykke politiske signaler til utbyggingsinteresser og andre brukere av areal som reindriften nytter.

I planprogrammet for regional plan for reindrift legges det opp til å fastsette regionale *retningslinjer for arealbruk*. Hensikten er å ivareta nasjonale og regionale hensyn i knyttet til reindriften. Retningslinjene skal legges til grunn for kommunal planlegging. I løpet av prosessen skal det også avklares om det skal tas i bruk *regional planbestemmelse* knyttet til retningslinjer for arealbruk. Bruk av planbestemmelse innebærer at regional planmyndighet kan hindre iverksetting av tiltak eller endringer av arealbruk innenfor et tidsrom på inntil 10 år. Ved å ta i bruk planbestemmelse, i tillegg til planretningslinje, vil planen bli et styringsdokument som i større grad vil bidra til å sikre forutsigbarhet i forvaltningen.

Prosessen

Plan og bygningsloven legger sterke føringer på flere offentlige aktører om å delta i regional planlegging, og å følge opp de regionale planene i større grad enn tidligere. Det er derfor viktig å involvere sentrale samarbeidspartnere tidlig i prosessen. Det er blitt lagt vekt på å etablere gode prosesser internt i organisasjonene, det vil si mellom Troms fylkeskommune og Fylkesmannen i Troms, samt med Sametinget, næringen, kommunene og relevante parter.

Arbeidet fremover

Planprogrammet for regional plan for reindrift i Troms sendes nå på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Det er lagt opp til at planprogrammets høringsperiode er lengre enn plan— og bygningslovens krav om 6 uker, jf. pbl. §§ 5—2 og 8-3. Dette for å ta hensyn til reindriftens driftssyklus, samt at det kan være behov for å gjennomføre høringsmøter underveis i høringsperioden.

Vurdering

Planprogrammet gir en god gjennomgang av reindriftas rammevilkår, og den beskriver reindriftens organisering og forvaltning i dag.

I planen legges det opp til å fastsette regionale *retningslinjer for arealbruk* og i løpet av prosessen skal det også avklares om det skal tas i bruk *regional planbestemmelser* knyttet til retningslinjer for arealbruk.

Administrasjonen mener disse to punktene er svært viktig. Regionale planbestemmelser vil være bestemmende for arealbruken der de nyttes. Derfor er det viktig at de tar hensyn til annen arealbruk, og vi tenker da på landbruksnæringa. Landbruksnæringa er også presset på areal og har mange år slitt med store rovdyrskader hvor et av tiltakene er å ta ned dyra tidligere til inngjerdede beiter for å hindre tap. Dette betyr en annen arealbruk som kan være bli i konflikt med reindrifta. Det blir derfor viktig at regional planmyndighet finner gode løsninger for dette.

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohtan

Regional plan for reindrift i Troms 2016-2028

Utkast til Planprogram

Pr 28.03.17

Troms fylkeskommune

Innhold

1.	Innledning.....	4
2.	Rammevilkår og handlingsrom	5
2.1	Internasjonale instrumenter av særlig betydning	5
2.1.1	Reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige.....	5
2.1.2	Nordisk samekonvensjon	6
2.2	Nasjonale føringer og forventninger	6
2.2.1	Reindriftsloven og bærekraftsmålet	7
2.2.2.	Plan- og bygningsloven og reindrifta	8
2.2.3	Reindriftsavtalen	10
2.3	Kommunenes rolle i forhold til plan- og bygningsloven og reindrift	12
2.3.1	Kommunesammenslåinger	13
2.4	Bare et spørsmål om jus og internasjonale forpliktelser?	13
2.5.	Regionale føringer.....	14
2.5.1	Troms fylkeskommunes roller ad reindrift.....	14
2.5.2	Fylkesplan for Troms	14
2.5.3	Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune	16
2.6	Sametinget og reindriftspolitikken	16
2.6.1	Sametingets planveileder og Sametingets retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark	16
2.7	Virkemiddelapparatet	17
2.8	Samerettsutvalgets forslag til ny konsultasjonslov	17
2.9	Alders tids bruk	18
2.10	Tradisjonell kunnskap	18
2.11	Klimaendringer.....	18
2.12	FoU	19
3.	Den statlige forvaltningen av reindriften.....	20
3.1	Nasjonale organer.....	20
3.2	Fylkesmannen i Troms sin rolle	20
3.3	Distriktsstyrene i reinbeitedistriktene.....	22
3.4	Sentrale publikasjoner	22
4.	Reindrifta i Norge og i Troms	24
4.1	Rett til å eie rein og organiseringen innenfor reindriftsnæringen	24
4.1.1	Bruksregler	24
4.1.2	Distriktsplan	24
4.2	Reindrifta i Norge - nøkkeltall	25
4.3	Reindrifta i Troms – tredeling	25

4.4 Reinbeitedistrikter som tilhører Troms reinbeiteområde	26
4.5 Samebyer med sommerbeite i Troms fylke.....	28
4.6 Den grenseoverskridende reindriften mellom Finnmark og Troms	28
4.7 Næringsorganisering innenfor reindrifta	29
5. Formål og tema for planarbeidet	30
5.1 Formål	30
5.2 Planområde	31
5.3 Virkninger av planen.....	32
5.3.1 Regional plan med retningslinjer for arealbruk.....	32
5.3.2 Regional planbestemmelse	32
5.3.3 Behovet for konsekvensutredning	33
5.4 Tema og utfordringer	33
5.4.1 Arealutfordringer, inngrep og forstyrrelser i areal brukt til reindrift	33
5.4.2 Reindriften som næringsaktør	34
5.4.3 Kulturell bærekraft	35
5.4.4 Mangel på kunnskap.....	36
5.5 Utredningsbehov	36
6. Organisering og medvirkning.....	38
6.1 Organisering og medvirkning.....	38
6.2 Fremdriftsplan	39

1. Innledning

Regional plan for reindrift utarbeides i tråd med *Regional planstrategi for Troms 2012-2015*.¹ Fylkesrådet i Troms vedtok i sak 211/14 oppstart av arbeid med regional plan for reindrift.

Det skal ifølge plan- og bygningsloven (pbl) § 4-1 utarbeides planprogram for regionale planer som kan ha virkninger for miljø og samfunn. Formålet med planprogrammet er å få en oversiktig og forutsigbar planprosess for alle berørte og å fastsette rammer for utredningsarbeid som eventuelt skal gjennomføres som ledd i planprosessen.

Planprogrammet skal klargjøre formål, premisser, tematisk innhold, medvirkning og framdrift i planarbeidet. Planprogrammet skal også avklare utredningsbehov og alternativer som vil bli vurdert i planarbeidet. Planprogrammet skal på minimum seks ukers høring og legges ut til offentlig ettersyn.

Etter at planprogrammet for regional plan for reindrift er stadfestet av fylkesrådet, starter arbeidet med selve planen. Sammen med planen skal det utarbeides et handlingsprogram for gjennomføring av planen. Handlingsprogrammet skal presentere strategier, anslå ressursinnsats og angi ansvarlig organ og samarbeidspartnere for gjennomføring av valgte strategier. Handlingsprogrammet vedtas av fylkestinget og rulleres årlig.

Tradisjonelt har reindriften nyttet ressurser på arealer som stort sett ikke har hatt betydning for annen kommersiell virksomhet. I dag er interessen fra interessenter som ønsker å utnytte utmarka på en annen måte enn reindrifta stor og økende, og har avgjørende betydning for mulighetene til å drive reindrift i fremtiden. Dette gjelder ikke bare kommersielle interesser, men også rene fritidsformål og ulike typer offentlige interesser, som for eksempel forsvarsformål, overføringsnett for kraft eller rovviltforvaltning. Med økning i folketall, økt velferdsnivå og satsing på «nordområdene», forventes at konkurransen om bruk av arealene vil øke. Ved siden av arealspørsmål, vil også reindriften som næring og behovet for utvikling av reindriften økonomisk og kulturelt vies stor oppmerksomhet.

Reindriften, med sin særegne struktur og driftsform og sentrale betydning for samisk språk og kultur er ofte lite kjent i forvaltningen og allmenheten og vil få bred omtale. Det har også nylig vært gjennomført betydelige endringer i forvaltningen av reindrifta i Norge.

Deler av dette planprogrammet, og påfølgende plan, vil således bære preg av å være et opplysningsdokument. Dette er nødvendig også ut fra at viktige deler av målgruppen for planarbeidet er bosatt utenfor Troms og Norge. Det vanlige innholdet i et planprogram finnes hovedsakelig i kapitlene 4-6, men hele planprogrammet vil danne utgangspunkt for det videre planarbeidet.

Det er første gang det utarbeides en regional plan for reindrift i Norge. Av denne grunn har også landbruksdirektoratet, avdeling Alta, bedt om å få være observatør. Arbeidet vil bære preg av å være et nybrotsarbeid.

¹ Fylkestingssak 86/12)

2. Rammevilkår og handlingsrom

Reindriften i Troms er en samisk næring og samene som urfolk er omfattet av en rekke folkerettslige instrumenter som setter føringer og skranner for myndighetsutøvelse, forvaltning og planlegging. Nasjonalt i Norge er det sterke føringer gjennom reindriftsloven, men også gjennom andre lover som plan- og bygningsloven, samt ulike stortingsmeldinger og ikke minst den årlige reindriftsavtalen. Reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige påvirker hele ressursgrunnlaget for reindriften i Troms innen konvensjonsområdet og internt i Troms reinbeiteområde og er av den grunn viktig for fordeling av årstidsbeiter (se kap. 2.1.1).

I arbeidet med regional plan for reindrift blir det viktig å fortolke de internasjonale og nasjonale føringene inn i en Tromskontekst.

2.1 Internasjonale instrumenter av særlig betydning

ILO-Konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater² et sentralt folkerettslig bindende instrument som vedrører samene. Planarbeidet forutsettes utført i tråd med ILO-konvensjon 169. Også FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter³ (særlig artikkel 1 og 27)⁴ og FNs erklæring om urfolks rettigheter⁵ av 2007 er viktige i areal- og plansammenheng. Erklæringen legger viktige føringer i det videre arbeidet for å forstå hvilke rettigheter urfolk har. Reindriften er i kjerneområdet for de forpliktelser Norge har påtatt seg og betydningen av dette tydeliggjøres blant annet i Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken — Velkommen til bords⁶:

«Norge er internasjonalt forpliktet til å sikre grunnlaget for den samiske reindriften. Dette er nedfelt både i grunnloven og annet loverk, herunder reindriftsloven hvor det fremkommer av § 3 at lovens bestemmelser skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Dette innebærer at folkerettens regler vil legge viktige føringer for tolkingen og anvendelsen av lovens bestemmelser. Det folkerettslige vernet medfører bl.a. at reindriftens arealer, som er reindriftens viktigste ressursgrunnlag, har en særskilt beskyttelse. Dette kan innebære føringer og til dels begrensninger med hensyn til bruk av arealer til annen virksomhet i det samiske reinbeiteområdet. Likeledes innebærer det føringer for å sikre en bærekraftig ressursbruk, dvs. et ansvar for å sikre en bærekraftig bruk og utnyttelse av beitearealene.» (kap. 7.1.2).

Også andre internasjonale instrumenter vedrørende urfolk kan ha betydning.

2.1.1 Reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige

Reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige har siden 2006 vært satt ut av funksjon ved at statene ikke har kunnet enes om en ny konvensjon, etter at 1972 konvensjonen gikk ut av kraft i 2005. Det har vært en omfattende prosess i begge land de siste årene. Statene har undertegnet, men ikke ratifisert et nytt konvensjonsforslag. Det drøyer likevel med endelig avklaring. En samlet næringskomite vektla i Innst. 278 S (2015-2016) at «*Det er viktigere at man ivaretar de norske interessene enn å skynde frem en avgjørelse*».

² <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/midtspalte/iloconvensjon-nr-169-om-urbefolknings-0/id451312/> Her i norsk versjon.

³ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/*#KAPITTEL_spn

⁴ Konvensjonen skal jf. Menneskerettsloven § 2 gjelde som norsk lov.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/internasjonalt-urfolksarbeid/fns-eklaring-om-urfolks-rettigheter/id87024/>

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-9-20112012/id664980/>

Konsekvensen er at man i Norge har innført en ensidig norsk lovgiving «Lov om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige (grensereinbeiteloven)»⁷. Samebyene på svensk side viser til Lappekodisullen av 1751 som eneste rettsgyldige dokument som regulerer den grenseoverskridende reindriften. Lappekodisullen⁸ må gis en nærmere omtale i selve planen.

For Reindriften i Troms, og for samfunnet for øvrig, har det store konsekvenser at statene ikke kommer til enighet. Dette vil beskrives nærmere i planen, herunder tilgang på ulike årstidsbeiter for de ulike delene av reindrifta i Troms. Samtidig har planarbeidet som ambisjon å omhandle forhold som kan bidra til eventuell ratifikasjon av ny reinbeitekonvensjon og/eller oppfølging av denne. Det understrekkes likevel at det er statenes ansvar å få på plass en fungerende reinbeitekonvensjon.

I tillegg til det grenseoverskridende forholdet til Sverige har vi også en *Gjerdekonvensjon*⁹ sammen med Finland. Her er ingen grenseoverskridende beite, men felles grensegjerde, hvor ansvaret er hjemlet i konvensjonen.

2.1.2 Nordisk samekonvensjon¹⁰

Norge, Sverige og Finland har, sammen med Sametingene i de respektive stater, siden 2011 forhandlet om en nordisk samekonvensjon. Forhandlingslederne vedtok den fremforhandlede konvensjonsteksten 13. januar 2017¹¹. Forslaget vil nå bli fremlagt for landenes regjeringer og sameting.

Forhandlingene har hatt som utgangspunkt en innstilling til nordisk samekonvensjon fra en nordisk ekspertgruppe i 2005. Forslaget som forhandlingslederne har lagt frem avviker fra denne og representerer et minste felles grunnlag som statene og sametingene har kunnet enes om. Det forventes at det vil ta lang tid før saken er endelig avgjort.

I planarbeidet må en vurdere om arbeidet med en nordisk samekonvensjon kan ha betydning for regional plan for reindrift i Troms.

2.2 Nasjonale føringer og forventninger

Grunnlovens § 108,¹² den såkalte sameparagrafen, legger føringer for forståelsen av myndighetenes forpliktelser i forhold til samene og den samiske reindrifta i Norge:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

⁷ LOV-1972-06-09-31

⁸ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1751-10-02>

⁹ Se <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=64427>

¹⁰ <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/nordisk-samisk-samarbeid/nordisk-samekonvensjon/id86937/>

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/i-mal-med-forhandlingene-om-nordisk-samekonvensjon/id2526750/>

¹² Frem til grunnlovsrevisjonen i 2014 fremgikk bestemmelsen av Grunnloven § 110a.

2.2.1 Reindriftsloven og bærekraftsmålet

Særlig viktig for reindriftspolitikken er reindriftsloven av 2007¹³. I reindriftslovens formålsparagraf heter det blant annet at loven skal «legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindriftsbefolkningen selv og samfunnet for øvrig. For å nå disse mål skal loven gi grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning av reindriften. Reindriften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv. Loven skal bidra til sikring av reindriftsarealene i det samiske reinbeiteområdet som reindriftens viktigste ressursgrunnlag. Ansvaret for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindriftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene.»

Å legge til rette for en økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig reindrift, er «(...) avgjørende for at norske myndigheter skal oppfylle sine forpliktelser ovenfor den samiske befolkningen»¹⁴.

Tenkingen rundt en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift har stått sentralt i reindriftspolitikken siden starten på 90-tallet¹⁵.

I innstillingen fra Stortinget til St.meld. nr. 28 (1991–1992) *En bærekraftig reindrift*, Innst. S. nr. 167 (1991–1992), konkretiseres hovedmålet «en bærekraftig reindrift» gjennom delmålene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. Målene henger nøye sammen. Økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen skal økologisk og økonomisk bærekraft gi mulighet for å ivareta og utvikle kulturell bærekraft. Det kan til dels være innbyrdes motsetninger mellom de tre delmålene. Tilstrekkelig med menneskelige ressurser er en forutsetning for kulturell bærekraft. Økonomisk bærekraft krever inntekter som gir et livsgrunnlag for reindriftsbefolkningen. Videre er inntektsgrunnlaget i stor grad knyttet til antall rein. En økning i inntjening ved å øke reintallet utover beiteenes tåleevne gir ikke økologisk bærekraft. Samtidig vil livsgrunnlaget, dvs. økonomisk bærekraft, svekkes dersom inntektene skal deles på mange. Det er en kjensgjerning at tilgjengelig beiteareal også i dag setter de ytre rammene for reindriftens utviklingsmuligheter for framtiden. Regjeringen vil på denne bakgrunn videreføre den tredelte målsettingen om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft, der økologisk bærekraft står sentralt.¹⁶

For målsettingen om økologisk bærekraft er dette etter hvert fulgt opp sammen med næringen gjennom blant annet utarbeidelse av indikatorer for fastsetting av økologisk bærekraftig reintall¹⁷, som igjen har vært vesentlig for utarbeiding og fastsetting av siidaenes bruksregler.

Tilsvarende er ikke gjort for målsettingene om kulturell og økonomisk bærekraft,¹⁸ noe som er kraftig kritisert av Riksrevisjonen og andre. Den økologiske komponenten er etterhvert tillagt større vekt av myndighetene. I regjeringsplattformen for regjeringen Solberg vises til at det skal fremmes en stortingsmelding om bærekraft i reindriften og at Reindriftsloven skal

¹³ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-15-40>

¹⁴ Se <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/landbruk/innsikt/reindrift/reindrift-og-urfolksrettigheter/id2339777/>

¹⁵ Riksrevisjones dokument 3:14 (2011-2012) Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig reindrift i Finnmark, gir en god oversikt over sentrale deler av reindriftspolitikken siden 90-tallet. Se <https://www.riksrevisjonen.no/presserom/Pressemeldinger/Sider/Reindrift.aspx>

¹⁶ Avsnittet er basert på Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bordet, kap. 7.2. Tilsvarende formuleringer finnes i ulike dokumenter, senest i Prop. 77 S (2015-2016) ad Reindriftsavtalen 2016/2017

¹⁷ Se <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/landbruk/reindrift/fastsetting-av-reintall/id546545/>

¹⁸ Se kap. 7.2.2 Økonomisk og kulturell bærekraft i Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken.

endres slik at økologisk bærekraft prioriteres. I proposisjonen for reindriftsavtalen 2015/2016¹⁹ heter det om den varslede stortingsmeldingen:

«Arbeidet med en stortingsmelding om bærekraft i reindriften startet opp våren 2015. Regjeringen har som mål å fremme en næringsrettet melding, men alle sider ved næringen skal belyses. Blant annet vil samspillet mellom en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft, og reindriftens betydning for samisk kultur og samfunnsliv bli drøftet. Økologisk bærekraft prioriteres.»

I Prop. 77 S ad Reindriftsavtalen 2016/2017 varsles at det legges opp til Stortingsbehandling av meldingen våren 2017. Meldingen vil kunne legge viktige føringer for regional plan for reindrift i Troms. Samtidig må det tas høyde for at utfordringene for reindrifta i Troms avviker noe fra situasjonen for reindrifta samlet i Norge. På mange områder er nasjonal lovgivning, politikk, og virkemiddelbruken utformet med utgangspunkt i forholdene i Finnmark, der vi finner majoriteten av reindriften i Norge.

2.2.2. Plan- og bygningsloven og reindrifta

Plan- og bygningsloven er svært viktig når det gjelder arealforvaltning i områder der det drives reindrift (reinbeiteområdene). Fylkeskommuner og kommuner kan bruke pbl for å sikre reindriftsarealene i tråd med nasjonal politikk og egne politiske vedtak.

Paragraf 3.1, bokstav c, i pbl lyder, etter tilføyelse i pbl i 2007, som følger:

«Sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv».

I reindriftsavtalen for 2014/15²⁰, hvor et eget kapittel²¹ er viet sikring av reindriftens arealer, vises det til «*at det er viktig at loven blir brukt for å sikre en tilfredsstillende arealforvaltning innenfor hele distriktets areal. Dette for å skape den nødvendige forutsigbarheten for distriktet, samt muliggjøre en samlet vurdering av ulike tiltak innenfor distriktets grenser.»* Det vises også til at «*Fremover vil utfordringen med å sikre nødvendige arealer for å opprettholde en bærekraftig reindrift øke. Tilgang til arealer er en avgjørende forutsetning for at næringen skal kunne fortsette med sin tradisjonelle driftsform.»*

Det vises videre til at «*i styringsdialogen med de berørte fylkesmennene er det tydelig kommunisert forventninger om at fylkesmennene bidrar til å dokumentere reindriftens arealbruk og rettigheter, samt arbeider for økt forståelse for reindriften bruk av arealer. Videre at fylkesmennene legger til rette for samordning på tvers av kommune- og fylkesgrensene for å sikre reindriften sammenhengende bruksarealer. Fylkesmennene skal også legge til rette for at reindriften kommer tidlig inn i planprosessene, og at plan- og bygningslovens særlige krav knyttet til deltagelse og medvirkning fra reindriften blir ivaretatt. Det vises til at dette også vil bidra til smidigere og mer forutsigbare planprosesser.»*

I Prop. 1 S (2016-2017) fra Landbruks- og matdepartementet heter det:

«Reindrifta er svært arealavhengig, og inngrep og uro innanfor reinbeiteområda har auka dei siste tiåra. Plan- og bygningslova har fleire verkemiddel som gjer det mogleg

¹⁹ Prop. 68 S (2014-2015) Reindriftsavtalen 2015/2016, og endringer i statsbudsjettet 2015 m.m.

²⁰ Prop. 108 S (2013–2014) Reindriftsavtalen 2014/2015, og endringer i statsbudsjettet 2014 m.m.

²¹ Se kap. 4.5. Se også tilsvarende i kap. 4.8 i Prop. 77 S vedrørende Reindriftsavtalen 2016/2017.

med ei meir heilskapleg forvaltning av areal i det enkelte reinbeitedistriktet. For å legge til rette for ei betre sikring av areal nytta i reindrifta, er det viktig at fylkeskommunar og kommunar i dei samiske reinbeiteområda følger opp nasjonale føringar og tek plan- og bygningslova sine verkemiddel i bruk.»

Det ble i revisert statsbudsjett 2015 satt av en million kroner «*slik at Sametinget kan gi tilskudd til institusjoner og organisasjoner som skal styrke dialogen og kan bistå samiske interesser i saker om utnyttelse av naturressurser og andre inngrep i tradisjonelt samiske områder*»²². Statsminister Erna Solberg omtaler det slik i en tale til Sametingets plenum 03.06.15²³: «*(...) Det kan blant annet oppstå arealkonflikter mellom reindriften og for eksempel gruve drift eller vindkraft. Vi ønsker å legge til rette for at de samiske interessene skal frontes på en profesjonell måte i slike saker - og at de samiske hensynene kommer tidlig inn. (...)*»

Sametinget har bevilget midlene til stiftelsen Protect Sápmi²⁴. I budsjetteksten²⁵ heter det:

«Stiftelsen Protect Sápmi skal bidra til at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. Stiftelsen skal ha en sentral, normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører i deres arbeid eller virksomhet i samiske områder. Det legges til grunn at grunnfinansieringen av Stiftelsen Protect Sápmi i økende grad må komme fra andre, slik at Sametingets finansieringsandel går ned.»

2.2.2.1 Temaveileder for reindrift²⁶

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet en temaveileder til kommunale- og fylkeskommunale planleggere som heter “Reindrift og planlegging etter plan- og bygningsloven”. Planmyndigheten bør bruke den aktivt. Kommunene har en plikt til å involvere reindrifta, jf. pbl § 5-1. Dette følger også av forvaltningsloven (berørte interesser). Manglende medvirkning kan i neste omgang medføre innsigelse fra innsigelsesmyndighetene.

2.2.2.2 Nasjonale forventninger 2015²⁷

For å fremme en bærekraftig utvikling har plan- og bygningsloven bestemmelser om at Kongen hvert fjerde år skal utarbeide et dokument med forventninger til regional og kommunal planlegging. Forventingene peker på oppgaver og interesser som regeringen mener det er viktig at fylkeskommunene og kommunene fokuserer på i planleggingen i den kommende perioden for å bidra til gjennomføring av gjeldende nasjonal politikk.

I nasjonale forventninger av 2015 heter det om regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging:

- «*Fylkeskommunen og kommunene sikrer naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv, og samiske interesser sikres deltagelse i*

²² Se omtale under kap 560 Sametinget:

http://www.statsbudsjettet.no/upload/Revidert_2015/dokumenter/pdf/prp119.pdf

²³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/statsministerens-tale-til-sametingets-plenum/id2414756/>

²⁴ <http://protectsapmi.com/norsk/home/>

²⁵ Sametingets budsjett 2016, kap. 11.2 Forvaltning av arealer.

²⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/temaveileder-reindrift-og-planlegging-eti/id570670/>

²⁷ https://www.regjeringen.no/contentassets/2f826bdf1ef342d5a917699e8432call/nasjonale_forventninger_bm_ny.pdf

planleggingen der disse berøres. Planleggingen sikrer reindriftens arealer, samtidig som hensynet til reindriften veies opp mot andre samfunnsinteresser.»

I tekstdelen heter det om reindrift:

«Reindriften er en arealavhengig næring, og den er mange steder en forutsetning for utvikling av samisk språk og kultur. Det er en viktig oppgave i planleggingen å sikre reindriftens arealer, og avveie hensynet til reindriften opp mot andre samfunnsinteresser. Det er en særskilt utfordring å hindre at mange arealendringer, som hver for seg har små virkninger, til sammen kan gi varig reduksjon av arealer og økte forstyrrelser for reindriften.»

2.2.3 Reindriftsavtalen

Den årlige reindriftsavtales²⁸ mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL), med Sametinget som observatør, er et særlig viktig reindriftspolitisk virkemiddel og gir også politiske signaler om ønsket utvikling. I Reindriftsavtales for 2014/2015 (Prop. 108 S 2013-2014) heter det:

«Det er en politisk målsetting å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsigtt perspektiv. I den forbindelse ønsker regjeringen å legge mer til rette for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet.»

Denne tenkningen er også videreført i reindriftsavtales for 2015/2016²⁹ og 2016/2017³⁰.

Et sentralt spørsmål de senere årene har vært reintallstilpasning. Virkemidlene i avtales er endret mot at de direkte tilskuddene er knyttet til verdien av det som produseres, samtidig som tiltak som bidrar til økt (kalve-)slakting og omsetning av reinkjøtt er prioritert. Også for Reindriftens utviklingsfond (RUF)³¹ er tiltak som legger til rette for økt slakting og omsetning blitt prioritert.

Gjennom reintallsprosessen har det for staten blitt mulig å knytte sammen virkemidlene over reindriftsavtales og reindriftsloven. For staten har det også vært viktig å samordne økonometiske ordninger under klima- og miljøministeren (rovvilterstatning) og landbruks- og matministeren (reindriftsavtales)³².

I reindriftsloven av 2007 ble det innført hjemler for sanksjoner i lov og forskrifter³³, samtidig som kravene til reindriftens egen planlegging (bruksregler) ble økt. Etter omfattende arbeid gjennom flere år, har en i 2016 fått et reintall som er i tråd med de fastsatte reintall. For å forhindre oppbygging av reintallet i strid med fastsatt reintall har Regjeringen gjennom

²⁸ Første gang inngått i 1976. Reindriftsavtales behandles årlig i Stortinget.

²⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-68-s-2014-2015/id2401411/>

³⁰ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-77-s-20152016/id2480104/>

³¹ <https://www.slf.dep.no/no/styrer-rad-utvalg/reindriftens-utviklingsfond>

³² Se rapport fra Riksrevisjonen, Op.cit.

³³ Se forskrift om fastsettelse av tvangsmulkt etter reindriftsloven:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-07-1082> og Forskrift om avgift ved brudd på bruksregler etter reindriftsloven: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-07-1083>

endring i reindriftsloven foreslått å la fylkesmannen etter nærmere kriterier fastsette øvre reintall per siidaandel.³⁴

I forhold til arealspørsmål er utvikling av reindriftens arealbrukskart prioritert gjennom reindriftsavtalen. Hensikten er å få etablert kart som «(...) synliggjør og gir en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte distrikts grenser. Avtalepartnerne er enige om å (...) utvikle arealbrukskartene til å bli helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindriftsnæringen, offentlig forvaltning, planmyndigheter og utbyggere. Det er et mål at kartene skal danne grunnlag for innsyn i reindriftens arealbruk, samt synliggjøre og gi en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor det enkelte reinbeitedistrikts grenser. Videre er det ert mål at kartene skal være sentrale saksbehandlingsverktøy i analyser og tematiske framstillinger i saker hvor reindriften blir berørt». ³⁵

Arealbrukskartene viser blant annet sesongbeiter, flyttleier/trekkleier, samlingsområder, gjerder og reindriftsanlegg m.v. Kart er tilgjengelig på kilden.nibio.no³⁶. For arbeidet med regional plan for reindrift i Troms er det viktig at også arealbrukskart for konvensjonsområdene prioriteres fra statens side.

I tillegg til spørsmålet om arealbrukskart, har også spørsmålet om verdiklassifisering av reindriftens arealer vært oppe de senere årene³⁷. Gjennom arbeidet med planen så langt, kan det konstateres betydelig skepsis i næringen i forhold til verdiklassifisering av areal. Dette må adresseres i planarbeidet.

I forhold til verdiskaping heter det i proposisjonen vedrørende reindriftsavtalen for 2015/2016:

«Reindriften er i en unik posisjon ved at potensialet for økt verdiskaping er langt høyere enn det som utnyttes i dag. Det er derfor sentralt at det legges til rette for at reindriften får utnyttet dette potensialet. Over Reindriftsavtalen 2015/2016 stimuleres det bl.a. til økt produksjon og aktiviteter knyttet til reiseliv og formidling av reindriftssamisk kultur og levesett. I tillegg er reindriften en unik arena for læring og omsorg der flere generasjoner reineiere kan utøve en næring og kultur i fellesskap. I den forbindelse legges det opp til å utvikle en ordning for lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften..»

Flere enn det er plass til ønsker å starte med reindrift og det er i den siste reindriftsavtalen presisert at det ikke «(…) legges opp til å prioritere tiltak som stimulerer til økt rekruttering til næringen». Det er grunn til å tro at det er situasjonen i Finnmark som er utgangspunktet her. I Troms er man inne i et generasjonsskifte og de virkemidlene som er i reindriftsavtalen knyttet til rekruttering og generasjonsskifte er viktige for en positiv utvikling i Troms.

³⁴ Se <https://www.regieringen.no/no/dokumenter/prop.-93-l-20152016/id2481741/> og Innst. 320 L (2015-2016) fra næringskomiteen. Problemer knyttet til for høyt reintall har særlig berørt Finnmark (sommerbeiter) og så langt har ikke Fylkesmannen i Troms noe oppfølging rundt dette. Se også Reindriftsloven § 60 femte ledd.

³⁵ kap 4.8 i Prop. 77 S (2015-2016).

³⁶ http://kilden.nibio.no/?topic=reindrift&X=7334000.00&Y=400000.00&zoom=0&lang=nb&bgLayer=gratone_cache

³⁷ Se kap. 20.3.4.2 i St.meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken og kap. 7.4.4 i Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken. Disse nevnte dokumentene er mer prinsipielle gjennomganger av hhv. samepolitikken og reindriftspolitikken.

Rammen for Reindriftsavtalen 2016/2017 er på 114,5 mill. kroner. Det er for tiden særdeles bred enighet i Stortinget om reindriftspolitikken.

2.3 Kommunenes rolle i forhold til plan- og bygningsloven og reindrift

Kommunene har ansvar for å legge til rette for reindrift innenfor sine arealer. Plan- og bygningsloven er et særlig viktig redskap. Så langt har ingen kommuner i Troms laget egne reindriftsplanner. Dette er et område hvor det ligger til rette for interkommunalt samarbeid. I regional plan for reindrift må en se på mulige grep for å styrke slikt arbeid.

Kommunene skal jf. pbl utarbeide kommunale planstrategier. Den *kommunale planstrategien* skal danne basis for det mer konkrete arbeidet med kommuneplanens arealdel. Ved utarbeidelsen av den kommunale planstrategien, som skal vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk, er det dermed viktig at kommuner i områder med reindrift er oppmerksom på at planstrategien er et viktig dokument også for reindriftsnæringen i kommunen.

Retningslinjer for den langsiktige arealbruken og for næringsutviklingen i kommunen kan fungere både som et verktøy for konflikthåndtering og til å utvikle reindriften som næringsutøver i kommunen. I forbindelse med arbeidet med den kommunale planstrategien skal kommunen vurdere behov for å utarbeide en egen reindriftsplan.

Kommuner oppfordres til å vurdere reindriftens mulige innvirkning på kommunens samfunnsutvikling³⁸. De kommuner som omfatter areal som er del av et reinbeitedistrikt skal behandle reindriften i *kommuneplanens samfunnsdel*. Dette vil si at kommunene skal foreta de prioriteringer og legge de strategier som er nødvendige for å sikre, utvikle og styrke reindriftsnæringen. Som et minimum bør kommunen foreta de prioriteringer og legge de strategier som er nødvendige for å sikre arealgrunnlaget for reindriften i et langsiktig perspektiv.

Kommuneplanens arealdel er den delen som vil kunne ha størst betydning for og klarest innvirkning på reindriftsnæringen. En oppdatert og forutsigbar arealplan med bestemmelser som tar hensyn til de arealbehov reindriften har for å opprettholde og utvikle sin næring vil kunne bidra til å sikre reindriftens arealer. Kommunene har i kommuneplanens arealdel anledning til å etablere hensynsone for å ivareta reindriftens særverdiområder og minimumsbeiter.

I arbeidet med en regional plan for reindrift vil det være nødvendig å se på eventuelle regionale føringer for kommunenes planlegging i forhold til reindrift.

Kommunen har etter forvaltningsloven og plan- og bygningsloven som planmyndighet en selvstendig opplysningsplikt overfor offentlighet og rettighetshavere. Det er viktig at berørte enkelt personer og grupper skal gis anledning til å medvirke i planprosessen, bl.a. gjennom uttalelser (jf. Plan- og bygningsloven, § 5-1)

Det er viktig at reindriftsutøvernes rettigheter som part i saken ivaretas gjennom den kommunale saksbehandlingen. Etter forvaltningslovens § 2 vil reinbeitedistriket og/eller

³⁸ Reindrift pg planlegging etter plan- og bygningsloven. Brosjyre/veileitung av 01.09.2009. Se <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/temaveileder-reindrift-og-planlegging-ett/id570670/>

eventuelt siidaen, være å betrakte som part (beiteberettigede) eller ha rettslig klageinteresse, i så godt som alle kommunale saker som berører områder i utmark.

Dette vil også gjelde saker etter f.eks. jordbruks- og skogbrukslov (nydyrkning, landbruksveier), motorferdselloven mv. Det er viktig at kommunene i alle saker der reindriften er eller kan bli berørt sendes saken direkte til reinbeitedistrikten på høring.

Reinbeitedistrikten må også varsles direkte i de saker hvor det fattes eller skal fattes enkelt vedtak som kan medføre inngrep i deres rettigheter (jf. Forvaltningslovens § 16).

2.3.1 Kommunesammenslåinger

Det pågår for tiden et arbeid med kommunesammenslåinger. Dette arbeidet vil ha betydning for reindrifta i Troms ved at det eventuelt blir færre kommuner å forholde seg til for reindrifta og potensielt ved at større kommuner kan medføre bedre kompetanse i forhold til reindrift og arealforvaltning. Eventuelle kommunesammenslåinger vil trolig ha liten betydning for arbeidet med regional plan for reindrift i Troms.

2.4 Bare et spørsmål om jus og internasjonale forpliktelser?

I arbeidet med planprogrammet har det blitt mer og mer tydelig hvor sterkt fokuset i reindriftspolitikken har vært på juridiske forhold og også på økologiske forhold. Det er lagt betydelig kapasitet både politisk og administrativt i lov- og forskriftsendringer, endringer i virkemiddelbruk (reindriftsavtalen), endringer i forvaltningen og avklaringer rundt økologi. Det er også varslet en fortsatt fokus og forrang knyttet til det økologiske aspektet i ny stortingsmelding om reindrift.

En grunnleggende forståelse rundt jus, sedvane og folkerett som kilde til legitimitet for en levende reindrift i Troms vil være viktig også for reindriften i Troms og dette planarbeidet.

I møter med regionrådene, gjennom oppstartsmøtet og møter i arbeidsgruppene, samt i møter med styringsgruppa, har det samtidig fremkommet sterke signaler på at det kulturelle aspektet ved reindrift slik det utøves i Troms må komme tydeligere frem.

Det er derfor også behov for å utvikle en kunnskap og forståelse rundt reindrift i Troms fremover som gir legitimitet og forståelse gjennom at reindriften slik vi finner den i Troms representerer noe unikt kulturelt i og for seg selv, i og for det samiske samfunnet, men også i og for alle som bor i Troms.

Samtidig er reindriften som drives med basis i Troms fylke viktig for totaliteten av samisk reindrift og bidrar også til å opprettholde levende lokalsamfunn utenfor Troms, slik som Kautokeino og mange mindre samiske lokalsamfunn på svensk side. Kautokeino er kanskje det stedet i verden der samisk språk og samisk reindrift står sterkest.

Riksrevisjonen har kritisert mangelen på resultatindikatorer for økonomisk og kulturell bærekraft. Uten dette er det ifølge Riksrevisjonen vanskelig å si noe om måloppnåelse.

Staten har det siste tiåret vektlagt arbeidet med å avklare innholdet i økologisk bærekraft, også gjennom å innarbeide knagger, herunder sanksjoner, i lovverket knyttet til økologi.

«Ifølge statens reindriftsforvaltning er det vanskelig å vurdere når et reintall er i balanse med beitegrunnlaget. Det er bare utviklingen i beitegrunnlaget og reinens

tilstand over tid som kan vise om reintallet er økologisk bærekraftig. Statens reindriftsforvaltning viser til behovet for en adaptiv forvaltning på dette området, det vil si behovet for å tilpasse reintallet over tid basert på om reintallet vil være i henhold til grenseverdiene³⁹.»

Det har ikke funnet sted tilsvarende innarbeiding av knagger i reindriftsloven og plan- og bygningsloven vedrørende kulturell bærekraft. I sitt svar til Riksrevisjonen⁴⁰ viser landbruksministeren til forholdet mellom de ulike delene av bærekraftbegrepet for reindrifta, herunder at:

«Det er også påpekt at kulturell bærekraft kom med i komiteinnstillingen ved behandlingen av St.meld. nr. 28 (1991-1992), og da med særlig tanke på de sør-samiske områdene med en spredt og tallmessig liten befolkning. Tilstrekkelig med menneskelige ressurser er en forutsetning for kulturell bærekraft. (...).»

Dette planarbeidet kan, jf. kap. 5, bringe arbeidet med en forståelse av kulturell bærekraft i reindrifta et skritt videre⁴¹. Der de nasjonale myndighetene har vært opptatt av å se lov, virkemidler og sanksjoner i sammenheng for å få kontroll med reintallet (i Finnmark), blir oppgaven i Troms (hvor mangel på beite ikke er det største problemet) å se hvordan virkemidler på ulike forvaltningsnivå kan sikre kulturell bærekraft for den reindriften vi finner i Troms. Dette krever samarbeid på tvers av forvaltningsnivå og sektor-grenser, samt at en ser på utviklingen over tid. Å identifisere kulturelle særverdiområder for reindriftsbefolkningen, samt deres betydning i en større samisk kontekst, blir i et slikt perspektiv like viktig som å identifisere særverdiområder for reinens beite.

2.5. Regionale føringer

2.5.1 Troms fylkeskommunes roller ad reindrift

Mens fylkeskommunene i nord tidligere utnevnte medlemmer til områdestyrene, så har ikke fylkeskommunene i dag noe direkte ansvar for forvaltningen av reindriften.

Samtidig har fylkeskommunene i forhold til reindriften et særlig viktig ansvar for å følge opp de særskilte reindriftshensyn som må tas i oppfølgingen av plan- og bygningsloven, både når det gjelder utarbeidelse av regional planstrategi og regionale planer, men også i sin veilederrolle overfor kommunene. Troms fylkeskommune har opprettet et planforum, som er et egnet forum for å ta opp reindriftssaker, herunder distriktsplaner⁴².

Også i rollen som regional utviklingsaktør har fylkeskommunen et ansvar for å ivareta forhold som har betydning for reindriften og utvikling av næringsvirksomhet i tilknytning til reindriften.

2.5.2 Fylkesplan for Troms

³⁹ Riksrevisjonens rapport s.73, Op.cit.

⁴⁰ Se vedlegg 2, Statsrådens svar, s. 3, i Riksrevisjonens rapport, Op.cit.

⁴¹ Det forventes likevel at den varslede stortingsmeldingen om reindrift vil inneholde viktige bidrag.

⁴² Praksis i dag ser ut til å være at distriktenes ikke sender sine distriktsplaner til Troms fylkeskommune.

Fylkesplan for Troms 2014-2025 legger føringer for samiske spørsmål og reindrift.

Hensynet til tradisjonelle næringer som reindrift er vektlagt:

«(...) Næringsutvikling som trygger bosetning er en forutsetning for kulturoverføring fra generasjon til generasjon. Dette gjelder tradisjonelle samiske næringer, men også nye næringer. Samtidig må ny næringsaktivitet hensynta tradisjonelle samiske næringer.»⁴³

Samtidig har andre tema i fylkesplanen også betydning for reindrift. Fylkesplanen har blant annet et eget mål for arealforvaltningen:

«Arealforvaltningen skal være forutsigbar og legge til rette for god og bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling basert på oppdatert kunnskap og godt planverk i kommunene.»⁴⁴

Fylkestinget har gjennom fylkesplanen vedtatt syv arealpolitiske retningslinjer. Her siteres to av disse⁴⁵:

«I arealplanlegging og -forvaltning skal det legges vekt på å sikre arealressurser på sjø og land som kan gi grunnlag for bærekraftig verdiskapning, næringsutvikling og sysselsetning. Kartlegging, identifisering og verdivurdering skal ligge til grunn og tiltak skal avveies mot ikke-kommersielle interesser» (nr. 1).

«Ved ønske om tiltak i hittil ubebygde områder, skal det alltid først vurderes om utbyggingsbehov kan løses innenfor allerede avsatte byggeområder» (nr. 4).

I nordområdekapitlet (kap. 2) heter det:

«Verden ser mot nordområdene og Troms med et frontierperspektiv, hvor særlig energi- og mineralressursene lokker. For oss er også marine ressurser (fiskeri, havbruk og marin bioprospeksjon) og reiseliv satsingsområder. Utvikling av næringsvirksomhet basert på de rike natur- og kulturressursene i nord er en ønsket utvikling for Troms. Vi må få flere, både i Norge og utenfor, til å se mulighetene i nord og til å ville satse på etablering av næringsvirksomhet og arbeidsplasser her. Vi må også få flere til å bli i Troms og flere til å flytte til Troms. Særlig gjelder det kompetent arbeidskraft.

Samtidig må vi ta hensyn. Våre områder er sårbare for inngrep. Vi er ikke så mange mennesker som bor her nord, men vi representer mange unike kulturer, språk, tradisjoner og hjemsteder. Utfordringen for Troms og Nord-Norge er å ivareta et homeland-perspektiv – vi bor her og ønsker å bo og leve her også etter at ikkefornybare naturressurser ikke lenger fenger verdens interesse. Derfor må et bærekraftig perspektiv ligge til grunn for vår regionale utviklingspolitikk.»

Fylkesplanen er førende for nye regionale planer i Troms, herunder regional plan for reindrift i Troms.

⁴³ Fylkesplan for Troms 2014-2025, kap 7. s. 37

⁴⁴ Fylkesplan for Troms 2014-2025, kap 5. s. 29

⁴⁵ Fylkesplan for Troms 2014-2025, kap 5. s. 30

2.5.3 Avtale om samarbeid mellom Sametinget og Troms fylkeskommune

Troms fylkeskommune inngikk i 2002, som det første offentlige organ i Norge, en samarbeidsavtale med Sametinget. Gjeldende avtale er fra 2007⁴⁶. Reindrifta er eksplisitt omtalt i artikkel 15 om reindrift, hvor det blant annet heter:

«(...) Det er svært vanskelig for reindrifta, som utgjør et lite antall utøvere, å vinne frem overfor mektige private og offentlige aktører i arealspørsmål. Partene er enige om å bidra til at reindriftsnæringens sysselsetning og utviklingsvilkår sikres.»

og videre at :

«Partene er enige om at arealvernet for reindriften må sikres. Reindriften er utsatt for press fra mange hold og har derfor et spesielt behov for vern av sine beiteområder. Reindriftens arealinteresser må ivaretas gjennom gode arealplanprosesser.»

2.6 Sametinget og reindriftspolitikken

For Sametinget er naturlig nok reindrifta et svært viktig politikkområde. Sametinget oppnevner 3 av 7 medlemmer til reindriftsstyret og er observatør ved reindriftsavtaleforhandlingene. Sametingets plenum behandler årlig Sametingets innspill til Reindriftsavtalen⁴⁷. Sametinget kan også uttale seg til reindriftsavtalen før Stortingets behandling av denne, jf. § 4 i Hovedavtale for reindriften⁴⁸.

Sametinget har i oktober 2016 behandlet Sametingsmelding om reindrift⁴⁹. Av saksfremstillingen fremgår at meldingen skal «(...) bidra til å systematisere og prioritere innsatsen slik at Sametinget sammen med næringa arbeider for de samme målene. Målet med meldingen er å tydeliggjøre Sametingets politikk innen reindrift, samt styrke Sametinget både som en sentral politisk aktør og en sentral utviklingsaktør.» Sametingets politikk vil være viktig som grunnlag for utformingen av regional plan for reindrift.

2.6.1 Sametingets planveileder og Sametingets retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark

Sametinget vedtok i 2010 en egen planveileder⁵⁰, et verktøy for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv ved planlegging etter plan- og bygningsloven (plandelen). Veilederen er ifølge Sametinget laget for å rettlede kommuner, fylkeskommuner og andre som utarbeider planer etter pbl.

«Planveilederen er ikke juridisk bindende, men gir en systematisert og samlet oversikt over de hensyn som skal tas og som følger av gjeldende rett. I tillegg legger internasjonale rettstandarer for urfolks rettigheter viktige premisser for hensyn som må tas.» (se innledningen)

⁴⁶ Det pågår et arbeid med fornying av samarbeidsavtalen.

⁴⁷ Sametingets innspill til reindriftsavtalen 2016/2017: http://innsyn.e-kommune.no/innsyn_sametinget_norsk/wfdocument.ashx?journalpostid=2015028979&dokid=612743&versjon=4&variant=P&

⁴⁸ https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/lmd/lover_regler/retningslinjer/2006-2001/hovedavtale-for-reindriften/id613212/

⁴⁹ http://innsyn.e-kommune.no/innsyn_sametinget_norsk/wfinnsyn.ashx?response=mote&moteid=2846&

⁵⁰ <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Areal/Sametinget-planveileder>

I tillegg til å omhandle generelle prinsipper og hensyn i planleggingen, så inneholder veilederen også et særskilt punkt (6.5) om reindrift. I arbeidet med regional plan med reindrift legges til grunn at Sametingets planveileder følges opp på en god måte.

Sametinget har også, jf. finnmarksloven, utarbeidet retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark⁵¹. Disse gjelder ikke for Troms, men korresponderer med planveilederen og kan gi et viktig grunnlag for utarbeidelse av planbestemmelser og planretningslinjer i regional plan for reindrift. Det samme gjelder for Sametingets mineralveileder⁵² og for sametingsmeldingen om areal og miljø (Plenumssak 32/16).⁵³

2.7 Virkemiddelapparatet

Ut over de økonomiske virkemidlene i Reindriftsavtalen, herunder Reindriftens utviklingsfond (RUF), finnes også midler til utviklingstiltak i reindrifta gjennom det ordinære virkemiddelapparatet. Dette gjelder blant annet Innovasjon Norge, Fylkesmennene, Sametinget, fylkeskommunene og kommunene. Noen av disse kan ha egne program og prosjekter direkte rettet mot reindrift, men ellers behandles reindriften på lik linje med andre næringer innenfor de ulike ordninger.

Det tidligere Reinprogrammet under Innovasjon Norge blir nå forvaltet som en integrert del av Utviklingsprogrammet –landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping⁵⁴ under Innovasjon Norge.

2.8 Samerettsutvalgets forslag til ny konsultasjonslov

Samerettsutvalget II (SRU II) la frem sin innstilling i 2007⁵⁵. SRU II inneholder tre hovedforslag om nye lover;

- Saksbehandlings- og konsultasjonsloven
- Kartleggings- og anerkjennelsesloven
- Hålogalandsloven

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har startet konsultasjoner med Sametinget om de delene av utvalgets forslag som omhandler konsultasjonsregler⁵⁶. Det må forventes at dette arbeidet vil strekke seg ut over rammen for dette planarbeidet.

Forslagene fra SRU II vedrørende en egen saksbehandlings- og konsultasjonslov, som i motsetning til dagens konsultasjonsavtale mellom staten og Sametinget, også vil omfatte kommuner og fylkeskommuner, kan likevel gi viktig inspirasjon til arbeidet med regional plan for reindrift i Troms, for eksempel i forhold til planbestemmelser eller planretningslinjer.

⁵¹ <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Areal/Sametinget-planveileder>

⁵² <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Energi-og-mineraler>

⁵³ Se <https://www.sametinget.no/Tjenester/Miljoe-areal-og-kulturvern>

⁵⁴ Se http://www.innovasjonnorge.no/contentassets/ecb1e83232144f3c996c08d6642c1caa/programnotat-2015_nyinlogo.pdf

⁵⁵ NOU 2007:13 Den nye sameretten – Utredning fra Samerettsutvalget:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2007-13/id491883/>

⁵⁶ Se kap. 2.7.1 i Meld. St. 4 (2016-2017 Sametingets virksomhet i 2015:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-4-20162017/id2515095/>

2.9 Alders tids bruk

I forhold til grunneierinteressene, var utøvelse av reindrift i lange tidsrom ansett som en tålt bruk og ikke en rett. Skiftet kom gjennom høyesteretsavgjørelser på slutten av 1960-tallet, hvor Høyesterett konkluderte med at utøvelsen av reindrift korresponderer med en rett etablert gjennom alders tids bruk og som hadde ekspropriasjonsrettslig vern. Etter dette har vi fått Selbudommen, Rt. 2001 s. 769, hvor Høyesterett i plenum ikke bare konstaterte at reindriftsretten hadde sitt tingssrettslige grunnlag i alders tids bruk, men også at man ved vurderingen av om det hadde funnet sted rettsstiftende bruk måtte se hen til reindriftens natur og særtrekk. At reindriften har sitt grunnlag i alders tids bruk er nå nedfelt i reindriftsloven.

Hva gjelder reindrift i Troms fylke, så har flere avklaringer i rettssystemet, inklusive høyesterett, som utgangspunkt reindriften slik den faktisk er utøvd over tid. Dette inkluderer også den grenseoverskridende reindriften fra svensk side, som tidligere har foregått over større areal enn i dag.

2.10 Tradisjonell kunnskap

Forvaltning og planlegging i Norge har det siste hundreåret i overveiende grad vært basert på vitenskapelig kunnskap. Urfolk, herunder samene, har hatt tilhold i sine områder over svært lang tid og har tilpasset seg skiftninger i blant annet de fysiske omgivelsene. Dette forutsetter en grunnleggende kunnskap, overført fra generasjon til generasjon, som ofte benevnes som tradisjonell kunnskap eller erfaringsbasert kunnskap.

I arbeidet med utarbeiding og oppfølging av Regional plan for reindrift blir både vitenskapelig kunnskap og tradisjonell kunnskap viktig, der målet er å nyttiggjøre seg best tilgjengelig kunnskap.

2.11 Klimaendringer

I følge Klimaprofil Troms utarbeidet av Norsk Klimaservicesenter⁵⁷ vil mønsteret for klima i Troms mot slutten av århundret (2071-2100) ikke endres vesentlig. Vi vil fortsatt ha det relativt mildt og fuktig ved kysten med betydelige nedbørsmengder i kystnære fjellstrøk og et relativt tørt innlandsklima. Derimot forventer man at dette skillet mellom kyst og innland forsterkes.

I Troms beregner man at den årlige gjennomsnittstemperaturen vil øke med 2-5 ° C, med størst økning om vinteren. Dette vil medføre at vekstsesongen øker med over 1 måned og det vil komme betydelige reduksjoner på snømengdene. Videre beregner man med at nedbørsmengden i fylket vil øke med 5-40 %, med opp mot 40 % økning om høsten og vinteren. Disse klimaendringene kan medføre betydelige påvirkninger på økosystemet som er reinenes habitat, blant annet en forskyvning av vegetasjonssonene oppover i terrenget. Nedising av beiteareal på vinterstid på grunn av mer nedbør sammen med gjengroing av åpne heisamfunn er eksempler på utfordringer som kan bli mer vanlig i framtiden. Dette er noe som kan endre på beiteressurssituasjonen ved at enkelte beitearealer kommer til å få en økt betydning i framtiden, mens andre beiteareal kommer til å bli mindre egnet for reindrift.

Mildere vintrar på kysten kan medføre økt bruk av kystnære vinterbeiter. En konsekvens av balanseforskyvningen mellom vinter- og barmarksområder og av hyppigere nedising av beiter

⁵⁷ *Klimaprofil Troms*, Norsk klimaservicesenter januar 2015.

https://www.fylkesmannen.no/Images/Bilder%20FMTR/PLAN/Klimaprofil_Troms_KSS-januar-2015.pdf

vil være at reinen vil ha større behov for å beveger seg mellom ulike beiteområder som kan ligge langt fra hverandre. Dette vil bety at reinens trekk- og flyttveier vil bli enda viktigere i framtiden.

Virkningene klimaendringene vil ha på ulike arealer og den påfølgende påvirkningen på reindriftsnæringen er noe som må tas hensyn til i arbeidet med regional plan for reindrift.

2.12 FoU

Mange forskningsmiljø forsker på reindrift. Dette gjelder både naturvitenskap, samfunnsvitenskap og jus. Gjennom reindriftsavtalen avsettes midler til FoU, som skal produsere ny kunnskap eller dokumentere tradisjonell kunnskap. Ved bruk av virkemidlene skal det i hovedsak sattes på forskning som er næringsrettet. Prosjekter som bruker forskningen systematisk for å utvikle nye produkter, innfører eller forbedrer prosesser eller system (utviklingsarbeid) kan også støttes. Det er også lagt økt fokus på at kunnskapen raskt skal formidles til reindriftsnæringen på en målrettet og populærvitenskapelig måte.

Reindriften i Norge og Troms er i stadig endring. Klimatiske endringer kan på sikt føre til endra driftsforhold, samtidig som samfunnsutviklingen og -endringer påvirker næringens bruk av områder. Dette presset påvirker ikke bare reinen, men også kulturen og menneskene i næringen.

Tematiske områder som er viktig for reindriften i Troms er for eksempel arealbruk, omfanget av arealinngrep og forstyrrelser, samt kunnskap knyttet til reindriftens rettigheter. Andre tema er forskning på drift og produksjon, herunder årsaker til tap av rein, med fokus på økonomi og sosiale implikasjoner, samt effekter av forbyggende tiltak.

Innen drift og produksjon bør det og fremskaffes mer kunnskap om suksessfaktorer og andre forhold knyttet til økt verdiskapning innen både innen primærproduksjonen, videreføredeling og annen reindriftsrelatert næringsvirksomhet. Det er også behov for å frembringe mer og ny kunnskap som synliggjør reindriftsnæringens bidrag og sær preg og behov (omdømmebygging).

I tillegg til de virkemidlene som årlig forvaltes gjennom reindriftens utviklingsfond, er det viktig at øvrige regionale og nasjonale forskningsmidler kan nytes innen reindriftsforskningen. Det er viktig at reindriftsnæringen og forskningsmiljøene i Troms bygger opp arenaer og møteplasser for å styrke reindriftsrelatert forskning.

3. Den statlige forvaltningen av reindriften

Både forvaltningen av reindrifta og formålet med forvaltningen har endret seg over tid. Etter endringene i reindriftsloven i 2007, hvor næringen fikk økt grad av selvstyre, ble den statlige forvaltningen av reindriften endret i 2013. Den tidligere nasjonale Reindriftsforvaltningen ble avviklet og funksjonene ble underlagt Landbruksdirektoratet. Samtidig ble områdestyrene lagt ned og den regionale reindriftsforvaltningen inklusive innsigelsesmyndigheten etter pbl, ble overført fylkesmannen. Nedenfor gis en oversikt over dagens statlige forvaltning av reindriften.

3.1 Nasjonale organer

Landbruks- og matdepartementet (LMD) har hovedansvaret for mat- og landbrukspolitikken i Norge. Dette omfatter arealforvaltning, jord- og skogbruk, husdyrholt, reindrift og utvikling av nye nærlinger med utgangspunkt i landbruket.

Landbrukspolitisk avdeling i LMD har ansvar for reindriftsavtalen og de årlige forhandlinger mellom staten og NRL⁵⁸. Reindriftsavtalen og reindriftsloven er de viktigste verktøyene for iverksettelse av reindriftspolitikken.

En rekke av reindriftslovens bestemmelser gir hjemler til for fastsetting av forskrifter og nærmere regler til utfylling av lovens bestemmelser. Dette ivaretas i hovedsak av LMD. I noen tilfeller kan dette også gjøres av reindriftsstyret.

Reindriftsstyret er, jf. reindriftsloven § 71, et offentlig forvaltningsorgan og skal utføre en rekke oppgaver som er gitt i eller med hjemmel i reindriftsloven, og bidra til at myndighetene når de overordnede målene for reindriftspolitikken som er fastsatt av Stortinget. Det finnes en egen instruks⁵⁹ vedrørende reindriftsstyrets oppnevning og virksomhet. Kongen (LMD) oppnevner 4 av 7 medlemmer i reindriftsstyret, mens Sametinget oppnevner 3 av 7 medlemmer.

Landbruksdirektoratet har ansvaret for den nasjonale forvaltningen av reindriften, som innebærer ansvar for å forvalte reindriftsloven og virkemidler over reindriftsavtalen.

Landbruksdirektoratet er sekretær for reindriftsstyret, styret for Reindriftens Utviklingsfond (RUF) og Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt. Landbruksdirektoratets avdeling reindrift, som er en av fem avdelinger, er lokalisert i Alta.

De fem nordligste fylkesmannsembetene har ansvaret for den regionale reindriftsforvaltningen. Organiseringen er litt ulik under de ulike fylkesmennene. Det eksisterer ingen egen lokal forvaltning av reindrifta. Fylkesmannen ivaretar også det «lokale forvaltningsansvaret». Samtidig har reindrifta et utstrakt selvstyre (se kap 3.3). Hva gjelder kommunenes, fylkeskommunenes og Sametingets rolle i forhold til reindrifta, vises til kapittel 2.

3.2 Fylkesmannen i Troms sin rolle

Fylkesmannen skal som regional reindriftsmyndighet bidra til at myndighetene når de overordnede mål for reindriftspolitikken og at den nasjonale reindriftspolitikken iverksettes regionalt. Dette skjer gjennom å forvalte ansvar og oppgaver som følger av gitte hjemler i

⁵⁸ De har tilsvarende ansvar for jordbruksavtalen og de årlige forhandlinger mellom staten og Norges Bondelag/Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

⁵⁹ <https://www.slf.dep.no/no/styrer-rad-utvalg/reindriftsstyret/reindriftsstyret#styrtsoppnevning-og-virksomhet>

reindriftsloven og grensereinbeite-loven⁶⁰ med tilhørende forskrifter og instrukser. Det tilligger også fylkesmannen å følge opp oppgaver og tiltak fra reindriftsavtalen.

En årlig virksomhets- og økonomiinstruks fra KMD og supplerende tildelingsbrev fra LMD, setter rammer for fylkesmannens årlige oppgaver og prioriteringer i henhold til reindriftsloven og reindriftsavtalen.

Fylkesmannen skal være faglig rådgiver og premissgiver overfor offentlig forvaltning og andre i saker om reindriften i Troms fylke. Fylkesmannen skal se til at reindriftsnæringen medvirkning i planprosesser blir godt nok ivaretatt og er ansvarlig for å gi uttalelse og være innsigelsesmyndighet i saker etter plan- og bygningsloven.

Innen ressursforvaltning er det viktig at fylkesmannen følger opp at alle distrikter har godkjente bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktenes ressurser. Fylkesmannen er godkjenningsorgan for bruksplanene og kan gi dispensasjon fra beitebruksreglene når det foreligger sterke grunner, om nødvendig fastsette beitetider for årstidsbeiter.

I Troms prioriterer fylkesmannen for tiden å bistå distriktene i arbeidet med distriktsplaner. Distriktsplanene er viktige redskap for å lette samordningen av reindriftens behov knyttet til bl.a. kommunale areal- og samfunnsplasser og skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planleggingen.

Fylkesmannen har også en viktig rolle innen ressursovervåkning og kontrollvirksomhet. Dette gjelder offentlig kontroll av reintall⁶¹, kartlegging av ulovlige gjerder og anlegg og koordinering med andre offentlige myndigheter.

Fylkesmannen bistår i arbeidet med å ha tilgjengelige reviderte digitaliserte kart over reindriftsarealene i fylket. Arbeidet med å oppdatere reindriftskartene for Troms fylke er ferdigstilt og offentlig tilgjengelig på landbruksdirektoratets hjemmeside.

Det vil lages løsninger der reindriftskartene vil kunne oppdateres kontinuerlig og dette vil gi kommunene og andre brukere bedre og mer oppdaterte kartverktøy i sin forvaltning.

Reindriftsforvaltningen hos fylkesmannen er organisert under plan-, reindrift- og samfunns-sikkerhetsavdelingen hvor det er 4,33 ansatte direkte knyttet til reindriftsaker. I tillegg bidrar personell i plan-, miljø-, justis- og landbruksavdelingen i saker av tverrfaglig karakter.

Fylkesmannen i Troms har samarbeidsavtale med fylkesmennene i hhv Finnmark og Nordland om ansvar og rammer for forvaltningen av den grenseoverskridende reindriften til Finnmark i øst og Nordland i sør (se kap. 4). Det innebærer at fylkesmannen i Finnmark har den løpende saksbehandlingen som gjelder distrikturene i Nord-Troms som tilhører Vest-Finnmark reinbeiteområde. I sør har fylkesmannen i Troms den løpende saksbehandlingen for distrikturene som har sine distriktsgrenser på tvers av fylkesgrensene i sør. I saker etter plan- og bygningsloven hvor reindriftsinteressene skal veies opp mot andre samfunnsinteresser er det Fylkesmannen i det berørte fylket som avgjør om det f.eks. skal reises innsigelse. Denne samarbeidsavtalen skal rulleres årlig dersom partene gjennom sin forvaltningserfaring ser at det er behov for å justere eksisterende avtale.

⁶⁰ Se kap. 2.1.1

⁶¹ Pr. i dag foretas offentlig telling kun i Finnmark.

Ved overføring av reindriftsforvaltningen til Fylkesmannen ble områdestyrene lagt ned. Sammensenningen av områdestyrene hadde sterkt representasjon fra næringen. For å sikre næringsinnflytelse på forvaltningen bestemte departementet at det skulle opprettes regionale dialogforum. I Troms består dialogforumet av representanter fra næringen, Sametinget og fylkesmannen. Det ble i 2016 avholdt et møte i dialogforumet, hvor tema knyttet til kommunedialogen, regional plan for reindrift, rovviltforvaltning og ressurs- og produksjonsgrunnlaget for reindriften i Troms ble tatt opp.

3.3 Distriktsstyrene i reinbeitedistriktene

Endringer i reindriftsloven som ble vedtatt i 2007 innebar en stor endring for reindriften. Privatrettslige forhold ble lagt til næringen og forvaltningen skulle ikke befatte seg med saker reindriftsutøverne imellom. Forvaltningen fikk ansvaret for det offentligrettslige. Dette var en speilvending av ansvarsforholdene innen reindriften sammenlignet med 1978-loven. I reindriftsloven av 2007 materialiserte dette seg ved at distriktsstyrene fikk ansvar for å utarbeide bruksreglene, jf. kapittel 7 i reindriftsloven.

Målet med bruksreglene er at de skal sikre en økologisk bærekraftig utnyttelse av distriktets beiteressurser. Distriktsstyret skal i samarbeid med siidaandelslederne avklare hvordan de i fellesskap skal benytte beiteressursene de har tilgjengelig og komme fram til øvre reintall tilpasset de beiteressursene reinbeitedistriktet disponerer. Alle distrikter i Troms har fastsatt et øvre reintall på distriktsnivå.

En annen viktig oppgave for distriktsstyret er å utarbeide distriktsplaner, i henhold til reindriftslovens § 62. Her heter det at «*Distriktsstyret skal utarbeide en distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten som er nødvendig for den offentlige planleggingen*». Distriktsplanen kan om distriktene følger opp samfunnsbestillingen være et nyttig verktøy for næringens samhandling og dialog med kommunene. Den kan bidra til tidlig løsning på arealinngrep slik at en god og oppdatert distriktsplan kan være et virkemiddel for tidlig konfliktløsning i arealsaker.

Troms Reindriftssamers Fylkeslag (TRF) jobber sammen med Fylkesmannen og Målselv kommune med et prosjekt for å bygge strukturer for kompetanseutveksling, dialog og samhandling mellom reindriften og kommunene i Troms. I dette arbeidet står arbeidet med utarbeidelsen av gode distriktsplaner for distriktene i Troms i fokus. Prosjektet omfatter to distrikter og med seks tilhørende kommuner. Arbeidet forventes avsluttet i 2017. Det er viktig å ta erfaringene fra dette prosjektet med inn i planarbeidet med regional plan for reindrift i Troms.

3.4 Sentrale publikasjoner

Landbruksdirektoratet, avdeling Reindrift, utarbeider årlig «Ressursregnskap for reindriftsnæringen»⁶². Dette er en rapport om ressurssituasjonen i næringen. Rapporten bygger for en stor del på de opplysninger som framkommer i reineiernes reindriftsmeldinger og søker om erstatning for rovviltsrapport. Rapporten belyser forhold som er knyttet til beitegrunnlag, reintall, flokkstruktur, produksjon og tap. Vedleggsdelen omfatter næringsoversikter, både på områdenivå og distriktsnivå, samt distriktskart og oversikter over gjeldende rammebetegnelser for reindriften.

⁶² Ressursregnskapet 2014-2015 finner du her: <https://www.slf.dep.no/no/reindriften/for-siidaandeler/publikasjoner>

I tillegg til rapportering gjennom ressursregnskapet foreligger «Totalregnskap for reindriftsnæringen»⁶³. Totalregnskapet er en årlig rapport om den økonomiske situasjonen i næringen, utarbeidet av partsoppnevnt Økonomisk utvalg som grunnlag for reindriftsavtaleforhandlingene. Totalregnskapet viser en oversikt over de samlede verdiene som er skapt i næringen ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital. Regnskapet viser altså samlede inntekter, kostnader og resultat for hele reindriftsnæringen i Norge. Landbruksdirektoratet, avdeling reindrift, er sekretariat for utvalget.

⁶³ Totalregnskapet for 2014 finnes her:

<https://www.slf.dep.no/no/reindriften/reindriftsavtalen/totalregnskap/regnskap-og-budsjett>

4. Reindrifta i Norge og i Troms

Norge er inndelt i 6 reinbeiteområder. Utenfor det samiske reinbeiteområdet kan reindrift ikke utøves uten særskilt tillatelse fra Kongen. Hvert reinbeiteområde er delt inn i reinbeitedistrikt.

4.1 Rett til å eie rein og organiseringen innenfor reindriftsnæringen

Bare personer som har rett til reinmerke, jf. reindriftsloven § 32, har rett til å eie rein i det samiske reinbeiteområdet (se kart i kap. 4.2.). Det er et vilkår for å eie rein at reinen inngår i en siidaandel, eller sideordnet rekrutteringsandel, som blir drevet av en ansvarlig leder etter reglene i reindriftsloven §§ 10 flg.

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. reindriftsloven § 51, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge. Ansvarlig leder av siidaandelen bestemmer hvem som får eie rein i andelen og vedkommendes reintall.

Med siida forstås i reindriftsloven en gruppe av reineiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer. Loven skiller mellom sommersiida og vintersiida.

I hvert reinbeitedistrikt skal det være et distriktsstyre. Distriktsstyret er valgt av og blant de stemmeberettigede i distriktet. Lederen for styret velges av distriktsårsmøtet. Distriktsstyret representerer reindriftsinteressene i distriktet. Distriktsstyrets oppgaver er å ivareta reinbeiteressursene i distriktet i samsvar med lover og bruksregler. Distriktsstyret kan blant annet inngå forlik, saksøke og saksøkes på vegne av reindriftsutøverne i distrikts felles anlegg. Det gjelder også i saker som gjelder vern av arealer, selv om ikke alle utøvere er berørt. Dette er likevel ikke til hinder for at en siida eller reineier ivaretar egne særskilte interesser.

4.1.1 Bruksregler

Det skal, jf. reindriftsloven § 57, fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av reinbeitedistriktets ressurser. Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distrikts beiteressurser og inneholde nærmere regler om blant annet beitebruk, reintall, bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg, bruk av motorisert kjøretøy og fordeling av arbeidsplikter og investeringer.

I bruksreglene skal det fastsettes et øvre reintall for den enkelte sommersiida. Reintallet skal fastsettes ut fra det beitegrunnlag som siidaen disponerer. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. Bruksreglene utarbeides av distriktsstyret og skal godkjennes av fylkesmannen, mens godkjennning av reintall fastsatt i bruksreglene skjer i reindriftsstyret. Bruksreglene er privatrettslige interne dokumenter ment til bruk i distriktene. Bruksreglene er altså ikke offentlig tilgjengelige dokumenter. Det er derimot distriktsplanene.

4.1.2 Distriktsplan

Distriktsstyret skal også utarbeide en *distriktsplan* for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendige for den offentlige planlegging, jf. reindriftsloven § 62.

Distriktsplanen skal inneholde angivelse av flyttemønstre i distriktet, oversikt over årstidsbeiter, kalvingsland o.l., oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå fram av planen. Det samme gjelder oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art og eventuell inndeling i beitesoner.

Kommune, fylkeskommune og fylkesmann bør orienteres om planarbeidet og skal gjøres kjent med hovedinnholdet i planen før den vedtas⁶⁴. Kommune, fylkeskommune og fylkesmann, samt berørte nabodistrikter, skal få tilsendt den vedtatte planen.

4.2 Reindrifta i Norge - nøkkeltall

Reinbeiteområdene hvor det drives samisk reindrift omfatter ca. 40 % av Norges landareal, og strekker seg fra Finnmark i nord til Engerdal i Hedmark i sør. I underkant av 3 000 personer er tilknyttet samisk reindrift.

Nær 140 av landets kommuner har reindrift innenfor sine grenser. Det er ca. 250 000 tamrein i vårflokk⁶⁵, hvorav mer enn 185 000 er i Finnmark. Reindriften sør for Finnmark har små variasjoner fra år til år, mens reintallet i Finnmark til tider kan variere. Kalvetilgang, tap og slakteuttag er årsaker til variasjonene. Sammensemningen av flokken er om lag 74 prosent simler, 20 prosent fjorårskalv og 6 prosent okser.

Det gjennomsnittlige slakteuttaget er på landsbasis 33 prosent av vårflokken – eller omlag 85 000 rein årlig. Med en gjennomsnittsvekt på 22,5 kilo, gir dette et slaktekvantum på 1900 tonn. Reineiernes private forbruk utgjør om lag 300 tonn, resten omsettes i markedet – via vel 20 registrerte slakterier i Norge. I et normalår sendes rundt 1100 tonn reinkjøtt ut i markedet, i form av produkter med ulik bearbeidingsgrad.

4.3 Reindrifta i Troms – tredeling

Reindriftens bruk av arealer i Troms er omfattende og følger faste hovedmønstre, men varierer innenfor årtidssykluser og også fra år til år. Reindrift drives over nesten hele Troms fylke, med unntak av enkelte øyer som ikke er innlemmet i Troms reinbeiteområde, f.eks. Grytøya, Dyrøya, Rolla og Andøra. Innen Troms reinbeiteområde er Stongelandshalvøya fredet, men en egen forskrift åpner for vinterbeiting under vanskelige forhold. Lenvikhalvøya ligger innenfor Troms reinbeiteområde, men er ikke innlemmet i noen distrikter pr. i dag.

Reindrifta i Troms fylke er tredelt. For det første omfatter det den stasjonære reindrifta i Troms reinbeiteområde, med 14 helårsdistrikter hjemmehørende i Troms fylke og delvis Nordland fylke. Det er også tre sommerbeitedistrikter tilhørende Vest Finnmark med sommerbeite innenfor Troms reinbeiteområde. For det andre omfatter det den grenseoverskridende reindriften mellom Norge og Sverige, der fire samebyer på svensk side har sommerbeiter på norsk side. For det tredje er det den grenseoverskridende reindriften

⁶⁴ Dette gjøres ikke i dag i forhold til Troms fylkeskommune. Fylkeskommunen får heller ikke tilsendt distriktsplanene.

⁶⁵ Det vil si før kalving.

mellan Finnmark og Troms fylker, der 12 reinbeitedistrikter fra Vest-Finnmark reinbeiteområde har sommerbeiter i Nord-Troms. Reindrifta i Troms, med sine variasjoner, vil beskrives nærmere i selve planen.

Det er altså viktig å skille mellom Troms fylke og Troms reinbeiteområde. Inndelingen i reinbeiteområder følger andre grenser enn fylkesgrensene.⁶⁶ De nordligste kommunene i Troms; Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy og delvis Kåfjord, tilhører Vest-Finnmark reinbeiteområde. I sør passerer Troms reinbeiteområde fylkesgrensene til Nordland (omfatter 6 kommuner i Nordland). Fire av reinbeitedistriktena i Troms reinbeiteområde har beiter i Nordland fylke. I tillegg er det 3 distrikt i Troms reinbeiteområde som har vinterbeiter i Vest-Finnmark (Kautokeino). Samebyer på svensk side har til gjengjeld rett til sommerbeite innenfor seks delområder i Troms fylke (og Troms reinbeiteområde). Totalt dekker reindriften i Troms 26 kommuner i to fylker og to land.

Til sammen er det årlig ca. 90-100 000 rein på sommerbeite i Troms. I følge Riseth (2016) har bortimot 90 % av reinbestanden i fylket, og dermed også en dominerende del av reineierne, vinterbestede andre steder, dels i nabofylket og dels i nabolandet. Dette skyldes at Troms har stort overskudd på sommerbeiter og lite vinterbeiter innenfor fylkets areal.

Reinbeiteområdene i Troms regnes som et av Norges beste sommerbeiter. Fra reindriftens totalregnskap november 2014 ser en at Troms reinbeiteområde hadde landets nest høyeste gjennomsnittlige slaktevekter i 2014 md 29,3 kg.

4.4 Reinbeitedistrikter som tilhører Troms reinbeiteområde

De 14 reinbeitedistrikter som tilhører Troms reinbeiteområde har fastsatt et øvre tillatt reintall på til sammen 14 950 dyr i vårflokk.

Totalregnskapet for reindrifta (rapport nr. 6/2016)⁶⁷ viser at det i Troms reinbeiteområde var 51 siidaandeler og 73 årsverk. Det er til sammen ca. 200 personer, inklusive familiemedlemmer, tilknyttet denne driften.

I sør passerer Troms reinbeiteområde fylkesgrensen til Nordland. Fem av reinbeitedistriktena tilhørende Troms reinbeiteområde har også beiterettigheter i Nordland fylke. Dette gjelder Gielas, Grovfjord, Kanstadfjord/Vestre Hinnøy, Kongsvikdalen og Tjeldøy.

Oversikt over reinbeitedistriktena i Troms reinbeiteområde og tilhørende kommuner. Kilde: Reindrift.no

Reinbeitedistrikt	Kommuner med reinbeite
34 Kanstadfjord/Vestre Hinnøy	Lødingen ¹ , Hadsel ¹ , Sortland ¹ , Kvæfjord, Tjeldsund ¹
36 Tjeldøy	Tjeldsund ¹
23 Kongsvikdalen	Kvæfjord, Tjeldsund ¹ , Harstad
22 Grovfjord	Evenes ¹ , Narvik ¹ , Gratangen, Skånland, Tjeldsund ¹
16 Sør-Senja	Tranøy, Torsken, Berg, Lenvik
15 Nord-Senja	Lenvik, Berg
14 Kvaløy	Tromsø
12 Ringvassøy	Tromsø, Karlsøy

⁶⁶ Arealforvaltningen følger likevel fylkesgrensene, slik at Fylkesmannen i Troms har arealforvaltningen for de nordligste kommunene i Troms, mens Fylkesmannen i Nordland har arealforvaltningen for de reinbeitedistriktena innenfor Troms reinbeiteområde som strekker seg inn i Nordland, jf. kap 3.

⁶⁷ <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/reindriften/reindriftsavtalet/totalregnskapet/regnskap-og-budgett>

13 Rebbnesøy	Tromsø, Karlsøy
10 Vannøy	Karlsøy
17/18/27 Mauken/Tromsdalen	Tromsø, Balsfjord, Målselv
24 Helligskogen	Kåfjord, Storfjord
20/30 Hjerttind	Dyrøy, Sørreisa, Bardu, Salangen, Målselv, Lenvik
21 Gielas	Gratangen, Lavangen, Salangen, Bardu, Narvik ¹
Sommerbeitedistrikter	
11T Ráidná/Reinøy	Tromsø, Karlsøy
19/32T Ivgoláhku/Lakselvdal/Lyngsdalen	Lyngen, Storfjord, Balsfjord, Tromsø
33T Ittunjárga	Lyngen

1) Kommuner i Nordland fylke.

Oversikt over reinbeitedistrikter i Troms Fylke

Kontaktinformasjon til reinbeitedistrikter og samebyer i Troms reinbeiteområde finnes hos fylkesmannen i Troms⁶⁸. Tilsvarende finnes også for reinbeitedistrikter tilhørende Vest-Finnmark reinbeiteområde med sommerbeite i Nord-Troms⁶⁹.

4.5 Samebyer med sommerbeite i Troms fylke

Fire samebyer («reinbeitedistrikter») fra Sverige; Talma, Saarivuoma, Lainiovuoma og Könkämä, har beiterett i Norge i tidsrommet 1. mai – 14. september. Det er ikke fastsatt et øvre tillatt reintall for den reinen som kommer fra svensk side, med unntak av et område – Anjavassdalen, hvor største tillatte reintall er fastsatt til 9000 dyr. I antallet er det ikke medregnet kalver som er født samme år som beitingen foregår. Det er til sammen ca. 1000 personer tilknyttet reindriften tilhørende de fire samebyene.

I regional plan for reindrift vil det være viktig å gi en oversikt over den historiske utviklingen av den grenseoverskridende reindriften mellom Norge og Sverige fra Lappekodicillen av 1751 og frem til i dag. Det vil også være viktig med en nærmere beskrivelse av samebyene, deres områder og bruk av areal i Troms i dag og hovedtrekkene i reindriftspolitikken i Sverige.

Oversikt over svenske samebyer

Sameby	Reinbeitedistrikt	Kommune
Könkämä	Tamok/Rosta	Storfjord, Målselv og Balsfjord
Lainiovuoma	Dividalen	Målselv
Saarivuoma	Anjavassdalen og Altevatn	Målselv og Bardu
Talma	Salvasskaret og Altevatn	Bardu

4.6 Den grenseoverskridende reindriften mellom Finnmark og Troms

De nordligste kommunene i Troms fylke, Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy og delvis Kåfjord, tilhører Vest-Finnmark reinbeiteområde. Den nordlige delen av Troms fylke er altså for en stor del sommerbeiter for rein fra 12 reinbeitedistrikter i Vest-Finnmark, som har sine vinterbeiter i Kautokeino.

Beiteperioden for samtlige distrikter her er 1. mars – 31. desember, med unntak av Reinøy reinbeitedistrikt, som har en fastsatt beitetid fra 15. april til 15. november.

Totalregnskapet for reindrifta for 2014 viser at det i midtre og vestre sone⁷⁰ i Kautokeino er 54 siidaandeler og 88 årsverk. Det er til sammen ca. 670 personer som er tilknyttet denne driften. Det er fastsatt et øvre tillatt reintall for disse tolv distriktene på 39 800 dyr i vårflokk.

Oversikt over sommerbeite i Nord-Troms

Reinbeitedistrikt	Kommune
Áborássa	Kvænangen

⁶⁸

<https://www.fylkesmannen.no/PageFiles/495780/Kontaktinformasjon%20til%20reinbeitedistrikter%20og%20samebyer%20i%20Troms%20reinbeiteomr%C3%A5de.pdf>

⁶⁹

<https://www.fylkesmannen.no/PageFiles/495780/Kontaktinformasjon%20til%20reinbeitedistrikter%20tilh%C3%B8rende%20Vest-Finnmark%20reinbeiteomr%C3%A5de.pdf>

⁷⁰ Vest-Finnmark reinbeiteområde er delt i tre soner; øst, midt og vest.

Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen	Skjervøy
Beahcegealli	Nordreisa
Cohkolat ja Biertavárrí	Kåfjord og Nordreisa
Fávrrosorda	Nordreisa og Kvænangen
Orda	Kvænangen
Silvetnjárga	Kvænangen
Skárvvággi	Kåfjord
Spalca	Kvænangen

4.7 Næringsorganisering innenfor reindrifta

På norsk side er reindriften organisert gjennom Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL)⁷¹. NRL forhandler med staten om den årlige reindriftsavtalen. NRL har et lokallag i Troms, Troms Reindriftssamers Fylkeslag (TRF). NRL har også et lokallag i Kautokeino, Guovdageaidnu Johti Sámiid Seari (Kautokeino flyttsamelag).

På svensk side er reindriften organisert gjennom Svenska Samernas Riksförbund (SSR)⁷².

⁷¹ <http://www.reindriftsame.no/>

⁷² <http://www.sapmi.se/>

5. Formål og tema for planarbeidet

I tråd med pbl § 4.1, skal planprogrammet gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger.

Den regionale planen skal bestå av en planbeskrivelse med konsekvensutredning, eventuelle planbestemmelse(r) og temakart med hensynssoner, samt retningslinjer og strategier for framtidig arealbruk. I tillegg kommer handlingsprogram. Handlingsprogrammet skal gi en vurdering av hvilken oppfølging planen krever, anslå ressursbehov og utpeke ansvarlig organ og samarbeidspartnere for gjennomføring av planen.

5.1 Formål

Hovedformålet med en regional plan for reindrift i Troms er å komme frem til en langsiktig og helhetlig plan for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift i Troms, der reindriftens arealer og næringens utviklingsbehov med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane sikres, samtidig som hensynet til reindriften veies opp mot andre samfunnsinteresser.

I planarbeidet må man se på de særegenheter som reindriften i Troms representerer – herunder grenseoverskridende reindrift.

Planen skal bidra til økt kunnskap om næringen, både i forvaltningen og blant allmenheten.

Planen skal legge til rette for økt samarbeid og mer helhetlig og forutsigbar forvaltning på tvers av lokale, regionale og nasjonale forvaltnings- og sektorgrenser. Samspill, tillit og forståelse er viktige stikkord. Behovet for forutsigbarhet er like mye et behov for andre næringer og for lokal planmyndighet.

Planen skal legge grunnlag for en kunnskapsbasert differensiert forvaltning, som tar hensyn til reindriftens særegenhet, reindriftens bruk av arealet og som sikrer flyttveier mellom de ulike sesongbeitene. Det vil si at nye tiltak skal vurderes opp mot reindriftens arealbruk til ulike tider av året og baseres på dokumentert bruk og kunnskap. Planen skal uttrykke holdninger til utbygginger, tiltak og forstyrrelser.

Planen skal gi grunnlag for mer detaljert planlegging vedrørende reindrift på kommunalt nivå. Det legges opp til at den mer detaljerte *arealplanleggingen* knyttet til reindrift, for eksempel gjennom angivelse av reindriftas særverdiområder, skal skje gjennom arbeid etter plan- og bygningsloven i primærkommunene, etter (plan-)retningslinjer og eventuelt planbestemmelser fastsatt i regional plan for reindrift. Slike planer kan være for en enkelt kommune (kommuneplanprosesser), eller de kan følge reinbeitedistriktenes inndeling (interkommunale planer). Eventuell angivelse av særverdiområder skal ikke innebære at øvrige områder regnes som å ikke være viktig for reindriften.

I dag er det 5-600 dispensasjonssaker og 250-300 reguleringsplaner årlig knyttet til kommunale planer i Troms. Mange av disse berører reindrifta. Det er et mål at regional plan for reindrift skal bidra til å redusere antall dispensasjonssaker med konsekvenser for reindrifta

og til å få en mer enhetlig forvaltningspraksis ad dispensasjoner og behandling av reindriftsinteresser i reguleringsplaner i kommunene i Troms.

Planen skal så langt som mulig, i tråd med det nasjonale arbeidet for å styrke det digitale kartgrunnlaget, gi en kartoversikt over ulike typer inngrep i reindriftsområder. Et slikt kartgrunnlag vil være viktig som grunnlag for mer detaljert planlegging og til bruk i forvaltning og ved vurdering av nye inngrep. Kartgrunnlaget bør gi mulighet for å vurdere de kumulative effektene av ulike typer inngrep. Kartgrunnlaget skal også gi en oversikt over reindriftas bruk av arealer. Dette vil bidra til forutsigbarhet både for reindriftsnæringen og for andre nærliggende og brukere, samt for planmyndighetene. Kartgrunnlaget bør korrespondere med næringens egne distriktsplaner.

Regional plan for reindrift skal også kunne være et verktøy for å synliggjøre regionale behov og utfordringer til de nasjonale myndigheter frem mot vedtak (eventuelt oppfølging) av ny reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige. Gjennom en planprosess, og en omforent vedtatt plan, kan resultater formidles og en vil kunne påvirke beslutningsgrunnlaget. Vel så viktig vil det være å løfte og sortere ut aktuelle problemstillinger av grenseoverskridende karakter slik at disse kan adresseres til nasjonale myndigheter. Det kan også være noe å hente på grenseregionalt samarbeid mot Sverige på regionalt nivå, samt styrking av samarbeid på områder av felles interesse for næringen på begge sider av riksgrensen og fylkes-/länsgränsen.

Hva gjelder planens forhold til rammer og retningslinjer som gjelder for reindrifta, vises til gjennomgangen i kap. 2-4. Det er viktig å ha forståelse for at dette planarbeidet ikke kan tildele nye rettigheter eller frata reindriftsnæringen eksisterende rettigheter, men må ta hensyn til eksisterende rettigheter.

5.2 Planområde

I Troms drives reindriftsnæringen på tvers av kommune- og fylkes-, og landegrenser, og det er derfor påkrevet å se både arealbruken og virkninger av inngrep, samt næringens utviklingsbehov i større sammenheng, jf. kap. 4.

Planområdet for denne planen vil likevel være begrenset til Troms fylke. Planområdet avviker dermed fra det som er Troms reinbeiteområde etter reindriftsloven. Tilsvarende vil regional plan ikke dekke hele området til mange reinbeitedistrikter.

Dette er ikke ideelt, men er samtidig en konsekvens av at plan- og bygningsloven i større grad skal tas i bruk for bevaring og utvikling av reindrifta og at det er første gang det utarbeides en regional plan for reindrift.

Planen vil omfatte beiteområdene på norsk side i Troms for samebyene Talma, Könkämä, Saarivuoma og Lainiovuoma, da disse for drifta på norsk side reguleres av norsk lovgivning, herunder plan og bygningsloven.

Selv om hele Troms fylke i dag ikke er reinbeiteområde, er likevel planområdet hele Troms fylke, da det i fremtiden kan komme endringer i reinbeiteområdene.

Gitt at det er betydelig avvik mellom planområdet og reindriftas inndeling og organisering, er et godt samarbeid med næringen og relevante myndigheter i Finnmark og Nordland, samt på svensk side, viktig. Samarbeid med Sametingene er også viktig.

5.3 Virkninger av planen

Regional plan for reindrift i Troms skal utarbeides i henhold til plan- og bygningsloven. Regional plan for reindrift i Troms skal jf. pbl legges til grunn for regional, kommunal og statlig planlegging og virksomhet i Troms fylke. Dette innebærer at planen skaper gjensidige forpliktelser med hensyn til gjennomføring og oppfølging.

Hvilken juridisk virkning regional plan vil ha, er avhengig av de planvirkemidler som til slutt vedtas, men virkemidlene er uansett ment som rettledning og styring for kommunenes planarbeid og som grunnlag for innsigelser i forhold til saker etter plan- og bygningsloven. Planen vil også uttrykke politiske signaler til utbyggingsinteresser og andre brukere av areal som nyttes av reindrifta. En eventuell planbestemmelse vil være juridisk bindende.

5.3.1 Regional plan med retningslinjer for arealbruk

I regional plan for reindrift skal det fastsettes retningslinjer for arealbruk. Hensikten er å ivareta nasjonale og regionale hensyn og interesser i forhold til reindrifta, og retningslinjene skal legges til grunn for kommunal planlegging. Motstrid gir grunnlag for innsigelse.

Det kan for eksempel være aktuelt å ha en retningslinje som innebærer at kommunene gjennom sin arealplanlegging skal avsette *hensynssoner* som ivaretar reindriftsinteresser, jf tilsvarende for landbruk i regional plan for landbruk i Troms 2014-2025⁷³. Planprosessen vil avklare om det er mulig og/eller ønskelig å utarbeide kartgrunnlag med slike hensynssoner (jf. pbl § 11-8) som en del av regional plan for reindrift⁷⁴. Det vil da være naturlig at dette følges opp på en mer finmasket måte i kommunale planprosesser.

5.3.2 Regional planbestemmelse

Plan- og bygningsloven av 2008 gir regional myndighet mulighet til å vedta midlertidig planbestemmelse, som skal hindre iverksetting av tiltak eller endring av arealbruk, som er i strid med de fastsatte retningslinjer for bruk av areal i regional plan.⁷⁵ Regional planbestemmelse skal legges til grunn ved utarbeiding av nye planer og vil ved motstrid gi grunnlag for innsigelse. Den vil også gjelde foran eldre reguleringsplaner, bebyggelsesplaner, kommunedelplaner og kommuneplaner.

Regional planbestemmelse i Regional plan for reindrift kan for eksempel være aktuelt i forhold til reindriftens særverdiområder. Videre kan det også være aktuelt å ta i bruk regional planbestemmelse for å sikre infrastruktur knyttet til reindrift, som flyttveier, oppsamlingsområder etc. med tilhørende bruksområder. Også andre bestemmelser må

⁷³ I regional plan for landbruk i Troms 2014-2025 innebærer regional planretningslinje at kommunene skal kartfeste landbrukets kjerneområder og innarbeide kjerneområdene som *hensynsone landbruk* i kommunens arealplan.

⁷⁴ Dette er gjort i Heiplanen - Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei. Se <http://www.heiplanen.no/files/plandokument.pdf>

⁷⁵ https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kmd/veileder_brosjyrer/2009/temaveileder-reindrift-og-planlegging-eti4-Reindrift-i-plan/id592373/

vurderes. Planprosessen vil avklare om det er ønskelig å benytte regional planbestemmelse i dette planarbeidet.

5.3.3 Behovet for konsekvensutredning

Forskrift for konsekvensutredning gjelder for planer etter pbl og for tiltak og planer etter annet lovverk som angitt i forskriftenes § 2 og § 3. Formålet med bestemmelsene om konsekvensutredninger (KU) er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av planer eller tiltak, og når det tas stilling til om, og på hvilke vilkår, planer eller tiltak kan gjennomføres. For regionale planer og kommunale planer med retningslinjer eller rammer for fremtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse – konsekvensutredning – av planens virkninger for miljø og samfunn.

Regionale planer med retningslinjer eller rammer for fremtidig utbygging skal håndteres etter forskrift om konsekvensutredninger, jf. pbl. § 4-2 og FOR-2014-12-19-1726 § 2-a.

KU må redegjøre for antatte virkninger av planen og betydningen planretningslinjer og eventuelle planbestemmelser har for nærmere planlegging på kommunalt nivå. Regimet rundt konsekvensutredninger har vært preget av økonomiske og økologiske konsekvenser. I den grad det er mulig bør KU for dette planarbeidet også si noe om kulturelle konsekvenser av inngrep i reindriftens arealer og virksomhet i Troms.

5.4 Tema og utfordringer

Reindriften som næring har mange positive elementer i seg, og disse må løftes fram i planarbeidet. Reindriftsnæringen i Troms er en viktig næring og materielt grunnlag for samisk kultur, språk og samfunnsliv i fylket og i en større samisk sammenheng. I tillegg til arealbruken vil det også være naturlig å se på og synliggjøre reindriften som nærings- og samfunnsmessig ressurs for fylket og lokalsamfunnene, herunder reindriften som kulturbærer, samt næringens eget behov for utvikling næringsmessig, språklig og kulturelt.

Utfordringene for næringen og samfunnet, jf. formålet med planen, skal blyses gjennom arbeid med følgende tre hovedtema:

- Arealutfordringer
- Reindriften som næringsaktør
- Kulturell bærekraft for reindriftsnæringen i Troms

5.4.1 Arealutfordringer, inngrep og forstyrrelser i areal brukt til reindrift

Reindriften er spesiell fordi den utøves over store arealer, med høy intensitet i arealbruken, er sårbar for forstyrrelser og inngrep, samt at det er en urfolksnæring med rettskrav på særlig beskyttelse. Det er store utfordringer i forhold til å sikre tilstrekkelige arealer for en bærekraftig reindrift. Reindriftsretten gir adgang til å la reinen beite i fjell og utmark, og omfatter rett til beite i alle årstider, samt tilgang til nødvendige flytteleier, kalvingsland og parringsområder.

Reindriftsretten er basert på alders tids bruk. I tillegg til selve beiteretten har reindriftsutøverne adgang til å få oppført nødvendige gjerder og anlegg for utøvelse av driften. De har også adgang til å disponere grunn for gjeterhytter, gammer og det som er nødvendig for opphold og bevaring av utstyr, samt adgang til å bruke nødvendige framkomst

og transportmidler, dog under visse begrensninger på omfang og mest mulig bruk av faste løyper.

Reindrifta er den største brukeren av utmarka i Troms. Mens reindrifta tidligere var relativt alene om bruken av store områder, er det i dag større konkurranse om bruk av arealene. I planen må det angis hvilke konflikter andres bruk av arealer medfører i forhold til reindrifta og holdninger til og mekanismer for avklaring av slike arealbrukskonflikter og forstyrrelser.

Nedenfor omtales kjente eksempler på interesser som reindrifta kan oppleve arealkonflikter med:

- Energiutbygging, overføringslinjer for kraft og teleinstallasjoner
- Rovviltforvaltning
- Jordbruk, skogbruk og utmarksnæringer
- Reiseliv
- Jakt, fiske og friluftsliv, idrett og menneskelig ferdsel, merking av turløyper
- Motorferdsel
- Mineralvirksomhet
- Forsvarsformål
- Samferdselsformål
- Havbruk
- Petroleumsvirksomhet

Listen er ikke uttømmende, men berører interesser og arealkonflikter som bør omhandles i planen.

5.4.2 Reindriften som næringsaktør

Verdiskaping

Reinkjøtt representerer det beste av arktisk, naturlig matproduksjon, og etterspørselen etter reinkjøtt er i dag veldig stor. Dette kan ha sammenheng med reinkjøtt passer godt inn i det som i dag etterspørres, nemlig et «naturbasert, økologisk og kortreis produkt».

Potensialet for økt verdiskaping er derfor høyere enn det som i dag blir utnyttet. Imidlertid er det noen begrensinger for hvor mye kjøtt som kan produseres, noe som blant annet henger sammen med at det innenfor hvert distrikt er fastsatt et øvre reintall. Andre faktorer som har betydning for vekstmulighetene innenfor næringen, er arealinngrep, som innebærer at reindriften får mindre areal å drive på. Tap av dyr til rovvilt er også en begrensende faktor som må omtales i planen. Det samme gjelder mangel på tid og lite ressurser til det å forholde seg til inngrep, offentlig planarbeid og tap til rovvilt.

Verdikjedeanalyesen (Riiseth 2016) beregner totalverdien av samlet omsetning i reindriften i Troms til ca 50 millioner kroner pr. år. Selv om det er naturlige begrensninger i kjøttproduksjon, så er mulighetsrommet for avleda virksomhet stort. Det er likevel grenser for stor den avleda virksomheten kan bli før det går ut over den tradisjonelle reindriften. I planarbeidet må disse forholdene og samfunnets muligheter for å bidra til avleda virksomhet (utover reindriftsavtalen/RUF) blyses.

Kombinasjonsnæring

Reindriftsnæringen tilhørende Troms har mange gode eksempler på innovative og nyskapende miljøer. Dette ser vi innen videreforedling av reinkjøtt, men også kombinering av reindrift og

turisme har blitt mer vanlig. Dette potensialet er økende med bakgrunn i den økende vinterturismen i Troms, som gjør kombinasjonsmulighetene større for reindriftsnæringen, samtidig som reindriftas betydning for det samlede reiselivet øker i betydning. Også de språklige og kulturelle ressursene reindriftsbefolkningen representerer har potensiale for næringsutvikling. Det samme gjelder reindriften som arena for læring og omsorg.

Det ligger trolig et potensiale i større samarbeid om felles utfordringer på ulike områder mellom de ulike delene av reindrifta i Troms, som også kan ha positive effekter for forhold som i dag er mer preget av konkurranse og konflikt. Disse forholdene må beskrives nærmere i det videre arbeidet med regional plan for reindrift.

5.4.3 Kulturell bærekraft

Den tradisjonelle reindriften utgjør en av flere kjernenæringer i det samiske samfunnet. Reindriften i Troms er et svært viktig grunnlag for samisk kultur, språk, nærings- og samfunnsliv i Troms, men også for samiske samfunn i Finnmark og på svensk side.

Reindrifta lever i dag i spennet mellom en kommersiell- og en kulturbærende næring. Det er både en næring og en livsform. Som næring er reindriften både en sysselsetter og en verdiskaper. Den er også en av få kulturspesifikke næringer som bidrar til å bevare og utvikle samisk språk og kultur i vid forstand, og til at tradisjonell kunnskap holdes i hevd.

Som det fremgår av kapittel 2, så er arbeidet med å avklare innholdet i økologisk bærekraft, og dels økonomisk bærekraft, kommet mye lengre enn arbeidet med å avklare forståelse og innhold i begrepet kulturell bærekraft. Arbeidet med å avklare innholdet i begrepet kulturell bærekraft for Troms sitt vedkommende blir en særdeles viktig del av planarbeidet. Det vil være behov for å se dette både i rom (de ulike delene av reindrifta i Troms), over tid og i forhold til kapasitet (antall mennesker involvert i reindrifta).

Forståelsen av kultur vil i planarbeidet ikke bare omfatte de ideelle kulturytringer og det materielle kulturgrunnlaget, men også språk, klestradisjoner og duodji, matttradisjoner, familie- og slektsskapstradisjoner, problemløsningsstrategier og tradisjonell kunnskap med siidadoallu⁷⁶ og báikedouallu, samt verddetradisjonen (verddevuohta). Listen er ikke uttømmende og inneholder også en kjønns- og generasjonsdimensjon, herunder spørsmål om kulturell kontinuitet. Så langt som mulig skal planarbeidet identifisere indikatorer for kulturell bærekraft for reindrifta i Troms i en regional/lokal kontekst.

Det er ulike måter å forstå de innbyrdes sammenhengene i bærekraftsbegrepet. Det kan synes som om staten legger overordnet vekt på økologisk bærekraft. Tilsvarende har Sametinget og kanskje næringen (NRL) lagt større vekt på kulturell bærekraft.

I dette planarbeidet vil vi søke å identifisere de ulike delene av bærekraftsbegrepet for seg, men også i samspill, der vektingen av de ulike delene kan variere utfra den faktiske situasjonen i/for det aktuelle området (distriktsnivå).

⁷⁶ Hele familien er involvert i reindrifta gjennom de to arenaene siidadoallu og báikedoallu. Siidadoallu er arbeidet med flokken. Báikedoallu omfatter et mangfold av oppgaver som gjøres for å støtte opp om og gjennomføre arbeidet med dyrene.

5.4.4 Mangel på kunnskap

Reindriften er en kompleks næring, med et bruksmønster som er avhengig av mange faktorer og som endres over tid. Forvaltningen av reindriften og lovverket knyttet til reindrift, herunder det folkerettslige grunnlaget, har også gjennomgått store endringer det siste tiåret.

Det er varierende kunnskap om reindrift i forvaltningen og i allmenheten generelt. Det samme gjelder for ulike utbyggingsinteresser.

Et sentralt mål for planarbeidet er derfor å øke kunnskapen om reindriften generelt og reindriften i Troms spesielt.

5.5 Utredningsbehov

I forbindelse med planprogrammet er det laget en oversikt over en del av det som finnes av nasjonale og internasjonale føringer i forhold til reindrifta. Dette vil bli ytterligere oppdatert i selve planen, med tanke på å fungere som et kunnskapsgrunnlag for forvaltningen og allmenheten for øvrig. Vi vil også få innspill og kunnskap gjennom møter og workshops, bruk av arbeidsgrupper, ressurspersoner m.v. I tillegg til dokumentstudier, vil det være behov for innhenting av ny kunnskap/utredninger på enkelte utvalgte områder. Dette gjelder:

- Verdikjedeanalyse (gjennomført)**

Belyse og redegjøre for reindriftens samfunns- og næringsmessige betydning i Troms fylke. Arbeidet skal kartlegge dagens situasjon og i samarbeid med aktørene utforme utviklingsmuligheter for reindriftsnæringen selv og gjennom samarbeid med de ulike andre nærings- samfunnsaktører i regionen.

- Inngrepkartlegging**

Det vil bli laget en inngrepkartlegging som skal kunne gi et bilde av de kumulative effekten over tid av ressursgrunnlaget til næringen på bakgrunn av ulike typer inngrep. Kartleggingen vil omfatte arealinngrep som har stor innvirkning på reinen og driftsmessige forhold. I Troms vil dette være knyttet til kraftutbygging, forsvar, samferdsel, skog- og jordbruk, hyttebygging, friluftsaktiviteter og turisme i utmarka, motorisert ferdsel. Rovdyr og klima vil også vurderes tatt inn.

Data skal være et utgangspunkt for å beskrive arealutfordringer næringen stor overfor i Troms fylke. Det vil også kunne gi et innblikk på når presset på inngrep i distriktenes er så stort at ytterligere belastning bør unngås.

- Virkninger av klimaendringer for beitebruk**

Med bakgrunn i den kunnskapen har, erfaringer i næringen og de scenarioer som er laget for fremtidig virkninger på klimaendringene i Troms, vil planen kunne skissere ulike tiltak næringen kan ta for å møte de utfordringer klimaendringene kan gi på kort og lang sikt. Dette kan være sett i forhold til driftsmønstre, ressurstilgang, behov for driftsendringer og avbøtende tiltak.

- Kulturell bærekraft i Troms**

Det er behov for å synliggjøre reindriftens kulturelle grunnlag og kapasitet for ivaretakelse av reindriftskultur og samisk kultur (kulturell bærekraft) i Troms. Dette både knyttet til tradisjonell kunnskap og språk og kultur, men også

tradisjonelle samiske tilpasninger til bruk og utnyttelse av natur- og utmarksressurser i Troms.

- **Kartgrunnlag**

I Troms reinbeiteområde i har alle distrikter digitalisert kartmateriale. Målsetningen er at også Nord-Troms vil digitaliseres i løpet av 2017. Når det gjelder arbeidet i konvensjonsområdene vil dette arbeidet ligge noe fram i tid. Dette materialet vil være viktig for en løpende rullering av distriktenes bruks- og distriktsplaner.

Distriktene og kommunene må få bygget opp kompetanse i oppdatering og bruk av kartverktøyet. Det er behov for å kartlegge behovet på dette området, samtidig som man avklarer hva som kan gjøres gjennom regional plan for reindrift og hva som er et nasjonalt ansvar.

- **Rovdyr**

I Troms er rovviltpørsmålet den viktigste utfordringen reindriftsnæringen har sett i forhold til arealbruk og tap. Rovvilt står for den klart største andelen av de totale tapene i reindriftsnæringen. Det finnes få tapsforbyggende tiltak som er effektive i reindriftsnæringen. Tiltakene er kostnadskrevende, vanskelig å dokumentere og de kommer ofte i konflikt med reindriftens tradisjonelle driftsformer. I planarbeidet vil vi se på muligheten for å utrede hvordan vi på best mulig måte skal kunne samle opp og nyttiggjøre oss reindriftas tradisjonelle kunnskap knyttet til bærekraftig samspill mellom reindrift og rovvilt, samtidig som vi ser på erfaringer fra forskning og praktiske forebyggende tiltak i andre deler av landet.

Utredningsbehovene må ses i relasjon til tilgjengelige økonomiske rammer. Mulighetene for eksterne finansiering må undersøkes.

6. Organisering og medvirkning

Her gjøres rede for organiseringen av planarbeidet og medvirkning.

6.1 Organisering og medvirkning

Troms fylkeskommune har det formelle ansvaret for planarbeidet og planen skal til slutt vedtas av fylkestinget som er regional planmyndighet. Fylkesrådet har fullmakt til å vedta planprogrammet. Fylkesrådet vedtok i sak 211/14 oppstart av arbeidet med regional plan for reindrift⁷⁷.

Det er etablert en styringsgruppe, som har det overordna ansvaret for arbeidet med regional plan for reindrift frem til politisk behandling av henholdsvis planprogram og planutkast i fylkesrådet. Styringsgruppa har følgende sammensetning:

Stein Ovesen, stabssjef, Troms fylkeskommune (leder)
Bård Pedersen, fylkesmann, Fylkesmannen i Troms
Rune Fjellheim, direktør, Sametinget
Hege Walør Fagertun, rådmann i Bardu, på vegne av KS Troms
Johan Anders Oskal, leder, Troms Reindriftssamers Fylkeslag
Henrik A. Sara, rbd. 30A Vestresone
Per-Gustav Idivuoma, Sametinget i Sverige
Jörgen Jonsson, Svenske Samers Riksforbund (SSR)⁷⁸.

Styringsgruppa hadde oppstartsmøte 20. august 2015 i Tromsø og har i tillegg hatt møte i desember 2016.

Det er etablert et felles sekretariat med deltagelse fra Troms fylkeskommune (Raimo Valle, Stine Larsen Loso og Synnøve Lode) og Fylkesmannen i Troms (Øystein Ballari og Lill-Hege Nergård). Sekretariatet rapporterer til styringsgruppa.

Det er nedsatt tre arbeidsgrupper. Arbeidsgruppene er opprettet etter de tema som vil bli behandlet i regional plan og skal særlig bidra til å utforme angitte tema og utvikle mål og strategier, men også forøvrig bidra med innspill til planarbeidet. Gruppene ledes av Fylkesmannen i Troms sin faggruppe for reindriftsforvaltningen. Følgende arbeidsgrupper er opprettet:

Gruppe 1: Arealutfordringer

Gruppe 2: Reindriften som næringsaktør

Gruppe 3: Kulturell bærekraft

Ved sammensetning av styringsgruppe og arbeidsgrupper er det lagt vekt på å dekke et bredt spekter av interesser, geografi og kjønn. Øvrig informasjon finnes på:
<http://www.tromsfylke.no/#/innhold/tjenester/planlegging/planer-og-strategier/>

⁷⁷ <http://innsyn-vs.tromsfylke.no/motedag?offmoteid=1254>

⁷⁸ SSR er forespurt om å delta i styringsgruppen etter oppfordring fra de fire samebyene i Sverige om at vi finner én felles representant.

Samebyene er forespurt å sitte i arbeidsgruppene med en *felles* representant i hver av gruppene. Samebyene ønsker ikke å samordne seg, og er derfor så langt ikke representert i arbeidsgruppene. Samebyene som ønsker det tilbys særsmøter.

Det skal legges vekt på bred medvirkning og involvering fra et tidlig tidspunkt i planarbeidet. Det er våren 2015 gjennomført informasjonsmøter med alle regionrådene i Troms, samt med Troms reindriftssamers fylkeslag.

Det ble i desember 2015 avholdt en faglig SWOT-workshop med representanter for næringen og kommunene. Målet var å identifisere de viktigste utfordringene og mulighetene fremover i forhold til reindrift i Troms. SWOT-analysen vil være et viktig grunnlag for det videre arbeidet med planen.

I februar 2016 ble det avholdt oppstartsmøte for regional plan for reindrift med bred deltagelse og mulighet for innspill. I etterkant av oppstartsmøtet ble det sendt ut brev med anmodning om å komme med innspill til prosess og innhold. Det kom inn 12 innspill.

Regional plan for reindrift vil være deltema på faste arrangementer med kommunene i regi av både Troms fylkeskommune og Fylkesmannen i Troms.

I henhold til ILO-konvensjonen skal det gjennomføres høringsmøter med næringen. Også andre organisasjoner og etater vil få tilbud om møter etter behov.

6.2 Fremdriftsplan

Arbeidet med selve den regionale planen går i gang når planprogrammet er vedtatt.

	2017				2018												2019			
	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	
Utredningsarbeid og samarbeid mellom styringsgruppe, sekretariat og arbeidsgrupper/interessegrupper
Planen ut på høring																				
Merknadsbehandling																				
Planen behandles i fylkestinget																				

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuoħkan

Regionála plána Romssa boazodoalu várás 2016-2028

Plánaprográmma *Álgoevttohus*

Pr 28.03.17

*Plánaprográmma bargu loahpahuvvo maynjá go leat boahtán čálalaš oaivilat
stivrenjoavkkus 20.03.17 rádjái , ja dasto dat sáddejuvvo fylkkaráddái.
Fylkkaráddi sádde áSSI gulaskuddamii ja almmolaš geahċadeapmái.*

Romssa fylkkasuoħkan

Sisdoallu

1.	Álggahus.....	4
2.	Rámmaeavttut ja doaibmanviidotat.....	5
2.1	Internašuvnnalaš instrumeantat main lea earenoamáš mearkkašupmi	5
2.1.1	Norgga ja Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna	5
2.1.2	Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna	6
2.2	Našuvnnalaš láidestusat ja vuordámušat	6
2.2.1	Boazodoalloláhka ja guoddevašvuodaulbmil	7
2.2.2.	Plána- ja huksenláhka ja boazodoallu	8
2.2.3	Boazodoallošiehtadus	10
2.3	Suohkaniid doaibma plána-ja huksenlága ja boazodoalu ektui	12
2.3.1	Suohkaniid oktiičaskin	13
2.4	Dušše juridiikas ja internašuvnnalaš geatnegasvuodain gažaldat?.....	13
2.5.	Regionála láidestusat.....	14
2.5.1	Romssa fylkkasuohkana rolla boazodoalu ektui	14
2.5.2	Romssa fylkkaplána	14
2.5.3	Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana ovttasbargošiehtadus	15
2.6	Sámediggi ja boazodoallopoltihkka	16
2.6.1	Sámedikki plánaveahkki ja Sámedikki njuolggadusat sámi beroštumiid árvvoštallamii mehciid rievdan geavaheami birra Finnmárkkus	16
2.7	Váikkuhangaskaoomit	17
2.8	Sámi vuogatvuodálávdegotti odđa ráddádallanláhkaevttokus	17
2.9	Dološ áiggiid rájes geavaheapmi.....	17
2.10	Árbemáhttu.....	18
2.11	Dálkkádatnuppástuvvamat	18
2.12	Dutkan ja oahpahus (DjO).....	18
3.	Stáhtalaš boazodoallohálddašeapmi	20
3.1	Našuvnnalaš orgánat	20
3.2	Romssa fylkkamánni rolla.....	20
3.3	Boazodoalloguovlluid orohatstivrrat.....	22
3.4	Guovddáš publikašuvnnat	22
4.	Boazodoallu Norggas ja Romssas	24
4.1	Riekti oamastit bohccuid ja boazoealáhusa organiseren	24
4.1.1	Doaibmannjuolggadusat.....	24
4.1.2	Orohatplánat	24
4.2	Boazodoallu Norggas - váldotállat	25
4.3	Romssa golmmaoasat boazodoallu	25

4.4 Orohagat mat gullet Romssa boazodoalloguvlui	26
4.5 Čearut main leat geasseguhtumat Romssa fylkkas	28
4.6 Rádjerassttideaddji boazodoallu gaskal Finnmarkku ja Romssa	28
4.7 Ealáhusorganiseren boazodoalus.....	29
5. Plánabarggu ulbmil ja fáttát	31
5.1 Ulbmil.....	31
5.2 Plána viidodat	32
5.3 Plána váikkuhus.....	33
5.3.1 Regionála plána eanageavaheami njuolggadusaiguin	33
5.3.2 Regionála plánamearrádus	33
5.3.3 Váikkuhusaid čielggadandárbu	34
5.4 Fáttát ja hástalusat	34
5.4.1 Areálahástalusat, sisabahkken ja ráfehuhttin eatnamiin maid boazodoallu geavaha	34
5.4.2 Boazodoallu ealáhusoasálastin	35
5.4.3 Kultuvrralaš guoddevašvuohta	36
5.4.4 Váilevaš máhttu	37
5.5 Čielggadandárbbut	37
6. Organiseren ja mieldeváikkuheapmi	39
6.1 Organiseren ja mieldeváikkuheapmi	39
6.2 Ovddosmannanplána	40

1. Álggahus

Regionála plána boazodoalu várás ráhkaduvvo Romssa Regionála strategijaplána 2012-2015¹ vuodul. Fylkkaráddi mearridii ásshis 211/14 álggahit boazodollui guoskevaš plánabarggu.

Plána – ja huksenlágá (phl) § 4-1 mielde galgá ráhkaduvvot plánaprográmma regionála plánaide main sáhttet leat váikkuhusat birrasii ja servodahkii. Ulbmil plánaprográmmain lea oažžut obbalaš ja diehttevaš plánaproseassa buot guoskevaččaide ja mearridit rámmaid vejolaš čielggadanbargui, maid soaitá šaddat čađahit oassin plánabargguin.

Plánaprográmma galgá čilget ulbmila, eavttuid, makkár fáttáid galgá sistisdoallat, mielváikkuheami ja plánabarggu ovddosmannama. Plánaprográmma galgá maid čielggadit guorahallandárbbuid ja molssaeavttuid mat galget árvvoštallojuvvot plánabarggus. Plánaprográmma galgá unnimusat guđa vahku gulahallamii ja galgá biddjojuvvot almmolaš geahčadeapmái.

Manjá go fylkkaráddi lea nannen boazodoalu regionála plána, álggahuvvo plánabargu. Ovtas plánain galgá ráhkaduvvot doaibmaprográmma dasa movt plána galgá čađahit. Doaibmaprográmma čájeha strategijaid, meroštallá man stuora árjabidjamat dárbašuvvojít ja čilge ovddasvástideaddji orgánaid ja ovttasbargoguimmiid válljejuvvon strategijaid čađaheapmái. Doaibmaprográmma dohkkeha ja giedħahallá fylkkadiggi jahkásaččat.

Árbevirolaččat lea boazodoallu geavahan dakkár resurssaid areálain main eanas áiggi ii leamaš eará gávppálaš oktavuođas mearkkašupmi. Dál lea lassánan ja viidon beroštupmi olbmuin geat hálidit mehciid geavahit earaládje go boazodoallu, ja dain lea mearrideaddji mearkkašupmi dasa ahte sáhttá go boazodoaluin šat bargat boahtteáiggis. Ja dás ii leat dušše gávppálaš beroštumiin sáhka, muhto maiddái buhtis astoáiggeberoštumiin ja iešguđetlágan almmolaš beroštumiin, nugo ovdamarkkadihte suodjalusulbmiliin. Maiddái elfápmorusttegiid fievrredanneahta njulgen ja boraspireháddašeapmi guoská dán ásshá. Go olmmošlohu lassána, buresbirgendássi loktana ja go galgá ánjiruššat nannet «davviguovlluid», de vurdojuvvvo ahte eatnamiid geavaheamis šaddá garrasit gilvu. Bálddalaga eanagažaldagain, de giddejuvvvo maid stuora fuomášupmi boazodollui nugo sierra ealáhus, ja movt boazodoalu ovddidit ekonomalaččat ja kultuvrralaččat.

Hálddahus, ja álbmot obbalohkái, diehtá dávjá unnán boazodoallu birra, mas lea su mihtilmas struktuvra ja jođihanvuohki, ja guovddáš mearkkašupmi go smiehttá sámegiela ja kultuvrra. Dat galgá viidát čuvgejuvvot. Aittobáliid leat maid čađahuvvon mearkkašahti nuppástusat Norgga boazodoalu hálldašeamis.

Dan dihtii lea ge dán plánaprográmma, ja dan čuovvovaš plána hápmi dego diehtojuohkindokumeanta. Dasa lea dárbu maiddái danin go dehálaš oasit plánabarggu ulbmiljoavkkuin ásset olggobelde Romssa ja Norgga. Dábálaš sisdoallu plánaprográmmas gávdno eanas 4-6 kapihtaliin, muhto plánaprográmma bidjá vuodu viidásit plánabargui.

Lea vuosttaš geardi go ráhkaduvvo regionála plána boazodollui Norggas. Dan dihte lea maid eanadoallodirektoráhta Álttá ossodat bivdán beassat leat observatoran. Barggus dáidá vuhttot ahte dat lea ovdanvázzi bargu.

¹ Fylkkadiggeášši 86/12)

2. Rámm Maeavttut ja doaibmanviidodat

Romssa boazodoallu lea sámi ealáhus ja sámiid leat álgoálbmot maid fátmastit ollu álbmotrievttalaš instrumeanttat, mat bidjet ládestusaid ja cakkiid eiseválldiid fámu geavaheapmái, hálddašeapmái ja plánemii. Našuvnnalaččat lea Norggas boazodoallohláhka mii bidjá garra ládestusaid. Muhto maiddái eará lágain leat ládestumit, nugo plána-ja huksenlágas, iešguđetlágan stuoradiggediedžáhusain ja ii unnimusat jahkásáš boazodoallošehtadusas. Norgga ja Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna váikkuha olles Romssa boazodoalu resursavuđđui konvenšvdnaguovllus ja siskkáldasat Romssa boazodoalloguovllus. Danin leat ge dat dehálaččat jagiáiggiiid guohtumiid juohkimis (geahča kap. 2.1.1).

Boazodoalu regionála plánabarggus lea dehálaš dulkot internašuvnnalaš ja našuvnnalaš ládestusaid Romssa oktavuhtii.

2.1 Internašuvnnalaš instrumeanttat main lea earenoamáš mearkkašupmi ILO-Konvenšuvdna nr. 169 álgoálbmogiid ja čeardaálbmogiid birra iešmearrideaddji stáhtain² lea guovddáš álbmotrievttalaš čadni instrumeanta mii guoská sámiide. Plánabargu vurdojuvvo dahkkot ILO-konvenšvnna nr. 169 doahtalemiin. Maiddái ON konvenšuvdna siviila ja politikhalaš vuogatvuodaid birra³ (eandalii artihkal 1 ja 27)⁴ ja ON julggaštus 2007 álgoálbmogiid vuogatvuodaid birra⁵ leat dehálaččat areála- ja plánaoktavuodain. Julggaštus lea dehálaš ládesteaddji viidásit barggus ipmirdit dan makkár vuogatvuodat álgoálbmogiin leat. Boazodoallu lea guovddášsuorgi dain geatnegasvuodain maid Norga lea badjelasas válidan, ja dan mearkkašupmi čielggasin dahkojuvvo earet eará Stuoradiggediedžáhusas 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken — Velkommen til bords⁶:

«Norga lea internašuvnnalačča geatnegahttán iežas sihkkarastit sámi boazodoalu vuodú. Dat leat nannejuvvon sihke vuodđolágas ja eará lágain, nugo boazodoallohlágas, gos § 3 cealká ahte lága mearrádusat galget adnot nu ahte dat oktii heivejít álbmotrievtti njuolggadusaiguin mat gusket álgoálbmogiidda ja unnitlohoálbmogiidda. Dat mielddisbuktá dan ahte álbmotrievttalaš njuolggadusat leat dehálaš ládesteaddjin lága mearrádusaid dulkomis ja geavaheamis. Álbmotrievttalaš suodjaleapmi mielddisbuktá earet eará dan ahte boazodoalu eatnamat, mat leat boazodoalu deháleamos resursavuodđu, galget earenoamážit suodjaluvvot. Diet sáhttá mielddisbuktit ládestusaid ja muhtun muddui maid gáržžidemiid eatnamiid geavaheamis eará doaimmaide sámi boazoguohtunguovlluin. Seammás dat lea maid ládestus sihkkarastit nanaguoddi resursageavaheami, mii mearkkaša ahte lea ovddasvástádus sihkkarastit dan ahte guohtuneatnamiid ávkkástallan ja geavaheapmi dáhpáhuvvá nanaguoddi lági mielde.» (kap. 7.1.2).

Maiddái eará internašuvnnalaš instrumeanttain, mat gusket álgoálbmogiidda, sáhttá leat mearkkašupmi.

² <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/midtspalte/ilokonvensjon-nr-169-om-urbefolkninger-0/id451312/>
Dás dárogiel veršuvdna.

³ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/*#KAPITTEL_spn

⁴ Konvenšuvdna galgá Olnmošvuciagatvuodalágaš 2 doaibmat maid norgga láhkan.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/internasjonalt-urfolksarbeid/fns-erklaring-om-urfolksrettigheter/id87024/>

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-9-20112012/id664980/>

2.1.1 Norgga ja Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna

Norgga ja Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna lea leamaš eret doaimmas 2006 rájes danin go stáhtat eai leat nagodan soahpat oðða konvenšuvnna, majnjá go 1972 konvenšuvdna manai eret fámus 2005:s. Goappešat riikkain leamaš viiddis proseassa majemus jagiid. Stáhtat leat vuolláičállán, muhto eai leat ratifiseren oðða konvenšuvdnævttohusa. Ádjána ovdal loahpalaš boaðus čielgá. Ovttajienalaš ealáhuslávdegoddi deattuhii árvalusevttohusas Innst. 278 S (2015-2016) ahte «*Lea deháleabba vuhtiiváldit norgga beroštumiid go dat ahte hoahpuhit oažzut loahpalaš mearrádusa*».

Dat lea dagahan dan ahte Norggas leat ásahan dušše norggabeallái guoskevaš lága «Láhka ruota boazoguchtuma birra Norggas ja norgga boazoguchtuma birra Ruotas (rádjeboazoguohtunláhka)»⁷. Ruotabeale čearut čujuhit 1751 Lappekodisillenii nugó áidna lágaláš riektegustojeaddji dokumeantan mii regulere rádjerasttildeaddji boazodoalu. Lappekodisillena⁸ ferte dárkleappot čilget iešalddis pláanas.

Dat ahte stáhtat eai boaðe ovtaide, mielddisbuktá stuora váikkuhusaid Romssa boazodollui ja servodahkii muðui. Dan áigut mii dárkleappot čilget pláanas, dan vuolde maiddái iešguðet jagiáiggi guohtumiid iešguðet osiin Romssa boazodoalus. Seammás lea plánabarggu ambišuvdna gieðahallat dilálašvuðaid mat sáhttet veahkehít ratifiseret oðða boazoguohtunkonvenšuvnna ja/ dahje čuovvolit dan. Liikká deattuhit ahte lea stáhtaid ovddasvástádus oažzut áigái boazoguohtunkonvenšuvnna mii doaibmá.

Lassin rádjerasttildeaddji oktavuhtii mii mis lea Ruotain, lea mis maid *Áidekonvenšuvdna*⁹ Suomain. Diein guovlluin eai leat gal rádjerasttildeaddji guohtumat, muhto rádjeáidi, man ovddasvástádus lea vuodðuduuvvon konvenšuvdnii.

2.1.2 Davviríkkalaš sámekonvenšuvdna¹⁰

Norga, Ruotta ja Suopma leat, ovttas stáhtaid sámedikkiiguin, šiehtadalian Davviríkkalaš sámekonvenšuvnna juo 2011 rájes. Šiehtadallanjoðiheaddjit dohkkehedje šiehtaduvvon konvenšuvdnateavsta oððajagimánu 13. beaivvi 2017¹¹. Sin evttohus biddojuvvo dál riikkaid ráððehusaid ja sámedikkiid meannudeapmái.

Šiehtadallamiid vuolggabáikin leamaš evttohus sámekonvenšvdni maid davviríkkalaš ekspeartajoavku gárvistii 2005:s. Árvalus maid šiehtadallanjoðiheaddjit leat dohkkehan, spiekasta veaháš ekspeartajoavkku árvalusas, ja ovddasta unnimus dási oktasaš vuodú maid stáhtat ja sámedikkit leat sáhttán dohkkehít. Dáidá mannat guhkes áigi ovdal dát ášši lea loahpalaččat čielgan.

Plánabarggus ferte árvvoštallat čuohcá go Davviríkkalaš sámekonvenšuvnna bargu moktege boazodoalu regionála pláana bargui Romssas.

⁷ LOV-1972-06-09-31

⁸ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1751-10-02>

⁹ Se <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=64427>

¹⁰ <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/nordisk-samisk-samarbeid/nordisk-samekonvensjon/id86937/>

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/i-mal-med-forhandlingene-om-nordisk-samekonvensjon/id2526750/>

2.2 Našuvnnalaš láidestusat ja vuordámušat

Vuođđolága § 108,¹² gohčoduvvon sámeparagráfan, lea láidesteaddjin dasa movt galgá ipmirdit eiseválldiid geatnegasvuodaid sámiid ja sámi boazodoalu ektui Norgas:

«Lea stáhta eiseválldiid geatnegasvuohta láhčit diliid nu ahte sámi álbmotjoavku sáhtta seailluhit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima.»

2.2.1 Boazodoalloláhka ja guoddevašvuodaulbmil

2007¹³ boazodoalloláhka lea earenoamáš dehálaš boazodollui. Boazodoallolága ulbmilparagráfa dadjá earet eará ahte láhka galgá « lágidit dili boazodollui mii lea ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat guoddevaš ja mii lea vuodđduvvon sámi kultuvrra, árbevieruid ja dábiid ala ávkin boazodollui alccesis ja servodahkii muđui. Olahan dihte dáid mihttomeriid galgá láhka addit vuodū boazodoalu ulbmillaš organiseremii ja hálldašeapmái. Boazodoallu galgá bisuhuvvot sámi kultuvrra ja servodateallima deatalaš vuodđun. Láhka galgá suodjalit boazodoalloeatnamiid sámi boazodoalloguovllus boazodoalu deataleamos resursavuodđun. Boazodoalu eatnamiid sihkkarastima ovddasvástádus lea sihke boazodoallovuoigatvuodalaččain, eará vuogatvuodalaččain ja eiseválldiin.»

Dat ahte lágidit dili boazodollui mii lea ekonomalaččat, ekologalaččat ja kultuvrralaččat guoddevaš, lea «(...) mearrideaddjin dasa ahte norgga eiseválldit galget nagodit ollašuhttit geatnegasvuodaid mat sis leat sámi álbumoga ektui»¹⁴.

Dat jurdda ahte galgá leat *ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaččat* guoddevaš boazodoallu, lea leamaš guovddážis boazodoallopoltihkas juo álggugeahčen 90-logu¹⁵.

Stuoradikki árvalus, St.diedáhus. nr. 28 (1991–1992) *Guoddevaš boazodoallu*, Árvalus. S. nr. 167 (1991–1992), cielggasindahká válvdoulbmila «guoddevaš boazodoallu» oasseulbmiliigui mat leat ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddi boazodoallu. Diet ulbmilat gullet nannosit oktii. Go lea ekologalaš guoddevaš, de lea maid vuodđun šaddat ekonomalaš guoddevaš. Ja ovttas galgá ekologalaš ja ekonomalaš guoddevašvuohta dahkat vejolažžan áimmahušsat ja ovddidit kultuvrralaš guoddevašvuoda. Sáhttet gal leat siskkáldas vuostálasvuodat dien golmma oasseulbmila gaskkas. Doarvái olmmošlaš návccat leat eaktun kultuvrralaš guoddevašvuhtii. Ekonomalaš guoddevašvuohta gáibida dietnasiid mat addet eallinvuodđu boazoálbmogii. Viidáseappot lea nu ahte dienasvuodđu lea oalle ollu čadnon boazolohkui. Jus lasiha dietnasa boazologu lasihemiin mii lea eanet go maid guohtumat girdet, de dat ii leat ekologalaččat guoddevaš. Seammás hedjona birgenlähki, namalassii ekonomalaš guoddevašvuohta, jus máŋgas galget dainna dietnasiin birget. Lea čielga ášši ahte juo dálá guohtuneatnamat bidjet olgguldas rámmaid boazodoalu ovdánanvejolašvuodaide boahtteáiggis. Dan vuodul áigu ráđđehus viidáseappot fievrredit dien golbma mihttomearri,

¹² Gitta 2014 vuodđoláhkarevišuvdnii lei mearrádus Vuodđolága § 110a.

¹³ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-15-40>

¹⁴ Geahča <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/landbruk/innsikt/reindrift/reindrift-og-urfolks-rettigheter/id2339777/>

¹⁵ Riikarevišuvnna dokumeanta 3:14 (2011-2012) Riikarevišuvnna iskkadeamit mat gusket guoddevaš boazodollui Finnmarkkus, lea buorre obbalašgovva mas oaidná boazodoallopoltihka osiid 90-logu rájes. Geahča

<https://www.riksrevisjonen.no/presserom/Pressemeldinger/Sider/Reindrift.aspx>

ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevaš ulbmila, main ekologaš guoddevašvuhta lea guovddážis.¹⁶

Ekologalaš guoddevašvuoda ulbmiliin leat dađistaga bargagoahtán ovttas ealáhusain, earet eará dakko bokte ahte ráhkadir indikáhtoriid maiguin sáhttá mearridit ekologalaš guoddevaš boazologu¹⁷, mii lea ges leamaš mearkkašahti go leat hábmen ja mearridan siiddaide doaibmanjuolggadusaid.

Seamma bargu ii leat dahkkon kultuvrralaš ja ekonomalaš guoddevašvuoda ulbmiliin¹⁸. Dan lea Riikarevišuvdna ja earát moaitán garrisit. Eisevalldit leat dađistaga bidjagoahtán stuorát deattu ekologalaš komponentii. Ráđđehusvuodus masa Solberg ráđđehus ceggii iežas doaimma, daddjo ahte galgá ráhkaduvvot stuoradiggediedáhus boazodoalu guoddevašvuoda birra ja ahte Boazodoalloláhka galgá rievaduvvot nu ahte ekologalaš guoddevašvuhta vuoruhuvvo. 2015/2016¹⁹ boazodoallošiehtadusa proposišuvnnas daddjo ná dieđihuvvon stuoradiggediedáhus birra:

«Bargu gárviistii stuoradiggediedáhus boazodoalu guoddevašvuoda birra álggii 2015 giđa. Ráđđehusa mihttomearri lea ovddidit ealáhusa guvlui heivehuvvon dieđáhusa, muhto buot oasit ealáhusas galget čuvgejuvvot. Earet eará galgat digaštallat ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevaš ovttasdoaimma, ja dan maid boazodoallu mearkkaša sámi kultuvrii ja servodateallimii. Ekologalaš guoddevašvuhta vuoruhuvvo.»

Proposišuvnnas 77 S, mii guoská Boazodoallošiehtadussii 2016/2017, dieđihuvvui ahte jurdda lea bidjet dán ášsi Stuoradikki meannudeapmái 2017 giđa mielde. Diet dieđáhus boahtá láhčit dehálaš ládestusaid boazodoalu regionála plánabargui Romssas. Seammás ferte maid ráđjet saji dan ipmárdussii ahte Romssa boazodoallu lea muhtun muddui earalágan dilis go boazodoallu obbalaččat Norggas. Mángga suorggis lea našuvnnalaš láhkaaddin, politihkka ja váikkuhangaskaomiid geavaheapmi hábmejuvvon Finnmárkku diliid mielde, gos lea stuorámus boazodoallu Norggas.

2.2.2. Plána- ja huksenláhka ja boazodoallu

Plána- ja huksenláhka (phl) lea hui dehálaš guovlluid areálahálddašeamsis gos jođihuvvo boazodoallu (boazoguohitunguovlluin). Fylkkasuohkanat ja suohkanat sáhttet geavahit phl boazoeatnamiid suodjalastimii, našuvnnalaš politihka áigumušaid mielde ja iežaset politihkalaš mearrádusaiguin.

Phl paragráfa 3.1, bustávva c, čuodjá ná, 2007 phl lasáhusain:

«Sihkkarastit luonddivuođu sámi kultuvrii, ealáhusdoaimmaide ja servodateallimii.»

¹⁶ Teakstaoasi vuodđun lea St.died. 9 (2011-2012) Eanadoallo- ja biebmopolitihkka – Buresboahtin beavdái, kap. 7.2. Sullasaš sánádagaid gávdna maid eará dokumeanttain, majemus Prop. 77 S (2015-2016) mii guoská Boazodoallošiehtadussii 2016/2017

¹⁷ Geahča <https://www.regjeringen.no/no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/landbruk/reindrift/fastsetting-av-reintall/id546545/>

¹⁸ Geahča kap. 7.2.2 Ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevaš St. died.9 (2011-2012) Eanadoallo- ja biebmopolitihkka.

¹⁹ Prop. 68 S (2014-2015) Boazodoallošiehtadus 2015/2016, ja 2015 stáhtbušehta jnv. rievdaamit.

2014/15²⁰ boazodoallošiehtadusas, mas lea sierra kapihtal²¹ dan birra ahte sihkkarastit boazodoalu eatnamiid, čujuhuvvo «*ahte lea dehálaš geavahit lága mu ah te sihkkarastá dohkálaš areálahálddašeami olles orohaga eatnamiin. Dat galgá dahkko danin vai ásaha dárbbashaš diehttevašvuoda orohahkii, ja vai sáhttá oktasaččat árvvoštallat iešguđetlágan doaimmaid orohaga rájiid siskkobealde.*» Čujuhuvvo maid dasa ahte «*Ovddosguvlui šaddagoahtá eanet hástalussan sihkkarastit dárbbashaš areálaid vai nagoda doalahit guoddevaš boazodoalu. Areálaid olaheapmi lea mearrideaddji eaktun dasa ahte ealáhus ain ovddosguvlui galgá sáhttit bargat árbevirolaččat boazodoaluin.*»

Viidáseappot čujuhuvvo dasa ahte «*jodihanságastallamiin guoskevaš fylkkamánniguin lea čielgasit namuhuvvon ah te leat vuordámušat dasa ah te fylkkamánnit veahkehít dokumenteret boazodoalu eanageavaheami ja vuogatvuodaid, ja ah te sii seammás barget dan badjelii ah te oažžut eanet ipmárdusa boazodoalu eanageavaheami birra. Viidáseappot vurdojuvvo ah te fylkkamánnit láhčet dili oktiordnejuvpon doaimmaide rastá suohkan- ja fylkkarájiid, sihkkarastin dihtii boazodollui jotkkolaš guoh tuneatnamiid. Fylkkamánnit galget maid bearráigeahččat dan ah te boazodoallu vál dojuvvo fárrui árrat plánaproseassaide, ja ah te plána- ja huksenlága earenoamáš gáibádusat boazodoalu oasálastimii ja mieldeváikuhepmái vuhtiiváldojuvvojít. Čujuhuvvo dasa ah te dát maiddái dagaha njuovžilit ja eanet diehttevaš plánaproseassaid.*»

Eanadoallo-ja biebmodepartemeantta Proposišuvnnas 1 S (2016-2017) celkojuvvo:

«*Boazodoallu lea hui garrisit čadnon eatnamiidda, ja boazodoalloguovlluin leat manjemus logi jagiid lassánan sisabakkemati ja muosehuhttimat. Plána- ja huksenlága leat máŋga váikkuhangaskaomi maiguin lea vejolaš hábmet eanet ollislaš areálahálddašeami guđege orohagas. Lea dehálaš ah te sámi boazoguovlluid suohkanat ja fylkkasuohtanat čuvvot našuvnnalaš ládestusaid ja vál det atnui plána- ja huksenlága váikkuhangaskaomiid, vai nákcejít lágidit dili nu ah te sáhttet buorebut suodjalit eatnamiid maid boazodoallu geavaha.*»

Reviderejuvpon 2015 stáhtabušeahdas biddjojuvvui miljovnna ruvdno dasa «*vai Sámediggi sáhttá addit doarjaga institušuvnnaide ja organisašuvnnaide mat galget nannet gulahallama ja sáhttet leat veahkkin sámi beroštumiide áššiin mat gusket luondduresurssaid geavahepmái ja eará luondduduohademiide árbevirolaš sámi guovlluin*»²². Stáhtaministtar Erna Solberg logai ná sártnistis Sámedikki dievasčoahkkimii 03.06.15²³: «*(...)Sáhttet earet eará čuožžilit areálaid alde riiddut gaskal boazodoalu ja ovdamearkkadihte ruvkedoaimmaid dahje bieggamillodocaimmaid. Mii hálidit láhčit dili nu ah te sámi beroštumit galget ovddiduvvot ámmátláš vuogi mielde diekkár áššiin – ja ah te álgodásis juo vál det mielde sámi beroštumiid. (...)*»

²⁰ Prop. 108 S (2013–2014) Boazodoallošiehtadus 2014/2015, ja 2014 stáhtabušeahda rievadusat jnv.

²¹ Geahča kap. 4.5. Gč. Maid sullasaččat kap 4.8 i Prop. 77 S mii guoská 2016/2017. Boazodoallošiehtadussi.

²² Geahča kap 560 čilgejumi Sámediggi:

http://www.statsbudsjettet.no/upload/Revidert_2015/dokumenter/pdf/prp119.pdf

²³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/statsministerens-tale-til-sametingets-plenum/id2414756/>

Sámediggi lea juolludan dien doarjaga vuodđudussii Protect Sápmi²⁴. Bušeahttateavsttas²⁵ celkojuvvo:

«Vuodđudus Protect Sápmi galgá váikkuhit dasa ahte sámi vuogatvuodalaččat sáhttet addit friddja ja ovdalgihtii diedžihuvvon miedžiheami huksehusásshiin. Vuodđudusas galgá leat guovddáš, norbmaaddi sadji eiseválldiid ja ealáhusbargiid ektui sin bargguin dahje doaimmain sámi guovlluin. Biddjojuvvo vuodđun ahte Protect Sápmi vuodđudussii ferte eanet ja eanet vuodđorouhtadeapmi boahit earáin, nu ahte Sámedikki ruhtadanoassi dađistaga sáhttá unniduvvot.»

2.2.2.1 Fáddáveahkki boazodollui²⁶

Gielda-ja ođasmahttindepartemeanta lea ráhkadan fáddáveahki suohkaniid ja fylkkasuohkaniid plánenbargiide, man namma lea “Boazodoallu ja plánenbargu plána-ja huksenlága mielde”. Plánaeiseválddit berrejit višsalit dan geavahit. Suohkaniin lea geatnegasvuhta váldit mielde boazodoalu, gč. phl § 5-1. Nu lea maid hálddašanlága mielde (guoskevaš beroštumit). Váilevaš mieldeváikkuheapmi sáhttá dagahit vuostecealkámusa vuostecealkineiseválddiin.

2.2.2.2 Našuvnnalaš vuordámušat 2015²⁷

Plána- ja huksenlágas leat mearrádusat dan birra ahte Gonagas galgá juohke njeajlát jagi ráhkadahttit dokumeantta mas leat vuordámušat regionála ja suohkandási plánemiidda. Dat dakkó danin vai guoddevaš ovddideapmi ovdánahttojuvvo. Vuordámušat čujuhit bargamušaide ja beroštumiide maid ráđđehusa mielas fylkkasuohkanat ja suohkanat galget čalmmustahttet boahttevaš áigodaga plánenbargguin, vai gustojeaddji našuvnnalaš politihkka čađahuvvo.

Našuvnnalaš 2015 vuordámušain daddjo ahte ráđđehusa vuordámušat regionála ja suohkandási plánemii leat ahte:

- «Fylkkasuohkanat ja suohkanat sihkkarastet sámi kultuvrii, ealáhusovdáneapmái ja servodateallimii luonduvuodu, ja ahte sámi beroštumiide sihkkarastojuvvo oasálastin dain plánenbargguin mat daidda gusket. Plánen sihkkarastá boazodoalu eatnamiid, seammás go boazodoalu beroštumit vihkkelallojuvvojít eará servodatberoštumiid ektui.»*

Teakstaoasis daddjo boazodoalu birra:

«Boazodoallu lea areáladárbašeaddji ealáhus, ja dat lea máŋgga guovllus eaktun dasa ahte sámeigella ja kultuvrra ovdána. Plánenbargguin lea dehálaš suodjalit boazodoalu eatnamiid, ja vihkkelatalat boazodoalu beroštumiid eará servodatberoštumiid ektui. Earenoamáš guovddáš hástalus lea hehttet ahte ollu

²⁴ <http://protectsapmi.com/norsk/home/>

²⁵ Sámedikki bušeahhta 2016, kap. 11.2 Areálaid hálldašeapmi.

²⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/temaveileder-reindrift-og-planlegging-et/id570670/>

²⁷

https://www.regjeringen.no/contentassets/2f826bd1ef342d5a917699e8432ca11/nasjonaale_forventninger_bm_ny.pdf

eanaaduohtadeamit, main guðesge sierranassii leat smávva váikkuhusat, oktiibuot gáržžidit eatnamiid bissovaččat ja dagahit eanet muosehuhtimiid boazodollui.»

2.2.3 Boazodoallošiehtadus

Stáhta ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvvi (NBR) jahkásaš boazodoallošiehtadus²⁸, mas Sámediggi lea observatora, lea earenoamáš dehálaš boazodoallopoltihkalaš váikkuhangaskaoapmi, mii maiddái addá politihkalaš geažuhemiid dasa makkár ovdáneapmi lea sávvamis. 2014/2015 Boazodoallošiehtadusas (Prop. 108 S 2013-2014) daddjo:

«Lea politihkalaš mihttomearri ovddidit boazoealáhusa rašuvninalaš márkanii heivehuvvon ealáhusa mii lea guoddevaš guhkit áiggi vuollái. Dan oktavuođas dáhtru ráđđehus láhčit dili buorebut sidjiide geain boazobargu lea válđodoaibman.»

Diet jurdda lea maid fievrreduvvon viidáseappot 2015/2016²⁹ ja 2016/2017 boazodoallošiehtadusain³⁰.

Guovddáš áššiin manjemus jagiin lea leamaš boazologu heiveheapmi. Šiehtadusa váikkuhangaskaoamit leat rievdaduvvonen nu ahte njuolggodoarjagat leat čadnon dan árvui mii bunttaduvvo, seammás go dakkár doaimmat vuoruhuvvojat mat nannejit (misiid) njuovvamiid ja bohccobiergu vuovdima. Maiddái Boazodoalu ovddidanfoanddas (BOF)³¹ vuoruhit doaimmaid mat láhčet dili eanet njuovvamii ja vuovdimii.

Boazologuproseassas lea stáhta ožzon vejolašvuoda čatnat oktii váikkuhangaskaomiid boazodoallošiehtadusas ja boazodoallolágas. Stáhta bealis lea maid leamaš dehálaš ovttastahttit ekonomalaš doarjaortnegiid maid dálkkádat-ja birasministtar (boraspirebuhtadus) ja eanadoallo-ja biebmominsttar (boazodoallošiehtadus)³² hálldašit.

2007 boazodoallolágas mearriduvvui ráŋggáštanlohipi láhkii ja ja láhkanjuolggadusaide³³, seammás go mearriduvvo garrisit gáibádusat boazodoalu iežas plánemii (doabmannjuolggadusat). Ollu jajid barggu bokte leat mii jagis 2016 ožzon boazologu dan dássái mii lea mearriduvvonen boazolohku. Eastadan dihte dan ahte boazolohku fas lassána ja šaddá stuorát go mearriduvvonen boazolohku, lea Ráđđehus boazodoallolága rievademiin evtohan diktit fylkkamánnit dárkilit eavttuid vuođul mearridit guđege siidaoassái alimus boazologu.³⁴

Boazodoalu eanageavahankártta ovddideapmi lea areálagažaldagain vuoruhuvvonen boazodoallošiehtadusas. Ulbmil lea oažžut kártta mii «(...) oainnusindahká ja čájeha

²⁸ Vuosttaš geardde šiehttan 1976. Stuoradiggi meannuda jahkásaččat boazodoallošiehtadusa.

²⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-68-s-2014-2015/id2401411/>

³⁰ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-77-s-20152016/id2480104/>

³¹ <https://www.slf.dep.no/no/styrer-rad-utvalg/reindriftens-utviklingsfond>

³² Geahča Riikarevišuvnna raportta Op.cit.

³³ Geahča láhkanjuolggadusa boazodoallolága mielde bággosáhkkohallama birra:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-07-1082> ja Láhkanjuolggadusa divvagiid birra jus boazodoallolága mielde doabmannjuolggadusaid rihkku:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-07-1083>

³⁴ Geahča <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-93-l-20152016/id2481741/> ja ealáhuslavdegotti Innst. 320 L (2015-2016). Váttisvuodat mat čatnasit beare alla boazolohkui gusket earenoamážit Finnmarkui (geasseguhtumat) ja dán rádjái ii leat Romssa Fylkkamánni dien ássi moktege čuovvolan.

obbalasgovas dan makkár huksendoaimmat leat čadahuvvon gudege orohaga rájiid siskkobealde. Siehtadallit leat soahpan (...) ovddidit areálakárttaid ollislaš ja dynámalaš kártan maid boazoealáhus, almmolaš hálldahusat, plánaeiseválddit ja huksejeaddit sáhttet geavahit. Mihttomearrin lea ahte kárttat galget leat vuodđun oaidnit boazodoalu eanageavaheami, ja dat galget seammás addit ollislaš gova das makkár huksendoaimmat gudege orohaga rájiid siskkobealde leat čadahuvvon. Viidásit ulbmil lea ahte kárttat galget šaddat guovddáš áššemeannudanreaidun analysain ja temáhtalaš ovdanbuktímiin áššiin mat gusket boazodollui».³⁵

Areálageavahankárttat čájehit earet eará jagiáiggiid guohtumiid, johtolagaid/johtalangeainnuid, čohkkenbáikkiid, áiddiid ja boazodoallorusttegiid jnv. Kártta gávdná dáppe; kilden.nibio.no³⁶. Boazodoalu regionála plánabargui Romssas lea dehálaš ahte stáhta vuoruha maiddái konvenšuvdnaguovlluid areálageavahankárttaid.

Lassin areálageavahankárttaide, lea maid boazodoalu eatnamiid árvvu klassifiseremis ³⁷ leamaš sáhka manjemuus jagiid. Dán rádjái plánabarggus sáhttít nannet ahte ealáhusas lea mearkkašahti eahpádus eatnamiid árvoklassifiseremii. Dat ferte čujuhuvvot plánabarggus.

Árvoháhkama birra daddjojuvvo 2015/2016 boazodoallošiehtadusa proposišuvnnas:

«Boazodoallu lea earenoamáš dilis danin go árvoháhkan vejolašvuodat leat mihá buorebut go dat maid ealáhus odne ávkin atná. Danin lea ge dárbu guovddáš dásis láhčit dili nu ahte boazoealáhus beassá dan potensiála geavahit. 2015/2016 boazodoallošiehtadusas movttiidahttojuvvo earet eará buvttadit lasi ja ovddidit doaimmaid mat gusket mátkeeláhussii ja boazosámi kultuvrra ja eallinvuogi gaskkusteapmái. Dasa lassin lea boazodoallu ovddolaš oahppan-ja fuolahuusbáiki, gos májga buolvva boazobargit besset bargat ealáhusas ja kultuvrrain ovttas. Dan oktavuodas lea jurdda ovddidit ortnega mii dagaha vejolažžan čadahit oahppan- ja fuolahuusuodot bálvalusaid boazodoalus.»

Eanebut go dat geaidda lea sadji boazodoalus, hálidit álgit dainna ealáhusain, ja manjemuus boazodoallošiehtadusas dárkuhuvvo ahte ii galgga «(...) bargat dan guvlui ahte vuoruhit doaimmaid mat movttiidahttet eanebuid álgit boazodoaluin». Lea ágga jáhkit ahte dien vuolggabáiki lea Finnmarkki dilli. Romssas vásihit buolvamolsuma ja boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaoamit, mat gusket rekrutteremii ja buolvamolsumii, leat dehálaččat vai oažžu positiiva ovdáneami Romssas.

2016/2017 Boazodoallošiehtadusa rámma lea 114,5 milj. ruvnno. Dál lea earenoamáš ovttaoaivilvuhta Stuoradikkis boazodoallopolitiikkas.

2.3 Suohkaniid doaibma plána-ja huksenlága ja boazodoalu ektui
Suohkaniin lea ovddasvástádus láhčit dili boazodollui iežaset areálaide. Plána- ja huksenláhka lea earenoamáš dehálaš reaidu. Dán rádjái ii leat oktage suohkan Romssas ráhkadan sierra

³⁵ kap 4.8 Prop. 77 S (2015-2016).

³⁶

http://kilden.nibio.no/?topic=reindrift&X=7334000.00&Y=400000.00&zoom=0&lang=nb&bgLayer=graatone_cache

³⁷ Geahča kap. 20.3.4.2 i St.dieđ. nr. 28 (2007-2008) Sámepolitihkka ja kap. 7.4.4 i St. Dieđ. 9 (2011-2012) Eanadoallo -ja biebmopolitiikkka. Diet namuhuvvon dokumeanttat leat eanet prinsipalaš geahčadeamit, mat gusket sámepolitihkii ja boazodoallopolitihkii.

boazodoalloplánaid. Dán suoggis leat vejolašvuodat ásahit suohkaniid gaskka ovttasbarggu. Boazodoalu regionála plána ferte geahčat makkár vejolaš bargobijuid livčii vejolaš ásahit nannen dihtii diekkár ovttasbarggu.

Phl mielde galget suohkanat ráhkadir suohkanlaš plánastrategijiaid. *Suohkanlaš plánastrategija* galgá huksset vuodu dasa ahte eanet konkrehtalaččat bargat suohkanplána areálaoosiin. Dasto lea ge dehálaš ahte boazoguovlluid suohkanat dollet fuomášumi das ahte plánastrategija lea dehálaš dokumeanta maiddái suohkana boazoealáhusa dáfus, go barget suohkanlaš plánastrategija hábmeliin, mii galgá čájehit boahttevaš servodatovdáneami ja eanageavaheami oktiigullevašvuoda.

Njuolggadusat mat gusket suohkana guhkesáiggi areálageavaheapmái ja ealáhusovddideapmái, sáhttet doaibmat sihke riidduid hálldašanreaidun ja boazodoalu ovddideapmin ja ealáhusdoaibman suohkanis. Suohkanlašplánastrategija bargguin galgá suohkan árvvoštallat lea go dárbu ráhkadir sierra boazodoalloplána.

Suohkanat ávžuhuvvojit árvvoštallat movt boazodoallu vejolaččat váikkuha suohkana servodatovdáneapmái³⁸. Suohkanat main muhtun eatnamat leat boazoguhtuneatnamat, galget giedħallat boazodoalu *suohkanplána servodataasis*. Dat mearkkaša dan ahte suohkanat galget dahkat dárbašlaš vuoruhemiid ja strategijiaid mat sihkkarastet, ovddidit ja nannejit boazoealáhusa. Suohkanat berrejjit unnimusat mearridit vuoruhemiid ja strategijiaid mat leat dárbašlaččat sihkkarastit eatnamiid boazodollui guhkesáiggi vuollái.

Suohkanplána areálaoassi leat dat oassi mas sáhttá leat eanemus mearkkašupmi ja čielgaseamos váikkuhus boazoealáhussi. Ođasmahttojuvvon ja diehttevaš areálaplána, mas leat mearrádusat mat vuhtiiváldet eanadárbbuid mat boazodoalus leat go galgá nákcet bisuhit ja ovddidit iežas ealáhusa, sáhttá suodjalit boazodoalu eatnamiid. Suohkanat sáhttet suohkanplána areálaoasis *ásahit doahthalusguovlluid* vuhtiiváldin dihte eatnamiid main lea earenoamáš árvu boazodoalus ja unnimus dási guohtumiid.

Boazodoalu regionála plána bargguin dáidá leat dárbu geahčat vejolaš regionála ládestusaide suohkaniid plánain mat gusket boazodollui.

Suohkaniin lea hálldašanlága ja plána- ja huksenlága mielde nugo plánaiseváldi iešheanaláš geatnegasvuhta bidjat áššiid albmosii almmolašvuhtii ja vuogatvuodalaččaide. Lea dehálaš addit eankil olbmuide ja joavkuide vejolašvuoda leat mielde váikkuheamen plánaproseassas, earet eará cealkámušaid bokte (gč. Plána- ja huksenlága, § 5-1)

Lea dehálaš vuhtiiváldit boazosámiid vuogatvuodaid bealálažžan áššiin suohkana áššemeannudeamis. Hálldašanlága § 2 mielde leat orohagat ja/dahje siiddat bealálaččat (guohtunvuogatlaččat) dahje sis sáhttá leat rievttalaččat váidinberoštupmi, dadjat juo buot suohkanáššiin mat gusket meahcceguovlluide.

Dat guoská maid áššiide mat čuvvot eanadoallo-ja vuovdedoallolága (ođđagilvin, eanadoallogejainnut), mohtorjohtolatlága jnv. Lea dehálaš ahte suohkan sádde buot áššiid orohagaide gulaskuddamii, mat gusket dahje sáhttet guoskat boazodollui.

³⁸ Reindrift pg planlegging etter plan- og bygningsloven. Brosjyre/veiledning av 01.09.2009. Se <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/temaveileder-reindriit-og-planlegging-ett/id570670/>

Orohagat galget maid oažžut dieđu áššiin gos dahkko dahje galgá dahkkot sierra mearrádus mii sáhttá mielddisbuktit sin vuogatvuodaide sisabahkkema (gč. Hálldašanlága § 16).

2.3.1 Suohkaniid oktiičaskin

Dál leat bargamin suohkaniid oktiičaskimiin. Das šaddá mearkkašupmi Romssa boazodollui, danin go de soitet šaddat unnit suohkanat maiguin boazodoallu galgá gulahallat. Soaitá maid šaddat nu ahte stuorát suohkanat nagodit háhkat buoret gelbbolašvuoda mii guoská boazodollui ja eatnamiid hálldašeapmái. Vejolaš suohkanoktiičatnan dáidá unnán váikkuhit boazodoalu regionála plánabargui Romssas.

2.4 Dušše juridihkas ja internašuvnnalaš geatnegasvuodain gažaldagat?

Plánaprográmma barggus lea dađistaga šaddan eanet čielggasin man garrisit boazodoallopoltihkas leat gidden fuomášumi juridihkalaš ja maiddái ekologalaš diliide. Leat biddjojuvvon mearkkašahti ollu návccat sihke politihkalaččat ja hálldahuslaččat bargat láhka- ja láhkanjuolggadusaid rievademiiguin, váikkuhangaskaomiid rievademiin (boazodoallošiehtadusas), rievdadusaide mat gusket hálldašeapmái ja ekologalaš čielggademiide. Lea maid dieđihuvvon odđa stuoradiggediedáhusas boazodoalu birra ahte ain galget vuoruhit ja doallat fuomášumi ekologalaš beliin.

Vuđolaš ipmárdus mii guoská juridihkkii, árbevieruide ja álbmotriktái gáldon ealli boazodoalu lobálašvuhtii (legitimitehtii) Romssas, galgá maid leat dehálaš dán plánabarggus mii guoská Romssa boazodollui.

Čoahkkimiin regionráđiiguin, álggahančoahkkimis ja bargojoavkkuid čoahkkimiin, ja maiddái stivrenjoavkku čoahkkimiin, leat maid boahztán garra signálat dasa ahte kultuvrralaš bealli boazodoalus mii jođihuvvo Romssas, galgá boahtit čielgaseappot ovdan.

Danin lea dárbu ovddidit máhtu ja ipmárdusa Romssa boazodoalu birra boahttevaš áiggiin, mii hukse legitimitehta ja ipmárdusa dan hárrái movt Romssa boazodoallu, nugo dat jođihuvvo dál, ovddasta earenoamáš kultuvrra iešalddis ja maiddái sámi servodagas, ja maiddái buohkaide geat áasset Romssas.

Seammás lea boazodoallu, man váldobáiki lea Romssa fylka, dehálaš ollislaš sámi boazodollui ja lea mielde doalaheamen ealli báikkalaš servodagaid maiddái olggobealde Romssa, nugo Guovdageainnus ja máŋga smávit báikkalaš servodagaid ruota bealde. Guovdageaidnu dáidá leat dat báiki gos sámegiella ja sámi boazodoallu lea nannoseamos olles málmmis.

Riikarevišvdna lea moaitán go leat váilevaš boađusindikáhtorat mat gusket ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevašvuhtii. Daid haga lea Riikarevišuvnna mielde váttis dadjat maidege ulbmilolaheami birra.

Stáhta lea manjemus logijagi bidjan ollu barggu dasa ahte čielggadit ekologalaš guoddevašvuoda sisdoalu, ja lea maid ásahan láhkamearrádusaide heaŋgastagaid, ovdamearkkadihte sahkohanvejolašvuodaid mat čatnasit ekologijai.

«Stáhta boazodoallohálldahusa mielas lea váttis árvvoštallat goas boazolohku lea juste guohtunvuodu gierdavašvuoda dásis. Lea dušše guohtumiid ovdáneapmi ja bohcco dilálašvuhta mii áiggi vuollái sáhttá čájehit lea go boazolohku ekologalaččat guoddevaš. Stáhta boazodoallohálldahus čujuha dasa ahte dán suorgái dárbbašuvvo

diliide heivehuvvon (adaptiiva) hálldašeapmi, mii mearkkaša boazologu heiveheapmi guhkit áiggi vuollái. Dan vuodul oaidná ahte lea go boazolohku heivehuvvon rádjeárvvuide³⁹.»

Eai leat ovdal leamaš diekkár heanggastagat boazodoallolágas ja plána-ja huksenlágas mat gusket kultuvrralaš guoddevašvuhtii. Vástádusastis Riikarevišuvdnii⁴⁰ čujuha eanadoalloministtar boazodoalu guoddevašvuodadoahpaga iešguđetge beliide, dan vuolde maid čuovvovaš:

«Lea maid čujuhuvvon dasa ahte kultuvrralaš guoddevašvuhta bođii lávdegotti árvalussii St.diedžahusa nr. 28 (1991-1992) giedžahallamis, ja de jurddašedje earenoamázit lullisámi guovlluid gos lea bieđgguid ássan ja logu mielde unna álbmogaš. Doarvái olmmošlaš návccat leat eaktun kultuvrralaš guoddevašvuhtii. (...)».

Dát plánabargu sáttá, gč. kap. 5, doalvut boazodoalu kultuvrralaš guoddevašvuoda ipmirdeami lávkki ovddos⁴¹. Našuvnnalaš eiseválddit gehčet eanas lágaide, váikkuhangaskaomiide ja sáhkkoheapmái go galget nagodit hálldašit boazologu (Finnmárkkus), muhto Romssa bargun šaddá (gos váilevaš guohatumat eai leat stuorámus vátisvuohtan) geahčat movt iešguđet hálldašandási váikkuhangaskaoamit sáttet sihkkarastit kultuvrralaš guoddevašvuoda Romssa boazodollui. Dat gáibida ovttasbargu rastá hálldahusdási ja sektorrájiid, ja ahte geahččá ovdáneami guhkit áiggi vuollái. Boazoálbmoga earenoamás árvosaš kultursurrgiid identifiseren, ja maiddái daid mearkkašumi stuorát sámi oktavuodas, šaddá dán geahččanguovllus seamma dehálaš go dat ahte identifiseret earenoamás árvosaš boazoguohtumiid.

2.5. Regionála ládestusat

2.5.1 Romssa fylkkasuohkana rolla boazodoalu ektui Davviguovlluid fylkkasuohkanat nammadedje ovdal guovllustivraide lahtuid, muhto dál ii leat fylkkasuohkaniin njuolgo ovddasvástádus boazodoalu hálldašeamis.

Seammás lea fylkkasuohkaniin boazodoalu dáfus earenoamás dehálaš ovddasvástádus čuovvut daid earenoamás boazodoalloberoštumiid maid ferte vuhtiiváldit plána – ja huksenlágas. Dat guoská sihke regionála plánastrategijiaid ráhkadeapmái, ja dasa ahte galgá leat suohkaniidda bagadeaddjin. Romssa fylkkasuohkan lea ásahan plánaforum, mii lea heivvolaš forum boazodoalloáššiid digaštallamii, maiddái orohatplánaid⁴².

Maiddái regionála ovddidandoaibmin lea fylkkasuohkanis ovddasvástádus vuhtiiváldit áššiid main lea mearkkašupmi boazodollui ja ovddidit ealáhusdoaimma mii čatnasa boazodollui.

³⁹ Riikarevišuvnna raporta s.73, Op.cit.

⁴⁰ Geahča mielldus 2, Stáhtarádi vástádus, s. 3, Riikarevišuvnna raporttas, Op.cit.

⁴¹ Vurdojuvvo liikká ahte dieđihuvvon stuoradiggedieđahusa sisdoallu boazodoalu birra boahtá mavssolaččat váikkuhit.

⁴² Dálá praksis oro leamen nu ahte orohagat eai sádde iežaset orohatplánaid Romssa fylkkasuohkanii.

2.5.2 Romssa fylkkaplána

Romssa fylkkaplánas 2014-2025 leat sámi gažaldagaide ja boazodollui guoski diliide láidestusat.

Árbevirolaš ealáhusaid, nugo boazodoalu vuhtiiváldin lea deattuhuvvon:

«(...) *Ealáhusovddideapmi mii suođjala ássamiid lea eaktun dasa ah te kultuvra seailluhuvvo buolvvas bulvii. Dat guoská árbevirolaš sámi ealáhusaide, muhto maiddái ođđa ealáhusaide. Seammás fertejít ođđa ealáhusdoaimmat vuhtiiváldit árbevirolaš sámi ealáhusaid.*»⁴³

Lea maid nu ahte maiddái eará fáttáin fylkkaplánas lea mearkkašupmi boazodollui. Fylkkaplánas lea earet eará sierra ulbmil areálahálddašeapmái:

«*Areálahálddašeapmi galgá leat diehttevaš ja galgá láhčit vuodđu buori ja guoddevaš ealáhus- ja servodatovdáneapmái, mii lea vuodđuduvvon ođasmahttojuvvon dieđuide ja buriide suohkanplánaide.*»⁴⁴

Fylkkadiggi lea fylkkaplánas mearridan čieža areálapolitikhalaš njuolggradusa. Dás čuovvut guokte dain⁴⁵:

«*Areálaplánemis- ja hálldašeamis galgá deattuhit dakkár areálaresurssaid sihkkarastima, sihke mearas ja eatnama alde, mat sáhttet leat vuodđun guoddevaš árvoháhkamii, ealáhusovddideapmái ja barggaheapmái. Kárten, identifiseren ja árvoveardádallan galgá leat vuodđun, ja doaimmaid galgá veardádallat ii-gávppálaš beroštumiid ektui*» (nr. 1).

«*Go lea jurdda ásahit doaimma huksekeahthes guovlluide, de galgá álo vuos árvvoštallat sáhtášii go huksendárbbu čoavdit dain guovluin mat juo leat ráddjejuvvon huksenguowlun*» (nr. 4).

Davviguovlluid kapihtalis (kap. 2) daddjo:

«*Máilbmi geahččá davás ja Romssa guvlui rádjeguovločalmmiigui, ja leat earenoamážit energija- ja minerálariggodagat mat geasuhiit. Min nannensuorggit leat maid mariidna resurssat (guolásteapmi, áhpeeláhus ja mariidna bioprospekteren) ja mátkeealáhus. Dakkár ealáhusdoaimmaid ovddideapmi maid vuodđun leat rikkis luondu- ja kulturresurssat lea sávahahtti ovdáneapmi Romssas. Mii fertet eanebuidda fuomášahttit, sihke Norggas ja olggobeadle Norgga, makkár vejolašvuodat davvin leat, ja oččodit daid ásahišgoahtit ealáhusdoaimmaid ja bargosaiid deike. Mii fertet maid oažžut eanebuid bisánit Romsii ja fárret Romsii. Dat guoská earenoamážit gelbbolaš bargofápmui.*

Seammás fertet maid váldit vára. Min guovllut leat rašes guovllut mat eai gierdda beare stuora duohademaid. Eai dáppe davvin ása nu beare ollu olbmot, muhto mii geat ássat dáppe, ovddastit iešguđetlágan kultuvrraid. Mii ovddastit iešguđetlágan gielaid, árbevieruid ja ruovttubáikkiid. Romssa ja Davvi-Norgga hástalus lea

⁴³ Romssa fylkkaplána 2014-2025, kap 7. s. 37

⁴⁴ Romssa fylkkaplána 2014-2025, kap 5. s. 29

⁴⁵ Romssa fylkkaplána 2014-2025, kap 5. s. 30

vuhtiiváldit homeland -perspektiivva – dáppe mii orrut ja dáppe mii hálidit orrut ja eallit, maiddái dasto go ii-ođasmahtti luondduresurssat eai šat geasut máilmimi beroštumi. Danin ferte min regionnna ovddidanpolitihka vuodđun leat dat ahte luondu galgá dan ovdáneami gierdat.»

Fylkkaplána lea láidesteaddjin odđa regionála plánaide Romssas, nu maiddái Romssa boazodoalu regionála plánii.

2.5.3 Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana ovttasbargošiehtadus Romssa fylkkasuohkan šiehtai 2002:s, vuosthaš almmolaš orgánan Norggas, ovttasbargošiehtadusa Sámedikkiin. Gustovaš šiehtadus lea 2007⁴⁶ rájes. Boazodoallu namuhuvvo earenoamážit 15.artihkkalis, mii lea boazodoalu birra, gos daddjo earet eará:

«(...) Lea hui váttis boazodollui, mas leat unnán bargit, birgehallaš fámolaš priváhta ja almmolaš oasálastiiguin areálaáššiin. Ásshái gulli bealit leat ovttaoavilis váikkuhit dasa ahte boazodoalu barggahannákca ja ovdáneavittut sihkarastojuvvoj.»

Ja viidáseappot :

«Bealit leat ovttamielas ahte boazodoalu areálaid ferte suodjalit. Boazodollui bahkkeit ja čuhcet vaikko makkár doaimmat, ja danin lea earenoamáš dárbu guohtuneatnamiid suodjalit. Boazodoalu areálaberoštumiid ferte vuhtiiváldit buriid areálaplánemiid bokte».

2.6 Sámediggi ja boazodgallopolitikhka

Sámediggái lea diehttelas boazodoallu hui dehálaš politihkkasuorgi. Boazodoallostivrra 7 miellahtus nammada Sámediggi 3 lahtu, ja lea observatoran boazodoallošiehtadallamiin. Sámedikki dievasčoahkkin giedjahallá jahkásáččat Sámedikki árvalusaid Boazodoallošiehtadussii⁴⁷. Sámediggi sáhttá maid buktit oaiviliid boazodoallošiehtadussii ovdal go Stuoradiggi dan meannuda, gč. Boazodoalu váldošiehtadusa§ 4⁴⁸.

Sámediggi meannudii golggotmánus 2016 Sámedikki diedáhusa boazodoalu birra⁴⁹. Áššečilgehusas daddjojuvvo ahte diedáhus galgá «(...) leat veahkkin systematiseret ja vuoruhit doaimmaid nu ahte Sámediggi ovttas ealáhusain bargá seamma mihtomeriid guvlii. Ulbmil diedáhusain lea čielggasindahkat Sámedikki boazodoallopolitikhka, ja maiddái nannet Sámedikki sihke guovddáš politihka ovddideaddjin ja ovdánahttindoaibmin.» Sámedikki politihkka lea dehálaš vuodđun regionála plána hábmemis mii guoská boazodollui.

⁴⁶ Dál leat bargamin ođasmahttit ovttasbargošiehtadusa.

⁴⁷ Sámedikki árvalusat boazodoallošiehtadussii 2016/2017: http://innsyn.e-kommune.no/innsyn_sametinget_norsk/wfdocument.ashx?journalpostid=2015028979&dokid=612743&versjon=4&variant=P&

⁴⁸ https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/lmd/lover_regler/retningslinjer/2006-2001/hovedavtale-for-reindriften/id613212/

⁴⁹ http://innsyn.e-kommune.no/innsyn_sametinget_norsk/wfinnsyn.ashx?response=mote&moteid=2846&

2.6.1 Sámedikki plánaveahkki ja Sámedikki njuolggadusat sámi beroštumiid árvvoštallamii mehciid rievdan geavaheami birra Finnmarkkus
Sámediggi mearridii 2010:s sierra plánaveahkki⁵⁰, reaidun sámi kultuvrra, ealáhusovddideami ja servodateallima luondduvuođu sihkkarastimii, plána- ja huksenlága (plánaoasi) plánemiid bokte. Plánaveahkki lea Sámedikki bealis jurddašuvvon geavahuvvot plánema oktavuođas plána- ja huksenlága mielde, ja lea ráhkaduvvon bagadussan suohkaniidda, fylkkasuohkaniidda ja earáide mat ráhkadir plánaid dán lága mielde.

«Plánaveahkki ii čana juridihkalaččat, muhto addá vuogádatlaš ja oktasaš geahčastaga das maid ferte vuhtii váldit ja mii čuovvu gustovaš rievtti. Dasa lassin bidjet álgoálbmogiid vuoigatvuodaid riikkaidgaskasaš riektestandárddat dehálaš eavttuid dasa maid ferte vuhtii váldit.» (geahča álggahusa)

Lassin obbalaš prinsihpaid ja beroštumiid čilgemii mat gusket plánenbargguide, sistisdoallá plánaveahkki maid earenoamáš čuoggá (6.5) boazodoalu birra. Barggadettiin regionála plánain boazodoalu birra, de rehkenastit ahte Sámedikki plánaveahkki čuovvoluvvo buori lági mielde.

Sámediggi lea maid, gč. Finnmarkkulága, ráhkadan njuolggadusaid dasa movt árvvoštallat sámi beroštumiid mehciid rievdan geavaheami oktavuođas Finnmarkkus⁵¹. Diet eai guoskka Romsii, muhto korresponderejit plánaveahkiin ja sáhttet hukset buori vuodú plánamearrádusaid ja plánantuolggadusaid hábmomin regionála plánas boazodoalu birra. Seamma guoská maid Sámedikki minerálaplánaveahkkái⁵² ja Sámedikki dieđáhussii areálaid ja birrasa birra (Dievasčoahkkinášši 32/16).⁵³

2.7 Váikkuhangaskaoamit

Earret daid ekonomalaš váikkuhangaskaomiid mat leat Boazodoallošiehtadusas, dan vuolde Boazodoalu ovddidanfoanda (BOF), gávdnojtit maid dábálaš váikkuhangaskaomiid hálldašan apparáhtas doarjagat ovddidandoaimmaide boazodoalus. Dat leat earet eará Innovasjon Norge, Fylkkamánnit, Sámediggi, fylkkasuohkanat ja suohkanat. Muhtumiin leat sierra prográmmat ja prošeavttat vásedin boazodoalu váste, muhto muđui meannudit iešguđetge doarjaortnegiin boazodoallu seammaládje go eará ealáhusaid.

Ovdalaš Boazoprográmma mii gulai Innovasjon Norgii, hálldašuvvo dál oassin Innovasjon Norge Ovddidanprógrámmas, namalassii eanadoalu ja boazodoalu vuđot lassáneapmi ja árvohákkan⁵⁴.

2.8 Sámi vuoigatvuodalávdegotti odđa ráđđadallanlähkaevttohus
Sámi vuoigatvuodalávdegotti II (SRU II) almmuhii iežas čielggadeami jagis 2007⁵⁵. SRU II árvala golbma váldoevttohusa odđa lágaide;

⁵⁰ <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Areal/Sametinget-planveileder>

⁵¹ <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Areal/Sametinget-planveileder>

⁵² <http://www.sametinget.no/Miljoe-areal-og-kulturvern/Energi-og-mineraler>

⁵³ Geahča <https://www.sametinget.no/Tjenester/Miljoe-areal-og-kulturvern>

⁵⁴ Geahča

http://www.innovasjonnorge.no/contentassets/ecb1e83232144f3c996c08d6642c1caa/programnotat-2015_nyinlogo.pdf

⁵⁵ NÁČ 2007:13 Odđa sámeriekti – Sámi vuoigatvuodalávdegotti čielggadeapmi:

- Áššemeannudan- ja ráddádallanláchka
- Kárten- ja dohkkehanláchka
- Hålogalándaláchka

Gielda- ja oðasmahttindepartemeanta lea álggahan ráddádallamiid Sámedikkiin daid osiin lávdegotti evttohusain mat váld dahallet ráddádallannjuolggadusaid⁵⁶. Diet bargu dáidá bistit guhkit áiggi go dát plánabargu.

Sámi vuogatvuodálavdegotti II evttohusat mat gusket áššemeannudan- ja ráddádallanláchkii, mii lassin dálá ráddádallansoahpamuššii gaskal stáhta ja Sámedikki, maiddái boahktá guoskat suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda, sáhttet liikká leat dehálaš inspirašuvdnan Romssa boazodoalu regionála plána bargguide, ovdamearkkadihte go guoská plánamearrádusaide dahje plánanjuolggadusaide.

2.9 Dološ áiggiid rájes geavaheapmi

Mii gusto eanaoamastanberoštumiide, de lei boazosámi eanageavaheapmi guhkit áiggi rehkenaston geavaheapmin maid sáttá gierdat, muhto dat ii lean riekti. Diet rievddai alimusrievtti mearrádusaiguin loahpageahčen 1960-logu. Dalle konkluderii Alimusriekti ahte boazodoallu heive riektái mii čuožzela dološ áiggiid čáda geavaheami vuodul, mas lea bággolonistanrievtalaš suodjalus. Dan majnjá lea celkon Selbduopmu, Rt. 2001 s. 769, gos Alimusriekti dievasčoahkkimis ii dušše cealkán dan ahte boazodoallovoigatvuoda riektetuodđudeaddji lea áiggiid čáda geavaheapmi, muhto ahte ferte maid geahččat boazodoalu luondu ja earenoamášvuodaid go árvvoštallá lea go gávdnon riektetuodđudeaddji geavaheapmi. Dál lea boazodoalloláhkii čállojuvvon ahte boazodoalu vuodđun lea áiggiid čáda geavaheapmi.

2.10 Árbemáhttu

Hálddašeapmi ja plánen Norggas lea majemus čuohtejagis eanas vuodđuduuvvon dieđalaš máhttu. Álgoálbmogat, nu go sámit, leat ássan iežaset guovlluin hui guhkes áiggiid ja leat heivehan iežaset eallima birrasa molsašuddi dilálašvuodáide. Danin sis ferte leamaš vuđolaš máhttu, mii lea sirdašuvvan sohkabuolvvas sohkabulvii. Dat gohčoduvvo dávjá árbemáhttu dahje vásáhusaid vuodul oahppun.

Boazodoalu regionála plána bargguin ja čuovvolemiin lea sihke diedalaš máhttu ja árbemáhttu dehálaš, go ulbmilin lea atnit ávkin buoremus máhtu mii lea gávdnamis.

2.11 Dálkkádatrievdan

Klimaprofil Troms dieđuid mielde, maid Norsk Klimaservicesenter⁵⁷ lea ráhkadan, de ii dáidde dálkkádagaid minsttar Romssas rievdat mearkkašahhti ollu jahkečuođi loahpageahčái (2071-2100). Mis dáidet ain bissut oalle bivvalis ja njuoska dálkkit mearragáttiin ja mearkkašahhti ollu njuoskkadat váriin ja gáissáin mat leat meara lahka, ja oalle goike dálkkádagat siseatnamiin. Muhto vurdojuvvon ahte šaddet vel stuorát dálkeeroħusat gaskal mearragáttiid ja siseatnama.

⁵⁶ Gč. kap. 2.7.1 i Meld. St. 4 (2016-2017 Sámedikki doaibma 2015:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-4-20162017/id2515095/>

⁵⁷ *Klimaprofil Troms*, Norsk klimaservicesenter odđajagimánnu 2015.

https://www.fyikesmannen.no/Images/Bilder%20FMTR/PLAN/Klimaprofil_Troms_KSS-januar-2015.pdf

▪ Romssas rehkenastet jahkásaš gaskamearálaš temperatuvrra goargjut 2-5 C, ja stuorámus goargjun lea dálvvi áiggi. Dat soaitá mielddisbuktit dan ahte šaddoáigi šaddá badjel 1 mánu guhkit, ja muohlahivvodat boahrá unnut mearkkašahhti ollu. Viidáseappot rehkenastet ahte njuoskadálkkit fylkkas bohtet lassánit 5-40 %, gitta 40 % lassáneapmi čakčat ja dálvet. Diet dálkkádatrievdamat sáhttet dagahit mearkkašahhti váikkuhusaid ekovuogádahkii mii lea bohccó eallinbáiki, earet eará nu ahte šaddogearudit sirdásit badjeliidda eanadagain. Boahtteáiggis sáhttá šaddat eanet dábalaš ahte dálveguohntunamat jikjot danin go šaddet eanet njuoskadálkkit, seammás go rabas duolbaeatnamat muorraluvvet. Diekkár hástalusat sáhttet šaddet dábalažjan boahtteáiggis. Diet sáhttá nuppástuhitt guohntundili, dan guvlui ahte muhtin guohntunamat šaddet eanet árvosaččat boahtteáiggis, ja eará guohntunamat šaddet ges unnit heivvolaččat boazodollui.

Bivvalit dálkkit mearraguovlluin sáhttet dagahit dan ahte riddolagas dálveguohntumat geavahuvvoj eambbo. Okta boádus das go balánsa gaskal dálve - ja bievlaguohntumiid rievda, ja go guohntumat dávjjibut jikjot, lea ahte boazu boahrá dárbbasit geavahit iešguđetlágan guohntumiid eanet, maid gaska sáhttá leat oalle guhkki. Dat mearkkaš ahte bohccó ruvgalan-ja johtolatgeainnut šaddet vel deháleappot boahtteáiggis.

Dálkkádatrievdamiid váikkuhusat iešguđet areálade ja movt dat bohtet čuohcat boazoealáhussii, lea juoga maid ferte váldit vuhtii go bargá boazodoalu plánain.

2.12 Dutkan ja oahpahus (DjO)

Ollu dutkanbirrasat dutket boazodoalu. Leat sihke luonddudieđalaš, servodatdieđalaš ja juridihkalaš dutkamat. Boazodoallošiehtadusas sirrejuvvoj DjO doarjagat, mat galget buvttadit ođđa máhtu dahje dokumenteret árbemáhtu. Váikkuhangaskaomiid geavahemiin galget áinnas bidjat árjaniid dutkamiidda mat gusket ealáhussii. Sáhttá addot doarja prošeavttaide mat geavahit dutkama systemáhtalaččat ođđa buktagiid ovddideapmái, dahje mat álggahit dahje buoridit proseassaid dahje vuogádagaid (ovddidanbarggut). Leat maid nannoseappot čalmmustahttán dan ahte máhttu galgá johtilit gaskkustuvvot boazoealáhussii ulbmillaččat ja populearadieđalaš vugiin.

Norgga ja Romssa boazodoallu lea čađat rievdamin. Dálkkádagaid rievdan sáhttá áiggi vuollái dagahit earalágan johtinvieruid, seammás go servodatovdáneapmi ja rievdan maid váikkuha ealáhusa eanageavaheapmái. Diet deaddu ii čuoza dušše bohccuide, muhto maiddái kultuvrii ja ealáhusa olbmuide.

Temáhtalaš suorggit mat leat dehálaččat Romssa boazodollui, leat ovdamemarkadihte eanageavaheapmi, eatnamiid duohtademiid ja muosehuhtimiid viiodat, ja maiddái máhttu mii guoská boazodoalu vuogatvuodenäide. Eará fáttát leat dutkamat mat gusket jođihanvugiide ja buvttadeapmái, dan vuolde maid sivat dasa go massá bohccuid, mas čalmmustahttá ekonomija ja sosiála implikašuvnnaid, ja eastadandoaimmaid ávkki.

Jođihan-ja buvttadansuorggis berre maid skáhppot eanet máhtu bures lihkostuvvan faktoriid birra ja eará diliid birra mat gusket lassiárvoħħakamii, sihke vuodđobuvttadeamis, viidáseappot gárvvisteamis ja eará boazodollui guoskevaš ealáhusdoaimmain. Lea maid dárbu hákhat eanet ja ođđa dieđuid mat oainnusindahket dan maid boazodoallu buktá, dan earenoamášvuoda ja dárbbuid (buori beaggima huksen).

Lea dehálaš geavahit maiddái eará regionála ja našuvnnalaš dutkandoarjagiid boazodoallodutkamiidda, lassin váikkuhangaskaomiide maid boazodoalu ovddidanfoanda hálddaša jahkásačcat. Lea dehálaš oažžut boazoealáhusa ja Romssa dutkanbirrasiid hukset arenaid ja čoagganbanbáikkiid nannen dihtii boazodollui guoskevaš dutkama.

3. Stáhtalaš boazodoallohálddašeapmi

Áiggiid čađa lea sihke boazodoalu hálldašeapmi ja hálldašeami ulbmil rievdan. Manjel 2007 boazodoallolága rievdadusaid, go ealáhus oačui eanet iešstivrejumi, rievdaduvvui stáhtalaš boazodoallohálddašeapmi 2013:s. Ovdalaš našuvnnalaš Boazodoallohálddahus loahpahuvvui ja dan doaimmat sirdojuvvojedje Eanadoallodirektoráhta vuollái. Seammás heittihuvvojedje guovllustivrat ja regionála boazodoallohálddahusat, oktan vuostaldanrivttiin mii dain lea plána- ja huksenlága mielde, sirdojuvvo fylkkamánnii. Dás vuolábealde čájehit makkár otná stáhtalaš boazodoallohálddašeapmi lea.

3.1 Našuvnnalaš orgánat

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD) lea Norgga biebmo- ja eanadoallopoltihka válđo ovddasvástideaddji. Dasa gullá areálahálddašeapmi, eana- ja vuovdedoallu, šibitdoallu, boazodoallu ja odđa ealáhusaid ovddideapmi maid vuodđun lea eanadoallu.

Eanadoallo-ja biebmodepartemeantta eanadoallopoltihkalaš ossodat lea boazodoallošiehtadusa ja stáhta ja NBR⁵⁸ jahkásaš šiehtadallamiid ovddasvástideaddji. Boazodoallošiehtadus ja boazodoalloláhka leat deháleamos reaiddut boazodoallopoltihka fápmuibidjamis.

Olles ráidu boazodoallolága mearrádusain addet vuođu mearridit láhkanjuolggadusaid ja dárkilit njuolggadusaid maid vuođul lága mearrádusaid galgá ollašuhttit. Daid áimmahuššá eanas EBD. Muhtun oktavuodain sáhttá boazodoallostivra maid dan dahkat.

Boazodoallostivra lea, gč. boazodoallolága § 71, almmolaš hálldašanorgána mii galgá doaimmahit ollu bargguid maid boazodoalloláhka lea bidjan bargun dahje maid láhkavuodđu lea boazodoallolágas. Dat galgá veahkehit eiseválddit olahit daid boazodoallopolitihkalaš mihttomeriid maid Stuoradiggi lea mearridan. Gávdno sierra instruksa⁵⁹ mii guoská boazodoallostivrra nammadeapmái ja doibmii. Gonagas (EBD) nammada 7 miellahtus 4 lahtu boazodoallostivrii, ja Sámediggi nammada 7 miellahtus 3 lahtu.

Eanadoallodirektoráhtta lea boazodoalu našuvnnalaš hálldašeami ovddasvástideaddji, mii mearkkaša ahte dat lea boazodoallolága ja boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaomiid hálldašeami ovddasvástideaddji. Eanadoallodirektoráhtta lea boazodoallostivrra, Boazodoalu ovddidanfoandda ja Boazobierggú márkanastinlávdegotti čálli. Eanadoallodirektoráhta boazodoalloossodat, mii lea okta viđa ossodagain, lea Álttás.

Vihhta davimus fylkkamánni ámmáhat leat regionála boazodoallohálddašeami ovddasvástideaddjit. Dan leat fylkkamánnit organiseren iešguđetlárje. Ii gávdno sierra báikkálaš boazodoallohálddašeapmi. Fylkkamánni áimmahuššá maid «báikkálaš hálldašanovddasvástádusa». Seammás lea boazodoalus viiddis iešstivrejupmi (geahča kap 3.3). Mii guoská suohkaniid, fylkkasuohkaniid ja Sámedikki rollaide boazodoalu ektui, čujuhuvvo 2. kapihtaliit.

⁵⁸ Dain lea sullasaš ovddasvástádus eanadoallošiehtadussii ja stáhta ja Norgga Boanddaidsearvi/Norgga Boanddaid ja Smávvadálolačaid jahkásaš šiehtadallamiidda

⁵⁹ <https://www.slf.dep.no/no/styrer-rad-utvalg/reindriftstyret/reindriftsstyret#styrets-oppnevning-og-virksamhet>

3.2 Romssa fylkkamánni rolla

Fylkkamánni lea regionála boazodoalloeiseváldi, ja galgá dan olis leat veahkkin eiseválddiide olahit boazodoallopolutihkalaš bajemusdási ulbmiliid, ja veahkehit johtuibidjat našuvnnalaš boazodoallopolutihka regiovnna dásis. Dat dáhpáhuvvá ovddasvástádusa ja bargamušaid hálldašemiin, nugo dat leat mearriduvvon boazodoallolágas ja rádjeguohtunlágas⁶⁰ ja daidda guoskevaš láhkanjuolggadusain ja bagadusain. Lea maid fylkkamánni geatnegasvuhta čuovvolit boazodoallošehtadusas mearriduvvon bargguid ja doaibmabijuid.

Dálkkádat- ja birasdepartemeantta jahkásaš doaibma- ja ekonomijabagadus ja eanadoallo-ja biebmodepartemeantta juolludanreivve lassidieđut, leat boazodoallolága ja boazodoallošehtadusa mielde fylkkamánni jahkásaš bargguid ja vuoruhemiid rámma.

Fylkkamánni galgá leat fágalaš ráđđeaddi ja eavtuid lágideaddji almmolaš hálldašeddjiide ja earáide áššiin mat gusket Romssa fylkka boazodollui. Fylkkamánni galgá gozihit ahte boazoealáhusa searvan plánaproseassaide válđojuvvo doarvái bures vuhtii, ja lea ovddasvástideaddji buktit cealkámušaid ja leat vuostaldaneiseváldi áššiin plána-ja huksenlága mielde.

Resursahálldašeamsis lea fylkkamánnis dehálaš doaibma čuovvolit dan ahte buot orohagain leat dohkkehuvvon doaibmannjuolggadusat, mat gusket hálldašeapmái ja orohaga resurssaid geavahepmái. Fylkkamánni lea doaibmanplánaid dohkkehanorgána ja sáhttá earenoamás nanu ákkaid geażil addit lobi spiekastit guohtunnjuolggadusain, ja sáhttá maid mearridit jagiáiggiide guohtunáiggiid jus lea dárbu.

Romssas vuoruha fylkkamánni dáid áiggiid veahkehit orohagaid ráhkadir orohatplánaid. Orohatplánat leat dehálaš reaiddut boazodoalu dárbbuid oktiiveiveheamis, mat gusket earet eará suohkaniid areála- ja servodatplánemii. Dat galget sistisdoallat orohaga doaimmaid birra dieđuid mat leat dárbbašlačcat almmolaš plánenbargguin.

Resursagoziheapmi ja bearráigeahčan leat maid doaimmat main Fylkkamánnis lea dehálaš rolla. Dat guoská boazologu almmolaš bearráigeahčamii⁶¹, lobihis áiddiid ja rusttegiid kárten ja eará almmolaš eiseválddiiguin koordineren.

Fylkkamánni galgá leat veahkkin gozihit ahte ođasmahton digitaliserejuvvon kárttat fylkka boazodoalloeatnamiin leat gávdnamis. Boazodoallokártaid ođasmahttinbargu Romssa fylkkas lea gárvvistuvvon, ja dat leat almmolačcat gávdnamis eanadoallodirektoráhta ruovttusiidduin.

Galgá ráhkaduvvot čoavddus mii dahká vejolažan ođasmahttít boazodoallokártaid dađistaga, ja dat addá suohkaniidda ja eará geavaheddjiide buoret ja ođđaseamos kártareaidduin maid sáhttet iežaset hálldašanbargguin geavahit.

Fylkkamánni boazodoallohálldahus lea organiserejuvvon plána-, boazodoallo – ja servodat-sihkarvuodaossodahkii, gos leat 4,0 bargi geat leat njuolga čadnojuvvon boazodoalloáššiide. Dasa lassin barget plána-, biras-, justiisa - ja eanadoalloossodaga bargit veahkkin fágaidgaskasaš áššiin.

Romssa Fylkkamánnis lea ovttasbargošehtadus Finnmarkku ja Nordlándda fylkkamánniguin mii guoská rátjerasttildeaddji boazodoalu hálldašeami ovddasvástádussii ja rámmaide

⁶⁰ Geahča kap. 2.1.1

⁶¹ Pr. i dag foretas offentlig telling kun i Finnmark.

Nuorta-Finnmárkku rájes Nordlándda lulumus guovlluide (geahča kap. 4). Dat mearkkaša dan ahte Finnmárkku Fylkkamánne goziha dađistaga áššemeannudeami mii guoská Davvi-Romssa orohagaide mat gullet Oarje-Finnmárkku boazodoalloguvlui. Lullin lea Romssa Fylkkamánni guhte goziha dađistaga áššemeannudeami mii guoská orohagaide maid orohatrájít mannet rastá lulumus fylkarájiid. Plána- ja huksenlága áššiin main boazodoalloberostumiid galgá vihkchedallat eará servodatberoštumiid ektui, lea dan guoskevaš fylkka Fylkkamánni mii mearrida omd. ahte galgá go ovddiduvvot vuosttaldancealkámúš. Diet ovttasbargošiehtadusat galget jahkásáččat giedžahallojuvvot jus šiehtadusa bealit iežaset hálldašeemiin vásihit ahte lea dárbu odđasit geahčadit gustovaš šiehtadusa.

Go boazodoallohháldahus sirdojuvvui Fylkkamánni hálui, de heattihuvvo guovllustivrrat. Guovllustivrrain lei ealáhus nannosit ovddastuvvon. Sihkkarastin dihtii dan ahte ealáhus beassá váikkuhit hálldašeapmái, mearridii departemeanta ahte galgá ásahuvvot gulahallanforumia. Romssas leat gulahallanforumas mielde ealáhusa, Sámedikki ja Fylkkamánni ovddasteaddjít. 2016:s lágidii gulahallanforum ovta čoahkkima, gos giedžahalle suohkaniin gulahallama, boazodoalu regionála plána, boraspíriid hálldašeami ja Romssa boazodoalu resursa- ja buvttadanvuodu.

3.3 Boazodoalloguovlluid orohatstivrrat

Boazodoallolága rievdadusat mat dahkkojedje 2007:s, mielddisbukte stuora rievdamiid boazodollui. Priváhtarievtalaš áššit biddjojuvvo boazodollui ja hálldahus ii galgga iežas seaguhit boazosápmelaččaid gaskasaš áššiide. Hálldahus oaččui almmolašrievttalaš ovddasvástádusa. Dat lei juste nuppelágán ovddasvástádusa juogadeapmi boazoealáhusas go bálddastahttá 1978-lágain. 2007 boazodoallolágain boahatá dat oidnosii dakko bokte ahte orohatstivrrat ožžo ovddasvástádussan ráhkadir doaibmannjuolggadusaid, gč.boazodoallolága 7.kapihtala.

Doaibmannjuolggadusaid ulbmil lea sihkkarastit ahte orohaga guohtoneatnamat geavahuvvojtit ekologalaš guoddevašvuoden. Orohatstivra galgá ovttasráđiid siidaosiid jodiheddjiiguin čielggadit movt sii ovttas sáhttet geavahit guohtumiid mat sis leat, ja galget soahpat alimus boazologu maid orohaga guohtoneatnamat girdet. Buot orohagat Romssas leat mearridan alimus boazologu orohagaide.

Eará dehálaš bargu maid orohatstivrrat galget bargat, lea ráhkadir orohatplánaid, boazodoallolága § 62 mielde. Das daddjo ahte «*Orohatstivra galgá ráhkadir orohatplána mas galget leat orohaga doaimmaid birra dieđut mat leat dárbašlaččat almmolaš plánemis*». Orohatplána sáhttá lea ávkkálaš reaidu ealáhusa ovttasdoaimmas ja suohkaniiguin gulahallamis, jus orohagat čuovvolit servodatdiŋgojumi. Dat sáhttá leat veahkkin áiggebále gávdnat čovdosiid areálasisabahkkemiidda. Buorre ja ođasmahttojuvvon orohatplána sáhttá leat váikkuhangaskaoapmi mii veahkeha árrat čoavdit riidduid areálaáššiin.

Romssa Boazosápmelaččaid Fylkkasearvi bargá ovttas Fylkkamánniin ja Málat suohkaniin prošeavttain mii galgá hukset struktuvraaid gelbbolašvuoden lonohallamii, gulahallamii ja ovttasdoibmii gaskal boazodoalu ja Romssa suohkaniid. Dan barggus lea buriid orohatplánaid ráhkadeapmi Romssa fylkka orohagaide guovddázis. Prošeakta siskkilda guokte suohkana ja dasa gusket vel guhtha eará suohkana. Bargu galgášii loahpahuvvot 2017:s. Lea dehálaš dien prošeavta vásáhusaid fievredit Romssa boazodoalu regionála plánii.

3.4 Guovddáš publikašuvnnat

Boazodoallohálddahus almmuha jahkásaččat «Boazoealáhusa resursarehketoalu»⁶². Dat lea raporta ealáhusa resursadili birra. Raporta hukse oalle muddui daid dieđuide mat bohtet ovdan boazosápmelačča boazodoallodiedáhusas ja boraspirevhágiid buhtadusoħcamien. Raporta čuvge dilálašvuodaid mat gusket guohtunvuđđui, boazolchkui, eallostruktuvrii, buvttadeapmái ja táhpaise. Mielddusoassi čájeha obbalašgovaid ealáhusas, sihke guovlludásis ja orohatdásis, ja maiddái orohatkártaid ja gustovaš rámmanjuolggadusaid mat gusket boazodollui.

Lassin resursarehketoalu rapportaide, gávdno maid «Boazoealáhusa obbalaš rehketdoallu»⁶³. Obbalaš rehketdoallu lea jahkásaš raporta ealáhusa ekonomalaš dili birra, maid šiehtadallanbeliid nammaduvvon Ekonomija lávdegoddi ráhkada vuođđun boazodoallošehtadallamiidda. Obbalaš rehketdoallu čájeha obbalašgovas daid oktasaš árvvuid maid ealáhus lea buvttahan barggu ja kapitála buvttadanfáktoriid geavahemiin. Rehketdoallu čájeha ge dasto oktiibuot olles Norgga boazoealáhusa dietnasiid, goluid ja bohtosa. Lávdegotti čálli lea Eanadoallodirektoráhta boazodoalloossodat.

⁶² 2014-2015 resursarehketoalu gávnnat dáppe: <https://www.slf.dep.no/no/reindriften/for-siendaandeler/publikasjoner>

⁶³ Obbalaš rehketdoallu 2014 gávdno dáppe:
<https://www.slf.dep.no/no/reindriften/reindriftsavtalen/totalregnskapet/regnskap-og-budsjett>

4. Boazodoallu Norggas ja Romssas

Norga lea juogaduvvon 6 boazoguohtunguovlun. Olggobealde sámi boazoguohtunguovllu ii sáhte boazodoaluin bargat almmá earenoamáš lobi haga maid Gonagas addá. Juohke boazodoalloguovlu lea juogaduvvon orohahkan.

4.1 Riekti oamastit bohccuid ja boazoealáhusa organiseren

Dušše olbmuin geain lea mearkavuoigatvuhta, gč. boazodoallolága § 32, lea riekti oamastit bohccuid sámi boazoguohtunguovlluin (geahča kap. 4.2. kárta). Eaktun dasa ahte beassat oamastit bohccuid, lea ahte bohccot gullet muhtun siidaoassái, dahje buohtalas álggahanoassái, maid doaimmaha ovddasvástideaddji jođiheaddji boazodoallolága §§ 10 jnv. njuolggadusaid mielde.

Siidaosiin ipmirduvvo beará dahje eanjkil olmmoš guhte lea oassin siiddas, gč. boazodoallolága § 51, geat barget boazodoaluin maid okta olmmoš dahje náittosbeallelačcat dahje ovttasássit jođihit ovttas. Siidaoasi jođiheaddji ferte orrut Norggas. Siidaoasi ovddasvástideaddji jođiheaddji mearrida gii oažju oamastit bohccuid siidaoasis ja man ollu bohccuid.

Siidan ipmirduvvo joavku mas leat boazoeaiggádat mat doaimmahit boazodoalu ovttas dihto eatnamiin. Láhka earuha geassesiiddaid ja dálvesiiddaid.

Juohke orohagas galgá leat orohatstivra. Orohatstivra válljejit orohaga jienastanvuoigatvuodalačcat. Orahaga jahkečoahkkin vállje stivraovdaolbmo. Orohatstivra doaibma lea fuolahit orohaga boazoguohtumiid lágaid ja doaibmanjuolggadusaid mielde. Orohatstivra ovddasta orohaga bcazodoalloberoštumiid. Orohatstivra sáhttá earret eará dahkat soahpamuša, áššáskuhttit ja áššáskuhttojuvvot orohaga boazodolliid namas orohaga oktasaš ássiin. Dat guoská maid eanangáhttenáššiide vaikko dat eai guoskkaše ge buot boazodolliide. Dat almmotge ii hehtte ovttaskas siiddaid dahje boazoeaiggáidiid fuolaheamis iežaset erenoamáš beroštumiid

4.1.1 Doaibmannjuolggadusat

Boazodoallolága § 57 vuodul galget mearriduvvot doaibmannjuolggadusat orohaga resurssaid hálldašeapmái ja geavaheapmái. Doaibmanjuolggadusat galget sihkarastit orohaga guohtumiid ekologalačcat guoddi geavaheami ja galget sistisdoallat dárkilit njuolggadusaid earet eará guohtungeavaheami, boazologu, gárdiid, áiddiid ja eará oktasaš rusttegiid geavaheami ja bajásdoallama birra, mohtarfievrruid geavaheami ja bargogeatnegasvuodaid ja investeremiid juogu birra.

Doaibmannjuolggadusain galgá mearriduvvot alimus boazolohku juohke geassesiidi.
Boazolohku galgá mearriduvvot daid guohtoneatnamiid ektui mat guđege siiddas leat.
Doaibmannjuolggadusain galgá dárkilit čilget jođihan ja guohtumii guoski árvvoštallamiid mat leat mearriduvvon boazolohkui vuodđun. Orohatstivra ráhkada doaibmannjuolggadusaid ja daid dohkkeha fylkkamánni, ja lea boazodoallostivra mii dohkkeha boazologu maid doaibmannjuolggadusain leat mearridan. Doaibmannjuolggadusat leat priváhtarievttálaš siskkáldas dokumeanttat oaivvilduvvon orohagaid geavaheapmái. Doaibmannjuolggadusat eai leat ge dasto dokumeanttat mat lea almmolačcat gávdnamis. Dan gal leat orohatplánat.

4.1.2 Orohatplána

Orohatstivra galgá maid ráhkadir *orohatplána* orohahkii mas galget leat orohaga doaimmaid birra dieđut mat leat dárbašlaččat *almmolaš plánemis*, gč. boazodoallolága § 62.

Orohatplánas galgá čilget orohaga johtinvieruid, áigodatguohtumiid, guottetbáikkiid jnv., makkár dárbašlaš fievrut geavahuvvojut, guđiid meahccefievrruid orohat geavaha ja vejolaš áigeráddjejuvvon helikoptera dahje eará áibmofievrru geavaheami. Maiddái bievlavuodjin fievruid doaibmannjuolggadusaid galgá plánas čilget. Seammaláhkái galgá čilget buot bistevaš áiddiid ja rusttegiid, ja dan muddui go vejolaš maiddái gaskaboddosaš áiddiid ja rusttegiid ja vejolaš guohtunguovlojuoguid.

Suohkaniidda, fylkkasuhkanii ja fylkkamánni berre dieđihit plánabarggu birra ja dan válidosisdoalu birra ovdal go dat dohkkehuvvo⁶⁴. Dohkkehuvvon plána galgá sáddejuvvot suohkaniii, fylkkasuhkanii ja fylkkamánni, ja maiddái guoskevaš ránnjáorohagaide.

4.2 Boazodoallu Norggas - váldotállat

Boazoguohtuneatnamat main jođihuvvo sámi boazodoallu leat sullii 40 % Norgga eanaareálas, Finnmarkku rájes davvin ja lulás gitta Engerdal rádjái Hedmárkkus. Vuollel 3000 olbmo leat čadnon sámi boazodollui.

Lagabui 140 suohkaniin dán riikkas lea boazodoallu suohkanrájiid siskkobealde. Leat birrasii 250 000 bohccó giđđaealus⁶⁵, ja dain leat badjel 185 000 Finnmarkkus. Boazodoalus Finnmarkku lulábeale guovluin leat unnán variašuvnnat jagis jahkái, muhto Finnmarkkus gal sáhttá boazolohku muhtun áiggiid rievddadit. Miessešaddu, táhpat ja man ollu njuovvá leat sivvan rievddademiide. Ealus leat sullii 74 proseantta álddut, 20 proseantta čearpmahat ja 6 proseantta varrasat.

Gaskamearálaččat njuvvojuvvo riikadásis 33 proseanta giđđaealus – dahje birrasii 85.000 bohccó jahkásacčat. Jus gaskamearálaš deaddu lea 22,5 kilo, de dahká dat 1900 tonna njuovvanhivvodaga. Boazoeaiggádat njuvvet birrasii 300 tonna priváhta atnui, loahppahivvodaga vuvdet márkanii – dain birrasii 20 registrerejuvvon njuovahagain mat leat Norggas. Dábálaš jagis sáddejuvvo birrasii 1100 tonna bohccobiergu márkanidda, buktagat mat leat iešguđet dásis gárvistuvvon.

4.3 Romssa golmmaoasat boazodoallu

Boazodoalu eanageavaheapmi Romssas lea viiddis ja dat čuovvu eanas áiggi bissovaš vieruid, muhto rievddada jagiáiggiid mielde ja maiddái jagis jahkái. Boazodoallu jođihuvvo goasii miehtá Romssa fylkka, earret muhtun sulluid mat eai gula Romssa boazodoalloguvlui, omd. Grytøya, Dyrøya, Rolla ja Andørja. Romssa boazoguohtuneatnamiin lea Stongelandshalvøya ráfäidahttojuvvon, muhto sierra láhkaásahus addá lobi guođohit doppe dálvet jus lea earenoamáš váttis guohtundilli. Leaŋgáviikanjárga ja Davvi-Sállir gullet Romssa boazoguohtunguvlui, muhto eai gula dál guđege orohahkii.

⁶⁴ Romssa fylkkasuhkan ii oaččo diekkár dieđuid. Orohatplánat eai leat fylkkasuhkanii ge sáddejuvvon.

⁶⁵ Mii mearkkaša ovdal guotteha.

Romssa fylkkas lea golmmaoasat boazodoallu. Vuosttažettiin lea Romssas fásta boazodoallu, mas leat 14 birrajagi orohaga mat gullet Romsa fylkii ja muhtun muddui Nordlándda fylkii. Leat maid golbma Oarje Finnmarkku orohaga main lea geasseorohat Romssa boazoguohtuneatnamiin. Nuppádassii guoská Romsii maid Norgga ja Ruota rádjerasttildeaddji boazodoallu. Leat njeallje ruota čearu main leat geasseguohtumat norgga bealde. Goalmmádassii lea rádjerasttildeaddji boazodoallu gaskal Finnmarkku ja Romssa, leat 12 Oarje - Finnmarkku orohaga main leat geasseguohtumat Davvi-Romssas. Romssa boazodoallu, su variašuvnnaiguin, čilgejuvvo dárkileappot iešalddis plánas.

Lea dasto dehálaš earuhit Romssa fylkka ja Romssa boazodoalloguovllu. Boazoguohtumat čuvvot eará rájiid go fylkkarájiid.⁶⁶ Romssa davimus suohkanat; Návuotna, Ráisa, Skíervá ja muhtun muddui maid Gáivuotna, gullet Oarje-Finnmarkku boazodoalloguovlui. Lulimus guovlluin lea Romssa boazodoalloguovlu Nordlándda fylkkaráji siste (6 suohkana Nordlánddas). Njealji Romssa orohagas leat guohtumat Nordlándda fylkkas. Dasa lassin leat 3 orohaga Romssa boazodoalloguovllus main leat dálveguohtumat Oarje-Finnmarkkus (Guovdageainnus). Ruotabeale čearuin lea ges dan sadjái riekti geasseguohtumiidda guđa guovlluin Romssa fylkkas (ja Romssa boazodoalloguovllus). Oktiibuot guoská Romssa boazodoallu 26 suohkanii guovtti fylkkas ja guovtti riikkas.

Oktiibuot leat jahkásáčcat birrasii 90-100 000 bohcc geasseguohtumiin Romssas. Riseth dieđuid mielde (2016) lea lagabui 90 % fylkka bohccuin, ja nu maiddái eanas oasis boazosámiin, dálveorohat eará báikkis, juogo ránnjáfylkkas dahje ránnjárikkas. Dat boahá das go Romssas leat eanet go doarvái geasseguohtumat, muhto unnán dálveguohtumat fylkka areálaid siskkobealde.

Romssa guohtuneatnamat leat Norgga buoremus geasseguohtumiid searvvis. Boazodoalu obbalaš rehketdoalus skábmamánuus 2014 oaidnit ahte Romssa boazodoalloguovllus ledje 2014:s nubbin alimus gaskamearálaš njuovvandeattut olles riikkas, md 29,3 kg.

4.4 Orohagat mat gullet Romssa boazodoalloguovlui
Buot 14 orohaga mat gullet Romssa boazodoalloguovlui leat mearridan ahte alimus lobálaš boazolohku giđđaealus galgá leat oktiibuot 14 950.

Boazodoalu obbalaš rehketdoallu (raporta nr. 6/2016)⁶⁷ čájeha ahte Romssa boazodoalloguovllus ledje 48 siidaosi ja 73 jahkebarggu. Leat oktiibuot birrasii 200 olbmo, oktiibuot bearashahtuiguin mat gullet dán ealáhussii.

Lulábealde manná Romssa boazodoalloguovlu Nordlándda ráji siskkobeallái. Viđa orohagas mat gullet Romssa boazodoalloguovlui leat maid guođohanrievtit Nordlándda fylkkas. Dat leat Gielas, Roabat, Kanstadfjord/Vestre Hinnøy, Kongsvikdalen ja Tjeldøy.

⁶⁶ Areálahálddašeapmi čuovvu ajkke fylkkarájiid, nu ahte Romssa Fylkkamánni hálldaša Romssa davimus suohkaniid eatnamiid, ja Nordlándda Fylkkamánni hálldaša daid guohtuneatnamiid Romssas mat mannet Nordlándii, gč. kap 3.

⁶⁷

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/reindriften/reindriftsavtalen/totalregnskapet/regnskap-og-budsjett>

Obbalaš govva mičájeha Romssa boazodoalloguovlluid ja daidda guoskevaš suohkaniid orohagaid. Gálđu: Reindrift.no

Orohat	Suohkanat gos leat boazoguohtumat
34 Gánsavuotna/Kanstadfjord/Vestre Hinnøy	Lodek ¹ , Hadsel ¹ , Sortland ¹ , Giehtavuotna, Dielddanuorri ¹
36 Dielddasuolu/Tjeldøy	Dielddanuorri ¹
23 Skirtoláhku/ Kongsvikdalen	Giehtavuotna, Dielddanuorri ¹ , Harstad
22 Roabavuotna/Grovfjord	Evenášši ¹ , Narviika ¹ , Rivttát, Skániid, Dielddanuorri ¹
16 Lulli- Sážžá	Ránáidsuolu, Doasku, Berg, Leangáviika
15 Davvi-Sážžá	Leangáviika, Berg
14 Sállir	Romsa
12 Ráneš/Ringvassøy	Romsa, Gálsa
13 Ruobbá/ Rebbenesøy	Romsa, Gálsa
10 Várdnasuolu/Vanneý	Gálsa
17/18/27 Meavki/Stuoranjárga (Tromsdalen)	Romsa, Báhccavuotna, Málatvuopmi
24 Helligkogen	Gáivuotna, Omasvuotna
20/30 Stállonjárga	Divrrát, Orješ-Ráisa, Beardu, Siellatgielda, Málatvuopmi, Leangáviika
21 Gielas	Rivttát, Loabát, Siellatgielda, Beardu, Narviika ¹
Geasseorohagat	
11T Ráidná/Reinøy	Romsa, Gálsa
19/32T Ivgoláhku /Lakselvdal/Lyngsdalen	Ivgu, Omasvuotna, Báhccavuotna, Romsa
33T Ittunjárga	Ivgu

1) Suohkanat Nordlándda fylkkas.

Oktavuođadieđut Romssa boazodoallogoullu orohagaide ja čearuide gávdnojít Romssa Fylkkamánnis⁶⁸. Seamma guoská maid Oarje-Finnmárku boazodoallogoullu orohagaide main lea geasseorohat Davvi-Romssas⁶⁹.

4.5 Čearut main leat geasseguhtumat Romssa fylkkas

Njealji ruotabeale čearus («orohagain») ; namalassii Talma, Sárevuopmi, Lávnnjituopmi ja Könkämä, lea guođohanriekti Norggas miessemánu 1.beaivvi rájes čakčamánu 14.beaivái. Ii leat mearriduvvon alimus lobálaš boazolohku daid ealuide mat bohtet ruota bealde, earret ovta guovllu – Anjavassdalen, gos 9000 lea mearriduvvon alimus boazolohkun. Dan logus eai leat mielde seamma guohunjagi miesit. Dien njealji čearu boazodollui gullet sullii 1000 olbmo.

⁶⁸

<https://www.fylkesmannen.no/PageFiles/495780/Kontaktinformasjon%20til%20reinbeitedistríkter%20og%20samebyer%20i%20Troms%20reinbeiteomr%C3%A5de.pdf>

⁶⁹

<https://www.fylkesmannen.no/PageFiles/495780/Kontaktinformasjon%20til%20reinbeitedistríkter%20tilh%C3%B8rende%20Vest-Finnmark%20reinbeiteomr%C3%A5de.pdf>

Boazodoalu regionála plána lea dehálaš čájehit movt Norgga ja Ruota rádjerasttildeaddji boazodoallu lea ovdánan historjjálačat 1751 Lapekodicillena rájes otnážii. Lea maid dehálaš dárkileappot geahčadit čearuid ja Ruota boazodoallopoltihka váladolinnjáid.

Ruotabeale čearut

Čearru	Orohat	Suohkan
Könkämä	Tamok/Rosta	Omasvuotna, Málatvuopmi ja Báhccavuotna
Lávnnjituopmi	Dieváidvuovdi/Dividalen	Málatvuopmi
Sárevuopmi	Anjavassdalén ja Álddesjávri/Altevatn	Málatvuopmi ja Beardu
Dálbma	Salvvassváaggi/Salvasskaret ja Álddesjávri/ Altevatn	Beardu

4.6 Rádjerasttildeaddji boazodoallu gaskal Finnmarkku ja Romssa Davimus suohkanat Romssa fylkkas, Návuotna, Ráisa, Skiervá ja muhtun muddui Gáivuotna, gullet Oarje-Finnmarkku boazodoalloguvlui. Davimus oassi Romssa fylkkas lea ge dasto eanas geasseguohutun 12 Oarje-Finnmarkku orohagaid bohccuide, geaid dálveguohutumat lea Guovdageainnus.

Buot orohagaid guodohanáigi dáppe lea gaskal njukčamánu 1.beaivvi ja juovlamánu 31.beaivvi, earret Ráidná orohaga, masa lea mearriduvvon guodohanáigi cuonjománu 15.beaivvis skábmamánu 15.beaivái.

Boazodoalu 2014 obbalaš rehketdoallu čájeha ahte gaska- ja oarjejohtolagas⁷⁰ Guovdageainnus leat 54 siidaosi ja 88 jahkearggu. Oktiibuot birrasii 670 olbmo leat čadnon dien ealáhussii. Alimus lobálaš mearriduvvon boazolohku dien guoktenuppelohkái orohaga giđđaealuin lea 39 800 bohcco.

Geasseguohutumat Davvi-Romssas

Orohat	Suohkan
Áborášsa	Návuotna
Árdni/Gávvir -	Skiervá
Beahcegealli	Ráisa
Cohkolat ja Biertavárri	Gáivuotna ja Ráisa
Fávrosorda	Ráisa ja Návuotna
Orda	Návuotna
Silvetnjárga	Návuotna
Skárvággi	Gáivuotna
Spalca	Návuotna

4.7 Boazodoalu ealáhusorganiseren

Norgga bealde lea boazodoallu organiserejuvvon Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvvi (NBR) bokte⁷¹. NBR šiehtadallá stáhtain jahkásaš boazodoallošiehtadusa. NBR:s lea

⁷⁰ Oarje-Finnmarkku boazodoalloguvlu lea juogaduvvon golmma sadjái; nuortajohtolat, gaskajohtolat ja oarjejohtolat.

⁷¹ <http://www.reindriftsame.no/>

báikkálaš searvi Romssas, Romssa Boazosápmelaččaid Fylkkasearvi. Lea maid báikkálaš NBR searvi Guovdageainnus, Guovdageaidnu Johtisámiid Seearvi.

Ruotabeale boazosámiid organisašuvdna lea Ruota Sámiid Riikkasearvi (RSR)⁷².

Orohagat mat gullet Romsii.

⁷² <http://www.sapmi.se/>

5. Plánabarggu ulbmil ja fáttát

Plána-ja huksenlága § 4.1 mielde, galgá plánaprográmma čilget plánabarggu ulbmila, plánaproseassa ja dan áigemeriiid ja oasálastimiid, movt mieldeváikkuheapmi lágiduvvo, earenoamážit joavkkuid ektui maidda dat jáhkrimis earenoamážit guoská, makkár molssaeavttut árvvoštallojuvvojat ja makkár čielggademiide orro dárbu.

Regionála plána galgá sisttisoallat plánačilgehusa mas leat váikkuhančielggadeamit, vejolaš plánamearrádus (at), vuhtiiváldinguovlluid fáddákárta ja njuolggadusat ja strategijat boahttevaš eanageavahepmái. Dasa lassin boahtá doaibmaprógramma. Doaibmaprógramma galgá árvvoštallat makkár čuovvoleami plána gáibida, meroštallat resursadárbbuid ja čujuhit ovddasvástideaddji orgána ja ovttasbargoguimmiid plána čađahepmái.

5.1 Ulbmil

Váldoulbmil Romssa boazodoalu regionála plánain lea oažžut áigái guhkeságásaš ja ollislaš plána ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš guoddevaš boazodollui Romssas. Plána galgá sihkkarastit boazodoalu eatnamiid ja ealáhusa ovdánandárbbuid sámi kultuvrra, árbrevieruid ja dološ vieruid vuodul, ja seammás maid vuhtiiváldit dan ahte boazodoalu beroštumit vihkkelallojuvvet eará servodatberoštumiid ektui.

Plánabarggus ferte geahččat Romssa boazodoalu mihtilmasuodžaid – dan vuolde maid rádjerasttildeaddji boazodoalu.

Plána galgá yeahkehít skáhpott eanet dieđuid ealáhusa birra, sihke hálddaħusaide ja muđui ge álbmogii.

Plána galgá láhčit dili eanet ovttasbargui ja eanet ollislaš ja vuordevaš hálddašeapmái rastá báikkalaš, regionála ja našuvnnalaš hálddašan- ja sektorrajiid. Dehálaš čoavddasánit leat ovttasdoaibma, luohttevašvuhta ja ipmárdus.

Plána galgá láhčit saji máhttovuđot ceahkkálasti hálddašeapmái, mii vuhtiiváldá boazodoalu mihtilmasuodžaid, boazodoalu eanageavaheami ja sihkkarastá johtingeainnuid iešguđetge jagiáiggi guohtumiidda. Dat mearkkaša ahte odđa doaimmat galget árvvoštallojuvvet dan ektui makkár eatnamiid boazodoallu geavaha guđege áiggi jagis ja galget vuodđuduvvot duođaštuvvon geavahepmái ja máhttui. Plána galgá ovdanbuktit oaiviliid huksemiidda, doaimmaide ja ráfehuhtimiidda.

Plána galgá leat vuodđun eanet dárkilit plánemii suohkandásis mii guoská boazodollui. Plána ulbmil lea ovdanbuktit dan ahte dárkilit areálaplánen boazodoalu ektui, galgá dahkkot váldosuohkaniid plána-ja huksenlága (plána-) njuolggadusaid mielde ja vejolaččat boazodoalu regionála plána mearrádusaid mielde. Dan sáhttá dahkat ovdamarkkadihce dakko bokte ahte merket guovlluid mat leat earenoamáš dehálaččat boazodollui. Diekkár plánat sáhttet leat juohke suohkanis (suohkanplánabarggut), dahje dat sáhttet čuovvut orohagaid juohkima (suohkangaskasaš plánat). Jus vállje merket guovlluid mat eat earenoamáš dehálaččat boazodollui, de dat ii galgga mearkkašit dan ahte eará guovllut eai leat dehálaččat boazodollui.

Dál meannuduuvvojat jahkásaččat 5-600 sierralohpeášši ja 250-300 regulerenplána mat gusket suohkanplánaide Romssas. Ollu dain guoskkahit boazodoalu. Ulbmilin lea ahte boazodoalu regionála plána galggašii leat yeahkkin geahpedit sierralohpeáššiid mat čuhcet boazodollui.

Lea maid ulbmil oažžut eanet ollislaš hálldašanpraksisa mii guoská sierralobiide ja boazodoalloberoštumiide Romssa suohkaniid regulerenplánain.

Plána galgá, nu guhkás go vejolaš, dan barggu mielde mii dahkko našuvnnalaččat, nannet digitála kártabargguid, ja oažžut kárttaid mat čájehit iešguđetlágan sisabahkkemiid boazodoalloguovlluin. Diekkár kárttat bohtet šaddat dehálaš vuodđun eanet dárkilit plánemii. Daid sáhttá geavahit hálldahusain ja ođđa sisabahkkemiid árvvoštallamiin. Kárttat berrejít addit vejolašvuoda árvvoštallat oktiibuot váikkuhusaid maid iešguđetlágan luondduduhtadeamit dahket. Kárttat galget maid obbalaš govas čájehit movt boazodoallu geavaha eatnamiid. Dat boahtá leat veahkkin oažžut eanet diehttevašvuoda sihke boazoealáhussii ja eará ealáhusaide ja geavaheddiide, ja maiddái plánaeiseválddiide. Kártavuodđu berre oktiiheivet ealáhusa iežas orohatplánaide.

Boazodoalu regionála plána sáhttá maid leat reaidun oainnusindahkat regionála dárbbuid ja našuvnnalaš eiseválddiid hástalusaid dassážii ođđa boazoguohtunkonvenšuvdna gaskal Norgga ja Ruota mearriduvvo (vejolaččat čuovvoluvvo). Plánabargguid bokte, ja šihttojuvvon plána dohkkehemiin, sáhttá bohtosiid gaskkustit ja nu sáhttit váikkuhit mearrádusuđđui. Seamma dárbu lea maid ovdanbuktit ja sirret áigeguovdilis váttisvuodačuołmmaid mat gusket rádjerasttildeaddji doaimmaide, vai daid sáhttá lágidit našuvnnalaš eiseválddiide. Rádjerasttildeaddji ovttasbargu Ruota rádjeguoıluin regionála dásis sáhttá maid leat ávkkálaš. Nu maiddái dat ahte nannet ovttasbarggu dain surgiin main ealáhusas leat oktasaš beroštumit goappešat bealde riikkarájiid ja fylkka-/leanarájiid.

Mii guoská dasa maid plána čállá rámmaid ja njuolggadusaid birra mat gusket boazodollui, čujuhit kap. 2-4 čilgehusaide. Lea dehálaš ipmirdit ahte dát plánabargu ii sáhte addit ođđa vuogatvuodđaid dahje váldit eret vuogatvuodđaid mat boazodoalus leat, muhto baicca vuhtiiváldit rivtiid mat juo leat.

5.2 Plána viidodat

Romssas jodihuvvo boazodoallu rastá suohkan-, fylkka- ja riikkarájiid. Danin ferte ge geahččat sihke eanageavaheami ja sisabahkkemiid váikkuhusaid, ja maiddái ealáhusa ovdánandárbbuid stuorát oktavuođas, gč. kap. 4.

Dán plána viidodat lea liikká dušše Romssa fylkka eatnamat. Danin ii govčča ge plána olles dan viidodaga mii lea Romssa boazodoalloguovlu boazodoallolága mielde. Dasto ii govčča ge regionála plána olles dan guovllu gos ollu orohagat leat.

Dat ii leat gal buoremus čoavddus, muhto seammás čájeha dat dan ahte plána-ja huksenláhka galgá mihá eanet válđojuvvot atnui boazodoalu suodjalan-ja ovddidanbargguin ja ahte lea vuosttaš geardi go ráhkaduvvo regionála plána boazodoalu váste.

Plána galgá giedħahallat Dálmma, Kónkämä, Sárevuomi ja Lávnnejtuomi čearuid norggabalee guohitunguovlluid Romssas, danin go lea Norgga láhkaaddin, dan vuolde maiddái plána-ja huksenláhka, mii regulere sin ealáhusjođiheami norgga bealde ráji.

Vaikko olles Romssa fylkka ii leat ge dál boazoguohtunguovlu, de lea liikká plána ráhkaduvvon olles Romssa fylkka váste, danin go boahtteáiggis sáhttet boazoguohtunguovllut rievdat.

Jus mat lea viehka stuora spiehkastat gaskal plánaviidodaga ja boazodoalu juohkima ja organiserema, de lea hui dehálaš ahte lea buorre ovttasbargu gaskal ealáhusa ja guoskevaš eiseválldiid Finnmarkkus ja Nordlánddas, ja maiddái ruota bealde. Ovttasbargu Sámedikkiin lea maid dehálaš.

5.3 Plána váikkuhusat

Regionála plána Romssa boazodoalu vaste galgá ráhkaduvvot plána-ja huksenlága vuodul. Regionála plána Romssa boazodoalu vaste galgá phl mielde biddjojuvvot vuodđun regionála, suohkandási ja stáhtalaš plánenbargguide ja doaimmaide Romssa fylkkas. Dat mearkkaša dan ahte plána ásaha gaskaneas geatnegasvuodaid dan čađaheamis ja čuovvoleamis.

Makkár juridikhalaš váikkuhusat regionála plánas sáhttet leat, vuolgá das makkár váikkuhangaskamiid loahpalaččat mearridit pláni, muhto váikkuhangaskaoamit leat liikká oaivvilduvvon dušše bagadeaddjin, suohkaniid plánabargguide stivrenreaidun ja vuodđun vuostecealkámušaide plána-ja huksenlága áššiin. Plána bohtet maid ovdan huksenberostedđiid ja eará geavaheddjiid politihkalaš signálat geat geavahit eatnamiid maid boazodoallu geavaha. Vejolaš plánamearrádus lea juridikhalaččat čadni mearrádus.

5.3.1 Regionála plána areálageavaheami njuolggadusaiguin

Boazodoalu várás regionála plána galget mearriduvvot eanageavaheapmái njuolggadusat. Ulbmilin lea váldit vuhtii našuvnnalaš ja regionála doahtalusaid ja beroštumiid boazodoalu ektui. Njuolggadusat galget leat vuodđun suohkaniid plánenbargguin. Vuostálasvuodđadilli lea vuodđun vuostecealkámušii.

Sáhttá ovdamearkkadihte leat vuogas ráhkadir njuolggadusaid mat mielddisbuktet dan ahte suohkanat iežaset areálaplániin galget sirret *vuhtiiváldinguovlluid* gos vuhtiiváldet boazodoalu beroštumiid, geahča sullasaš ášši Romssa eanadoalu regionála plána 2014-2025⁷³. Plánaproseassa čielggada lea go vejolaš ja/dahje sávahahtti ráhkadir diekkár *vuhtiiváldinguovlluin* kárttaid (gč. Phl § 11-8), oassin boazodoalu regionála pláni⁷⁴. De boahtá leat lunddolaš čuovvolit dien mihá dárkileappot suohkaniid plánaproseassain.

5.3.2 Regionála plánamearrádusat

2008 Plána- ja huksenláhka addá regionála eiseválldiidie vejolašvuoda dahkat gaskaboddosaš plánamearrádusaid, mat galget caggit dakkár doaimmaid álggaheami dahje rievdan eanageavaheami, mii lea regionála plána mearriduvvont eanageavahannjuolggadusaid vuostá.⁷⁵ Regionála plánamearrádus galgá biddjojuvvot vuodđun ođđa plánaid ráhkadeapmái ja dan vuodul sáhttá ovddidit vuostecealkámuša jus čuožžila vuostálasvuodđadilli. Dat gusto maiddái ovddabeallái ovdalaš regulerenplánaid, viessohuksenplánaid, suohkanoasseplánaid ja suohkanplánaid.

⁷³ Romssa eanadoalu regionála plána 2014-2025 mearkkaša regionála plánanjuolggadus dan ahte suohkanat galget kártet eanadoalu válđoguovlluid ja sajáiduhttit válđoguovlluid *eanadoalu vuhtiiváldinguovlun* suohkana areálaplána.

⁷⁴ Dat lea dahkon Heiplána - Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei. Se <http://www.heiplanen.no/files/plandokument.pdf>

⁷⁵

https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kmd/veiledninger_brosjyrer/2009/temaveileder-reindrift-og-planlegging-et/4-Reindrift-i-plan/id592373/

Regionála plánamearrádus sáhttá ovdamearkkadihte leat áigeguovdil boazodoalu earenoamáš dehálaš guovlluid giedahallama oktavuođas. Viidáseappot sáhttá maid leat áigeguovdil geavahit regionála plánamearrádusa sihkkarastit boazodoalu siskkáldasstruktuvraaid, nugo johtingeainnuid, čohkkenguovlluid jnv. ja daidda guoskevaš guovlluid maid geavahit ealáhusas. Maiddái eará mearrádusaid ferte árvvoštallat. Plánaproseassa čilge lea go sávahahti geavahit regionála plánamearrádusa dán plánabarggus.

5.3.3 Váikkuhusaid čielggadandárbu

Váikkuhusaid čielggadeami láhkanjuolggadus guoská plánaide mat ráhkaduvvojit phl vuodul, ja doaimmaide ja plánaide mat ráhkaduvvojit eará lágaid vuodul, nugo dat boahtá ovdan láhkanjuolggadusa § 2 ja § 3. Váikkuhusčielggademiid láhkanjuolggadusa ulbmil lea sihkkarastit biras-ja servodatberoštumiid plánaid ja doaimmaid ráhkkananbargguin, ja go galgá mearridit galgá go plánaid ja doaimmaid čađahit, ja makkár eavttuid vuodul. Regionála plánaid ja suohkanplánaid oktavuođas, main leat boahttevaš huksemiidda dahje regulerenplánaide njuolggadusat dahje rámmat, main sáhhttet leat mearkkašahti váikkuhusat birrasii ja servodahkii, galgá plánačilgehusas earenoamážit árvvoštallat ja čielggadit – dahkat váikkuhusčielggadeami – movt plána váikkuha birrasii ja servodahkii.

Regionála plánat main leat boahttevaš huksemiidda guoski njuolggadusat dahje rámmat, galget giedhallojuvvot váikkuhančielggadeami láhkanjuolggadusaid mielde, gč. phl. § 4-2 ja FOR-2014-12-19-1726 § 2-a.

Váikkuhusčielggadeapmi galgá čilget váikkuhusaid maid plána sáhttá dagahit ja makkár mearkkašupmi plánanjuolggadusain ja vejolaš plánamearrádusain leat suohkandási dárkilit plánabargui. Váikkuhančielggademiid leat dávjá čuvvon ekonomalaš ja ekologalaš váikkuhusat. Nu guhkás go vejolaš berre dán plánabarggu váikkuhusčielggademiin dadjat juoidá maiddái dan birra makkár kultuvrralaš váikkuhusaid Romssa boazodoalu eatnamiidda ja doaimmaide sisabahkken mielddisbuktá.

5.4 Fáttát ja hástalusat

Boazoeáláhusas leat máŋga buori beali, ja daid ferte loktet oidnosii plánabarggus. Romssa boazodoallu lea dehálaš ealáhus ja lea sámi kultuvrra, giela ja servodateallima materiálalaš vuodđu dan fylkkas ja stuorát sámi oktavuođas. Lassin eanageavaheapmái, lea maid lunddolaš geahčat ja oainnusindahkat boazodoalu nugo ealáhus- ja servodatresursan fylkkas ja báikkálaš servodagain, dan oktavuođas boazodoallu nugo kultuvra- ja giellaguoddi. Ja ferte maid geahčat ealáhusa iežas ovdánandárbbuid sihke ealáhussan, gielalaččat ja kultuvrralaččat.

Ealáhusa ja servodaga hástalusat, gč. plána ulbmila, galget čuvgejuvvot čuovvovaš golmma válhofáttáin:

- Areálahástalusat
- Boazodoallu nugo ealáhusoasálasti
- Kultuvrralaš guoddevaš boazoeáláhus Romssas

5.4.1 Areálahástalusat, sisabahkkemat ja ráfehuhttimat eatnamiin maid boazodoallu geavaha Boazodoallu lea earenoamáš danin go dat jođihuvvo viiddis eanaguovlluin, ja dárbbaša álo eatnamiid. Dat lea rašsi ráfehuhttiid ja sisabahkkemiid vuostá, ja lea álgoálbmotealáhus mas lea riektegáibádus oažžut earenoamáš suodjaleami. Leat stuora hástalusat čadnon dasa ahte nagodit sihkkarastit doarvái eatnamiid guoddevaš boazodollui. Boazodoalloriekti addá lobi diktit bohccuid guohtut váriin, duoddariin ja meahcceeatnamiin, ja dat addá rievtti buot jagiáiggiid guohtumii, ja ahte galget leat dohkálaš johtingeainnut, guottetbáikkit ja ragatbáikkit.

Boazodoalloriekta lea vuodđduuvvon áiggiid čađa geavaheapmái. Lassin iešalddis guođohanriektái, lea boazosápmelačain lohpi cegget áiddiid ja gárddiid maid dárbbašit iežaset bargguin. Sis lea maid lohpi disponeret saji guođohanbarttaide, godiide ja masa ain lea dárbu go galgá juostá orrut ja vurkkodit biergsiid, ja galget maid sáhttít geavahit dárbbašlaš fievrruid ja fievrredangaskaomiid, almmatge vissis ráddjejuvvomiiguin ja eanemus lági mielde fásta luottaid mielde.

Boazodoallu lea dat mii geavaha eanemus meahcceuovlluid Romssas. Ovdalaš áiggiid sáhtii boazodoallu oalle okto geavahit viiddis guovluid, muhto dál lea mihá garrisit gilvu eatnamiid geavaheami alde. Plánas ferte čilget makkár riidduid earáid meahcgegeavaheamit mielddisbuktet boazodollui ja makkár miellaguottut ja mekanismmat leat čilget diekkár eanariidduid ja ráfehisvuodaid.

Dás vuolábealde namuhit oahpes ovdamearkkaid mat čájehit makkár diliin boazodoallu lea vásihan areálariidduid:

- Energijahuksen, elfápmui fievrredanlinnjáid ceggen ja teleinstallašuvnnat
- Boraspirehálddašeapmi
- Eanadoallu, vuovdedoallu ja meahcástanealáhusat
- Mátkealáhus
- Bivdu, guolásteapmi ja olgoeallin, falástallan ja olbmuid vánnddardeapmi, mátkelahtuid merken
- Mohtorjohtolat
- Mineráladoaimmat
- Suodjalusulbmilat
- Johtalusdoaimmat
- Áhpedoallu
- Petroleumdoaibma

Listui sáhtášii vel eanet lasihit, muhto dat čájeha beroštumiid ja areálariidduid maid plána ferte geahčadit.

5.4.2 Boazodoallu nugo ealáhusoasálaš

Árvohákkan

Boazodoallu ovddasta buoremus arktalaš, luonddu biebmobuvttadeami, ja odne lea hui stuora johtu bohccobirgui. Dat sáhttá boahtit das go bohccobiergu heive bures dan borramušjerrui mii dál lea, namalassii go ohcalit «luondduvuđot, ekologalaš ja lahka buvttaduvvon biepmu».

Árvohákkan vejolašvuodat leat mihá buorebut go dat mii dál geavahuvvo. Liikká leat das maid mearit man ollu bierggú sáhttá buvttadit. Dat lea čadnon earet eará dasa ahte juohke

orohagas lea mearriduvvon alimus boazolohku. Eará fákторат mat gusket ealáhusa ovdánanvejolašvuodenäide, leat eatnamiid duohtadeamit, mii mearkkaša dan ahte boazodoalu eatnamat gáržžiduvvovit. Maiddái bohccuid massin boraspriide lea gáržžideaddji fákтор mii ferte namuhuvvot plánas. Seamma guoská maid dasa ahte dávjá lea unnán áigi ja unnán resursat dáistalit sisabahkken áššiiguin, almmolaš plánabargguiguin ja táhpaiguin maid boraspiret dahket.

Árvoviđjeanalysa (Riiseth 2016) meroštallá ahte Romssa boazodoalu ollislaš vuovdima obbalaš árvvu lea sullii 50 miljovnna ruvnno jahkái. Vaikko leat ge lunddolaš rájit das man ollu biergu sáhttá buvttadit, de leat stuora vejolašvuodat bargat suorgedoaimmaiguin. Muhto liikká leat das maid rájit man viiddis suorgedoibaibma sáhttá leat ovdal go dat čuohcá árbeviolaš boazodollui. Plánabarggus ferte dieid diliid čuvget, ja geahččat movt servodat sáhtášii doarjut suorgedoaimmaid (lassin daidda mat leat boazodoallošiehtadusas/Boazodoalu ovddidanfoanddas).

Lotnolasealáhus

Romsii gullevaš boazodoalus leat máŋga buorit ovdamarkkat mat čájehit innovatiiva ja odđaháhkan birrasiid. Dan oaidnit bohccobierggü viidáseappot gárvvisteamis, ja maiddái das ahte boazodoallu ja turisma lotnolasealáhussan lea šaddan eanet dábalaš. Dás leat viidánanvejolašvuodat go geahččá dan ektui man ollu dálveturisma lea lassánan Romssas. Dat rahpá stuorát vejolašvuodenäid boazosámiide jodihit lotnolasdoaimmaid, seammás go boazodoalu mearkkašupmi ollislaš mátkealáhusas lassána mearkkašahti ollu. Maiddái boazosámiid giella-ja kulturmáhttu sáhttá leat vuodđun ealáhusovddideapmái. Seamma guoská maid boazodoallu oahppan- ja fuolahanbáikin.

Jáhkkimis buvttášii viidát ovttasbargu, mii guoská oktasaš hástalusaide iešguđet surgiin ja iešguđet osiid gaskkan Romssa boazodoalus, vel buoret ovdánanvejolašvuodenäid. Dat soaittášii bukit buori ávkki dilálašvuodenäide main dál lea eanet gilvaleapmi ja riiddut. Dieid diliid ferte dárkleappot geahččadit go bargá viidáseappot boazodoalu regionála plánain.

5.4.3 Kultuvrralaš guoddevašvuohtra

Árbeviolaš boazodoallu lea okta sámi servodaga váldealáhusain. Romssa boazodoallu lea hui dehálaš vuodđu sámi kultuvrii, gillii ja ealáhus-ja servodateallimii, ja lea maid dehálaš sámi servodagaide Finnmárkkus ja ruota bealde.

Boazodoallo doaibmá dál sihke gávppálaš – ja kulturguoddi gaskasaš ealáhussan. Dat lea sihke ealáhus ja eallinvuohki. Ealáhussan lea boazodoalus sihke barggaheaddji ja árvoháhkan doaibma. Dat lea maid okta hárvenaš kulturspesifihkka ealáhusain mii lea veahkkin bisuheamen ja ovddideamen sámegiela ja kultuvrra viiddis ipmárdusas, ja maiddái dan ahte árbemáhttu seailluhuvvo.

Nugo namuhuvvont2.kapihtalis, de lea ekologalaš guoddevaš, ja muhtun muddui maid ekonomalaš guoddevaš doahpaga sisdoalu čielggadeapmi joavdan mihá guhkkelidda go kultuvrralaš guoddevašvuodenäide doahpaga ipmirdeami ja ja sisdoalu čilgen. Kultuvrralaš guoddevašvuodenäide doahpaga čilgen Romssa oktavuođas boahhtá leat earenoamáš dehálaš oassi plánabarggus. Dáidá leat dárbu geahččadit dan sihke viidodaga dáfus (iešguđet osiid Romssa boazodoalus), áiggi vuollái ja kapasitehta hárrái (man ollu olbmot boazodoalus leat mielde).

Plánabarggu kulturipmárdus ii siskkit duše ideálalaš kulturovdanbuktimiid ja materálalaš kulturvuodu, muhto maiddái giela, bivttasvieruid ja duoji, biebmovieruid, bearáš-ja

fuolkeárbevieruid, váttisvuodaid čoavdinstrategijaid ja siidadoalu ja báikedoalu árbemáhtu⁷⁶ ja maiddái verddevuoða. Listui sahtášii vel eanet lasihit, das lea maid mielde sohkabeale- ja buolvadimenšuvdna, dan vuolde maid kulturjoatkevašvuoda gažaldat. Plánabargu galgá nu guhkás go vejolaš identifiseret kultuvrralaš guoddevašvuoda indikáhtoriid Romssa boazodoalus, regionála ja báikkálaš duogášgovas.

Siskkáldas oktiigullevaš guoddevašvuodadoahpagiid sáhttá iešguðetlágje ipmirdit. Orro leamen nu ahte stáhta bidjá eanemus deattu ekologalaš guoddevašvuhtii. Seammaládje orro gis Sámediggi ja vejolačcat maid ieš ealáhus (NBR) bidjamin eanet deattu kultuvrralaš guoddevašvuhtii.

Dán plánabarggus áigut mii identifiseret guoddevašvuodadoahpaga iešguðet osiid, muhto maiddái daid ovttasoaimma, go muhtun dihto guovllus (orohatdásis) sáhttá iešguðet osiid deattuheapmi spiekastit duohta dilis.

5.4.4 Váilevaš máhttu

Boazodoallu lea mánngadáfot ealáhus. Dan joðihanvierut leat ollu faktoriin gitta mat áiggiid mielde rivdet. Maiddái boazodoalu hálldašeapmi ja lágat mat gusket boazodollui, dáid searvvis maid álbmotrievttalaš vuodðdu, lea ollu rievdaduvvon manjemus logi jagis.

Hálldahusas ja álbmogis muðui lea iešguðetlágan máhttu ja diehtu boazodoalu birra. Seamma lea maid iešguðetge huksenberošteddiin.

Guovddáš ulbmil plánabargguin lea lasihit máhtu boazodoalu birra obbalačcat ja earenoamážit Romssa boazodoalu birra.

5.5 Čielggadandárbbut

Plánabarggu oktavuoðas lea ráhkaduvvon obbalašgeahčastat mii čájeha oasi našuvnnalaš ja internašuvnnalaš láidesusain boazodoalu ektui. Dan áigut vel buorebut oðasmahttit pláanas, dainna jurdagiin ahte dat galgá leat juoga man vuodul sihke hálldahus ja álbmot muðui sáhttá skáhppot eanet máhtolašvuoda. Mii oažžut maid oaiviliid ja máhtu čoahkkimiin ja workshopain, ja go oažžut veahki bargojoavkkuin ja resursaolbmuin jnv. Lassin dokumeanttaid guorahallamii, dáidá maid leat dárbu čohkket dieðuid/čilgejumiid dihto surgiin. Dat guoská dáidda surgiide:

- **Árvovidjeanalysa (čaðahuvvon)**

Čuvget ja čilget boazodoalu mearkkašumi servodahkii ja ealáhusaide Romssa fylkkas. Bargu galgá kártet dálá dili ja ovttas mielbargiiguin hábmet boazoealáhusa iežas ovđánanvejolašvuodaid, ja ovttas daid iešguðetlágan eará ealáhus-ja servodataasálastiiguin dán regiovnnas.

Galgá ráhkaduvvot sisabahkkenkárten, mii galgá čájehit oktii buot čoahkkanan váikkuhusaid mat áiggiid čaða leat čuohcan boazodoalu resursavuððui, iešguðetlágan sisabahkkemiid geažil. Kárten galgá sistisdoallat

⁷⁶

Olles bearas lea boazodoalus fárus siidadoalus ja báikedoalus. Siidadoallu lea ealuin bargan. Báikedollui gullet ollu barggut maid ferte bargat boazobargui doarjan.

areálasisabahkkemiid main lea stuora váikkuhus bohccuide ja boazobargodillái. Romssas leat diekkár áššit elfápmohuksen, suodjalus, johtalus, vuovde -ja eanadoallu, bartahuksen, astoáiggedoaimmat, meahcceturisma, mohtarjohtolat. Árvvoštallat maid váldit mielde boraspriid ja dálkkádagaid.

Datat galget leat vuolggabáikin čilget eanahástalusaid mat ealáhusas leat Romssa fylkkas. Dat galgá maid čájehit dan goas sisabahkkemát orohagaide leat nu garrasat ahte berre garvit eanet muosehuhtimiid.

- **Dálkkádatrievdamiid váikkuhusat guohtumiid geavaheapmái**

Daid dieđuid vuodul mat juo gávdnojit, ealáhusa vásáhusaid ja daid scenariaid vuodul mat leat ráhkaduvvon boahttevaš dálkkádatrievdamiid váikkuhusat birra Romssas, galgá plána govvidit iešguđetlágan doaimmaid maid ealáhus sáhttá dahkat vai birge hástalusaignin maid dálkkádatrievdamat sáhttet dahkat oanehit ja guhkit áigái. Dat sáhttet leat dakkár bealit go doaibmanvuogit, resursaolaheapmi, jođihanmálle rievandárbbut ja eastadandoaimmat.

- **Kultuvrralaš guoddevašvuhta Romssas**

Lea dárbu oainnusindahkat boazodoalu kultuvrralaš vuodú ja kapasitehta seailluhit boazosámi kultuvrra ja sámi kultuvrra (kultuvrralaš guoddinfámu) Romssas. Sihke de go geahčá árbemáhttui, gillii ja kultuvrii, muhto maiddái go geahčá dan movt sámiid áiggiid čađa leat heivehan iežaset doaimmaid ja árbevirolačcat leat geavahan Romssa luondu ja meahcceresurssaid.

- **Kártavuođđu**

Romssa boazodoalloguovllus leat buot orohagain digitála kártahoiddut. Ulbmil lea maiddái Davvi-Romssa digitaliseret 2017 mielde. Mii guoská konvenšuvdnaguovllu bargui, de dat bargu dáidá leat oalle mealgadis boahttevuodás. Dát materiála lea dehálaš dan oktavuođas ahte dađistaga sáhttá gieđahallat orohagaid doaibman-ja orohatplánaid.

Orohagat ja suohkanat fertejit huksset máhtolašvuoda kártareaidduid odasmahttimis ja geavaheamis. Dán suorggi dárbbu lea dárbu kártet, seammás go čielggada maid sáhttá bargat boazodoalu regionála plánas ja mii lea našuvnnalaš ovddasvástádus.

- **Boraspiret**

Romssas lea boraspiregažaldat deháleamos hástalus mii boazodoalus lea mii guoská eatnamiid geavaheapmái ja vahágiidda. Boraspiret leat eahpitkeahttá dat mat dagahit stuorámus táhpa boazodoalu ollislaš vahágiin. Gávdnojit unnán eastadandoaimmat mat livče ávkin boazodollui. Doaimmat leat divrasat, váddásat dokumenteret ja dat bohtet dávjá vuostálaga boazodoalu árbevirolaš jođihanmálliiguin. Plánabarggus áigut mii geahčat lea go vejolaš čielggadit

movt buoremusat sáhttit čohkket ja ávkin atnit boazosámiid árbemáhtu mii guoská boazodoalu ja boraspiriid guoddevaš ovttaseallimii, seammás go geahčat makkár vásáhusaid leat čohkken dutkamiin ja praktihkalaš eastadandoaimmain eará guovluin riikkas.

Čielggadandárbbuid ferte geahčat ekonomalaš rámmaid ektui. Ferte iskat lea go vejolaš oažžut olggobealde ruhtadeami.

6. Organiseren ja mieldeváikkuheapmi

Dás čilget plánabarggu organiserema ja mieldeváikkuheami.

6.1 Organiseren ja mieldeváikkuheapmi

Romssa fylkkasuohkan lea plánabarggu formálalaš ovddasvástideaddji. Plána galgá loahpalaččat dohkkehuvvot fylkkadikkis, mii lea regionála plánaeiseváldi. Fylkkaráđis lea fápmudus dohkkehit plánaprográmma. Fylkkaráđdi mearridii ášsis 211/14 ahte regionála plánabargu boazodoalu birra galgá álggahuvvot⁷⁷.

Vuođđuduuvvui stivrenjoavku, mas lea bajemusdási ovddasvástádus boazodoalu regionála plánabargui gitta dassážii fylkkaráđdi meannuda sihke plánaprográmma ja plánaevttóhusa. Stivrenjoavkkus leat mielde čuovvovaččat:

Stein Ovesen, bargoveahkahoavda, Romssa fylkkasuohkan (jođiheaddji)

Bård Pedersen, fylkkamánni, Romssa Fylkkamánni

Rune Fjellheim, direktevra, Sámediggi

Hege Walør Fagertun, ráđđeołmmái, Bardu, KS Troms bealis

Johan Anders Oskal, jođiheaddji, Romssa Boazosámiid Fylkkasearvi

Henrik A. Sara, Oarjjabeale johtolaga jođiheaddji, Guovdageainnu Johtisámiid Searvi

Per-Gustav Idivuoma, Ruota Sámediggi

Jörgen Jonsson, Ruota Sámiid Riikkasearvi (RSR)⁷⁸.

Stivrenjoavkkus lei álgočoahkkin borgemánu 20.beaivvi 2015 Romssas, ja dasto lei sis čoahkkin juovlamánu 2016.

Lea ásahuvvon oktasaš čállingoddi mas leat fárus Romssa fylkkasuohkan (Raimo Valle, Stine Larsen Loso ja Synnøve Lode) ja Romssa Fylkkamánni (Øystein Ballari ja Lill-Hege Nergård). Čállingoddi dieđiha stivrenjovkui.

Leat ásahuvvon golbma bargojoavkku. Bargojoavkkut leat ásahuvvon daid fáttáid vuođul mat galget giedđahallojuvvon regionála plána ja galget earenoamážit hábmet addojuvvon fáttáid ja ovddidit ulbmiliid ja strategijaid, ja muđui buktit oaiviid plánabargui. Joavkkuid jođiha Romssa Fylkkamánni boazodoalloháldahusa fágajoavku. Čuovvovaš bargojoavkkut leat ásahuvvon:

1. joavku : Areálahástalusat

⁷⁷ <http://innsyn-vs.tromsfylke.no/motedag?offmoteid=1254>

⁷⁸ Leat jearraan sáhttá go RSR leat m elde stivrenjoavkkus, nugo dat njeallje čearu ruota bealde evtlohedje, ahte galgat oktasaš áirasa gávdnat.

2. joavku : Boazodoallu ealáhusoasálastin

3. joavku: Kultuvrralaš guoddevašvuohta

Stivrenjoavku ja bargojoavkkuid nammadeamis leat deattuhan dan ahte galget gokčat beroštumiid ja geografiija dáfus viidodaga ja goappešat sohkabealit galget leat mielde. Eanet dieđut gávdnojít: <http://www.tromsflyke.no/#/innhold/tjenester/planlegging/planer-og-strategier/>

Čearuin jerrojuvvui sáhttet go oasálastit bargojoavkkuide ovttain *oktasaš* ovddasteddjiin guđegejovkui. Čearut eai dáhto boahtit ovtaide, ja danin sis eai leat vel ovddasteaddjit bargojoavkkuin. Fállat sierra čoahkkimiid čearuide guđet dan hálidit.

Mii deattuhit oažžut viiddis mielváikkuheami ja searvama juo plána álgobargguid rájes. 2015 giđa lágiduvvo diehtojuohkinčoahkkimat buot Romssa regionálaráđiiguin, ja Romssa boazosámiid fylkkaservviin.

Juovlamánuus 2015 lágiduvvui fágalaš SWOT-workshop mas ledje fárus ealáhusa ja suohkaniid ovddasteaddjit. Ulbmlin lei oažžut oidnosii Romssa boazodoalu boahtteáiggi deháleamos hástalusaid ja vejolašvuodaid. SWOT-analysa šaddá leat dehálaš vuodđu go bargat plánain viidáseappot.

Guovvamánuus 2016 lágiduvvui álggahančoahkkin boazodoalu regionála plána birra, gos lei viiddis oasálastin ja lei vejolašvuhta buktit oaiviliid. Maŋŋil álggahančoahkkima sáddejuvvo reivvet main ávžžuheimmet buktit oaiviliid prosessii ja sisdollui. Oaččuimet 12 vástideaddjis oaiviliid.

Boazodoalu regionála plána boahtá leat oassefáddán fásta lágidemiin suohkaniiguin, maid sihke Romssa fylkkasuohkan ja Romssa Fylkkamánni lágidit.

ILO-konvenšuvdna gáibida ahte galget lágiduvvon gulahallančoahkkimat ealáhusain. Maiddái eará organisašuvnnaide ja etáhtaide áigut fállat doallat čoahkkima dárbbu mielde.

6.2 Ovddosmannanplána

Regionála plánabargu álggahuvvo go plánaprográmma lea dohkkehuvvon.

	2017				2018												2019			
	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	
Čielggadanbargu ja stivrenjoavku, čállingotti ja bargojoavkkuid/beroštusjoavkkuid ovttasdoaibman																				
Plána gulaskuddamii																				
Mearkkašumiid giedahallan																				
Plána meannuduvvo fylkkadikkis																				

I følge adresseliste

		NORDREISA KOMMUNE	
20 APR 2017			
SAKSNR.	LØPENR.	DOK.NR.	ARK.KODE

Vår ref.:
13/9876-74
Løpenr.:
7574/17

Saksbehandler:
Synnøve Lode
Tlf. dir.innvalg:
77 78 81 67

Arkiv:
120V07 SAKSARKIV
Deres ref.:

Dato:
12.04.2017

HØRING OG OFFENTLIG ETTERSYN AV PLANPROGRAM SAMT VARSEL OM OPPSTART AV REGIONAL PLAN FOR REINDRIFT

Fylkesrådet i Troms har utarbeidet forslag til planprogram – regional plan for reindrift i Troms. Dette sendes nå på høring og legge ut til offentlig ettersyn, og fylkesrådet ber med dette om innspill til planprogrammet.

Planprogrammets innhold

Planprogrammet – regional plan for reindrift i Troms består av seks kapitler. Kapittel 1 er innledning. Kapittel 2, 3 og 4 har fokus på rammevilkår og handlingsrom for videre planarbeid, men beskriver også reindriftens organisering og forvaltning av næringen. Denne delen av planprogrammet bærer derfor preg av å også være et opplysningsdokument. Kapittel 5 og 6 i planprogrammet tar for seg formål og tema for planarbeidet, samt organisering og medvirkning i prosessen.

Tema som skal belyses, beskrives og utdypes i det videre planarbeidet er:

- Arealutfordringer
- Reindriften som næringsaktør
- Kulturell bærekraft

Virkninger av planen

I planprogrammet beskrives hvilke virkninger regional plan for reindrift i Troms vil få når den er utarbeidet. Den juridiske virkningen som regional plan vil få er avhengig av de planvirkemidler som vedtas. Virkemidlene er ment som rettledning og styring for kommunenes planarbeid og som grunnlag for innsigelser i saker etter plan- og bygningsloven. Planen vil også uttrykke politiske signaler til utbyggingsinteresser og andre brukere av areal som reindriften nyter.

I planprogrammet for regional plan for reindrift legges det opp til å fastsette regionale *retningslinjer for arealbruk*. Hensikten er å ivareta nasjonale og regionale hensyn i knyttet til reindriften. Retningslinjene skal legges til grunn for kommunal planlegging. I løpet av prosessen skal det også avklares om det skal tas i bruk *regional planbestemmelse* knyttet til retningslinjer for arealbruk. Bruk av planbestemmelse innebærer at regional planmyndighet kan hindre iverksetting av tiltak eller endringer av arealbruk innenfor et tidsrom på inntil 10 år. Ved å ta i bruk

planbestemmelse, i tillegg til planretningslinje, vil planen bli et styringsdokument som i større grad vil bidra til å sikre forutsigbarhet i forvaltningen.

Prosessens

Plan og bygningsloven legger sterke føringer på flere offentlige aktører om å delta i regional planlegging, og å følge opp de regionale planene i større grad enn tidligere. Det er derfor viktig å involvere sentrale samarbeidspartnere tidlig i prosessen. Det er blitt lagt vekt på å etablere gode prosesser internt i organisasjonene, det vil si mellom Troms fylkeskommune og Fylkesmannen i Troms, samt med Sametinget, næringen, kommunene og relevante parter.

Arbeidet fremover

Planprogrammet for regional plan for reindrift i Troms sendes nå på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Det er lagt opp til at planprogrammets høringsperiode er lengre enn plan- og bygningslovens krav om 6 uker, jf. pbl. §§ 5-2 og 8-3. Dette for å ta hensyn til reindriftens driftssyklus, samt at det kan være behov for å gjennomføre høringsmøter underveis i høringsperioden.

Dersom organisasjoner, statsetater/-foretak ønsker høringsmøter i høringsperioden, bes disse om å ta kontakt med Troms fylkeskommune, planavdelingen. Mail til synnove.lode@tromsfylke.no eller tlf: 777 88 167/ 416 84 979.

Etter fristens utløp vil alle høringsuttalelser merknadsbehandles og og innspill innarbeides etter nærmere vurdering ut i fra hva som er formålstjenlig og i tråd med intensionene til regional plan for reindrift i Troms. Planprogrammet med innarbeidede innspill slutfbehandles av fylkesrådet i Troms etter endt høringsperiode.

Dokumentet finnes elektronisk i norsk og samisk versjon på

<http://www.tromsfylke.no/#/innhold/tjenester/planlegging/planer-og-strategier/regional-plan-for-reindrift/>

Høringsuttalelsen sendes innen 07.07.2017 til:

postmottak@tromsfylke.no merk e-post med «Høring - Planprogram for regional plan for reindrift»

eller per post: Troms fylkeskommune, v/Planavdelingen, Postboks 6600, 9296 Tromsø.

Med vennlig hilsen

Gerd H. Kristiansen
fylkesråd for plan og økonomi

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og krever ikke signatur.

Adresseliste

Kommunene i Troms
 Regionrådene i Troms
 Fylkesmannen i Troms
 Fiskeridirektoratet – region Troms
 Husbanken – regionkontor Hammerfest
 Statens vegvesen – region Nord
 Mattilsynet – regionkontor for Troms og Finnmark
 Kystverket – Troms og Finnmark
 Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
 Sametinget
 Direktoratet for mineralforvaltning
 Innovasjon Norge
 Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet
 NAV Troms
 Statsskog SF Troms
 Forsvaret
 Fiskarlaget Nord
 Forum for Natur og friluftsliv
 Fylkeseldrerådet
 Fylkesrådet for funksjonshemmede
 Havforskningsinstituttet
 KS Troms
 KUN senter for kunnskap og likestilling
 Kunnskapsparken Nord
 Landbruksdirektoratet, avd reindrift, Alta
 LO Troms
 Natur og ungdom Troms
 Naturvernforbundet i Troms
 NHO Troms
 Nibio
 Nofima
 Nordnorsk reiseliv AS
 Norges miljøvernforbund – avd Troms
 Norges forskningråd – Tromsøkontoret
 Norges kystfiskarlag
 NorInnova
 Norsk Bergindustri
 Norsk institutt for naturforskning (NINA) – avd Tromsø
 Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) – avd Tromsø
 Norske Kvener forbund, Troms
 Norske sjømatbedrifters landsforening
 NORUT northern research institute AS
 Næringshagene i Troms
 Oljedirektoratet
 Reinbeitedistrikten
 Riksantikvaren
 Sameforeningene i Troms
 Samiske institusjoner, språk- og kultursentra i Troms
 Sjømat Norge
 Statens kartverk
 Troms barne- og ungdomsråd
 Troms bondelag

Troms bonde- og småbrukarlag
Ungdommens fylkesråd
Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN)
Finnmark fylkeskommune
Nordland fylkeskommune
Länsstyrelsen i Norbotten
Region Norbotten
Sametinget i Sverige
Svenske samebyer
Svenske Samers Riksforbund (SSR)
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Finnmark
NRL

Post Nordreisa

Fra: Berit Fjellberg
Sendt: torsdag 18. mai 2017 10:13
Til: Post Kvænangen; Post Kafjord; Lyngen kommune (post@lyngen.kommune.no); Post Nordreisa; Post Skjervoy; Post Storfjord
Kopi: Dan Håvard Johnsen; Eirik Losnegaard Mevik; Knut Jentoft; Svein Oddvar Leiros; Ørjan Albrightsen; Øyvind Evanger; Anne-Marie Gaino; Cissel Samuelsen; Einar Pedersen; Frank Pedersen; Leif Lintho (Leif.Lintho@lyngen.kommune.no); Trond-Roger Larsen
Emne: Særutskrift - høringsprosess planprogram regional plan for reindrift
15.05.17.docx
Vedlegg: Særutskrift - høringsprosess planprogram regional plan for reindrift
15.05.17.docx; Innspill til regionalt plan for reindrift.pdf

Til kommunene i Nord-Troms

Det vises til vedlagte særutskrift vedr prosess i Nord-Troms for å avgjøre høring til planprogram reindriftsplan i Troms;

Kommunene i Nord-Troms bes gjennomgå tidligere innspill fra regionrådet og gjøre eventuelle endringer i forkant av regionrådets møte 19. juni 2017.

Saken behandles i regionrådet før uttalelse sendes innen frist 7.7.17.

FRIST FOR INNSPILL TIL REGIONRÅDET: 15. JUNI!

Vedlagt finnes også tidligere innspill fra regionrådet basert på uttalelse fra Kvænangen kommune.

Hilsen

BERIT FJELLBERG

DAGLIG LEDER

Nord-Troms Regionråd DA
mob / 97 56 73 66
tlf / 77 58 82 79
web / www.nordtromsportalen.no

